

Міністерство освіти і науки України
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Тетяна Шарова, Аліна Землянська

Інклюзія в літературі: світовий вектор

Частина 1

Навчальний посібник

Запоріжжя, 2024

УДК 378.147.886:821.161.2 “18” (072.8)

*Рекомендовано Вченою Радою
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного
Протокол № 10 від 28.05.2024 р.*

Рецензенти:

СЕМЕНОГ О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

ДЕРКАЧОВА О.С. – доктор філологічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ЛОМЕЙКО О.П. – кандидат технічних наук, доцент, перший проректор Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Т.М. Шарова, А.В. Землянська

Ш-26 Інклюзія в літературі: світовий вектор. Частина 1. Запоріжжя, 2024. 187 с.

У навчальному посібнику вміщена інформація про сучасних зарубіжних письменників, які у своєму творчому доробку мають твори на тему інклюзії. Акцентовано увагу на проблематиці цих художніх текстів. До аналізу долучено біографії і твори Марка Геддона (Англія), Ракелі Палассіо (Америка), Христини Старк (Ірландія), Абделя Селлу (Алжир), Ібен Аккерлі (Норвегія), Кіта Стюарта (Америка), Джаклін Вілсон (Англія), Алана Маршалла (Австралія), А. Аудгільд Сульберг (Норвегія). Структурно навчальне видання має паспорт до твору кожного письменника, анотацію, життєпис, художні твори, схемографіку, тестові завдання, словник термінів, контрольні питання та літературу.

Видання призначене для здобувачів освіти, а також учителів та учнів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв.

УДК 378.147.886:821.161.2 “18” (072.8)

© Шарова Т.М., Землянська А.В.

© Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
Художній простір інклюзії в світовому контексті.....	5
Тематика творів на тему інклюзії у світовому контексті	13
Геддон Марк «Загадковий нічний інцидент із собакою» (Англія)	21
Палассіо Ракель «Диво» (Америка).....	41
Старк Христина «Стигмаліон» (Ірландія).....	59
Абдель Селлу «Ти змінив моє життя» (Алжир).....	76
Аккерлі Ібен «Ларс.LOL» (Норвегія)	87
Стюарт Кіт «Хлопчик, зроблений з кубиків» (Америка).....	105
Джаклін Вілсон «Вечірка з ночівлею» (Англія).....	113
Алан Маршалл «Я вмю стрибати через калюжі» (Австралія)...	134
Анне Аудгільд Сульберг «Хто проти суперкрутих» (Норвегія)..	154
Словник термінів	175
Післямова	184

Передмова

Література завжди була не лише вікном у світ, але й дзеркалом, що відображає складність і різноманіття нашого існування. У світі, де різноманітність стає не тільки парадигмою, але й нормою, поняття інклюзії стає надзвичайно актуальним. Інклюзивність у літературі відображає той світ, де кожен голос, кожна історія має право на існування, де культурні, етнічні, гендерні та інші різниці збагачують наше розуміння світу. У посібнику можна знайти аналіз та інтерпретацію літературних творів, які відображають тему інклюзії. Він створений з метою навчання, відкриття нових горизонтів і сприяння розумінню того, як література може відобразити та підтримувати різноманітність нашого світу.

У навчальному посібнику вміщена інформація про сучасних зарубіжних письменників, які у своєму творчому доробку мають твори на тему інклюзії. Акцентовано увагу на проблематиці цих художніх текстів. До аналізу долучено біографії і твори Марка Геддона (Англія), Ракель Палассіо (Америка), Христина Старк (Ірландія), Абдель Селлу (Алжир), Ібен Аккерлі (Норвегія), Кіт Стюарт (Америка), Джаклін Вілсон (Англія), Алан Маршал (Австралія), А. Аудгільд Сульберг (Норвегія).

Структурно навчальне видання має паспорт до твору кожного письменника, анотацію, життєпис, художні твори, схемографіку, тестові завдання, словник термінів, контрольні питання та літературу. Така структура посібника надає читачам повний обсяг інформації для ретельного аналізу та осмислення кожного твору і кожного письменника в контексті інклюзивної літератури.

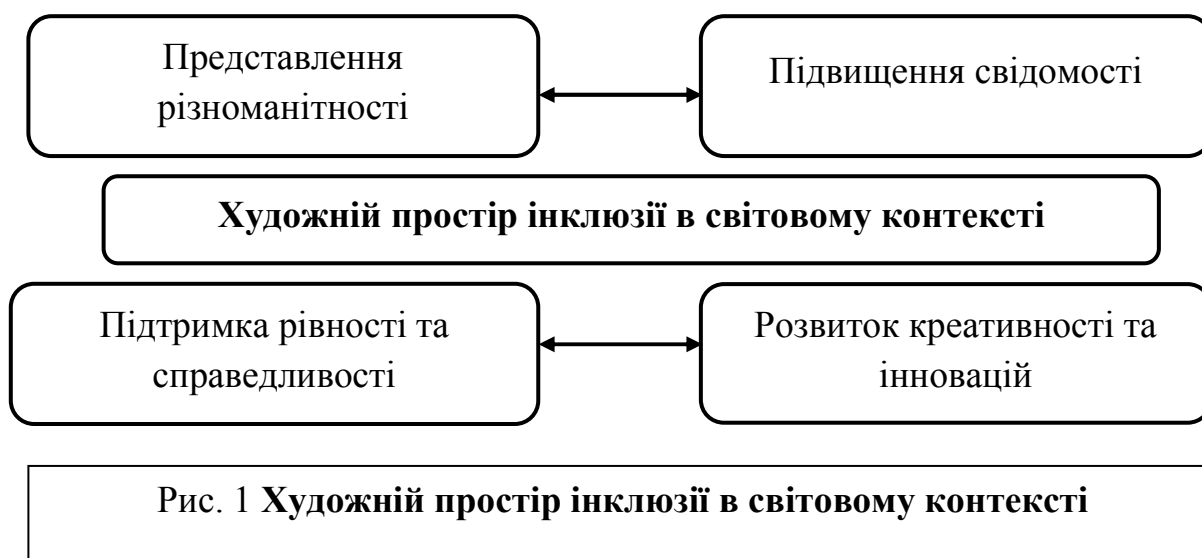
Паспорт до твору надає основні деталі про кожний літературний твір, включаючи назву, автора, рік видання та іншу важливу інформацію. Анотація дозволяє зазирнути в суть твору і зрозуміти його ключові теми та ідеї. Життєпис автора відкриває широкий контекст, допомагаючи читачам зрозуміти вплив особистого досвіду та історичного контексту на творчість письменника. Схемографіка допомагає візуалізувати зв'язки між творами та їх авторами. Тестові завдання надають можливість перевірити розуміння матеріалу та критичне мислення стосовно обговорених тем. Словник термінів уточнює ключові поняття і терміни, що використовуються у контексті інклюзивної літератури. Контрольні питання спрямовані на стимулювання обговорення та аналізу змісту інклюзивних літературних творів.

Цей навчальний посібник є важливим кроком у розумінні інклюзивної літератури як не лише педагогічного і літературного феномену, але й як інструменту пізнання суспільства та його цінностей.

Інклюзія в літературі: світовий вектор

Світова література на тему інклюзії включає широкий спектр літературних творів, які досліджують та висвітлюють питання соціальної адаптації, рівності та співіснування різних груп людей у суспільстві. Художній простір інклюзії в світовому контексті охоплює широкий спектр художніх творів, які ставлять за мету включення різних соціальних, культурних та фізичних груп людей у процес та результат творчості. Це включає в себе різноманітні форми мистецтва, такі як література, музика, кіно, театр, живопис, скульптура та інші види.

Художній простір інклюзії в світовому контексті важливий з кількох причин: представлення різноманітності, підвищення свідомості, підтримка рівності та справедливості, розвиток креативності та інновацій. Це дає можливість різним групам людей бачити себе в мистецьких творах та ідентифікувати свої власний досвід у художньому вираженні (Рис. 1).

Представлення різноманітності у мистецьких творах є надзвичайно важливим аспектом для багатьох людей та соціальних груп (Рис. 2).

Рис. 2 Представлення різноманітності у мистецьких творах

Кожна людина має свій унікальний досвід, переживання та історії життя. Мистецтво, яке відображає різноманітність, дозволяє різним групам людей бачити себе у творах мистецтва та розуміти, що їхні історії та досвід є важливими. Для багатьох людей важливо бачити представлення своїх соціальних, культурних або інших аспектів ідентичності у мистецьких творах. Це допомагає їм відчувати себе включеними та підтриманими в суспільстві.

Перегляд або взаємодія з мистецтвом, яке відображає різноманітність, може сприяти розширенню світогляду, розумінню і співчуттю до інших людей та їхнього досвіду. Мистецтво може виступати важливим інструментом у подоланні стереотипів та упереджень, показуючи різноманітність і складність людських ідентичностей. Усі ці фактори допомагають створювати більш відкрите, включне і сприйнятливие суспільство, де кожна людина може відчувати себе підтриманою та представленою.

Художній простір інклюзії може викликати діалог і сприяти зрозумінню та співчуттю до інших груп людей, зокрема до тих, які стикаються з обмеженнями або соціальною виключеністю. Підвищення

свідомості є одним з ключових аспектів художнього простору інклюзії (Рис. 3).

Рис. 3 Підвищення свідомості як один із ключових аспектів художнього простору інклюзії

Художній простір, що відображає різноманіття, може створювати платформу для відкритого діалогу про соціальні проблеми та різноманітність досвіду. Він може стимулювати глибокі розмови, які сприяють кращому розумінню різних поглядів і досвіду. Взаємодія з мистецтвом, яке відображає різноманіття та інклюзію, може сприяти розвитку емпатії. Вона дозволяє глядачам або читачам відчувати та розуміти переживання та досвід інших людей, зокрема тих, хто стикається з обмеженнями або соціальною виключеністю.

Художній простір інклюзії може сприяти культурному розмаїттю та підтримувати ідеї толерантності. Він допомагає боротися зі стереотипами і упередженнями, розширюючи світогляд і підтримуючи повагу до різних культур, ідентичностей і життєвих шляхів. Мистецтво може бути могутнім засобом для висвітлення соціальних проблем та сприяти адвокації за права та потреби різних груп людей. Воно може створювати уявлення про те, які зміни потрібно внести у суспільстві для досягнення більшої інклюзії та справедливості. Художній простір інклюзії викликає діалог, підвищує свідомість та сприяє кращому розумінню та співчуттю до різних груп людей, що відображаються в мистецтві.

Створення мистецьких проектів, які включають різноманітні групи людей, сприяє боротьбі з дискримінацією та нерівністю. Підтримка рівності та справедливості є важливою складовою художнього простору інклюзії (Рис. 4).

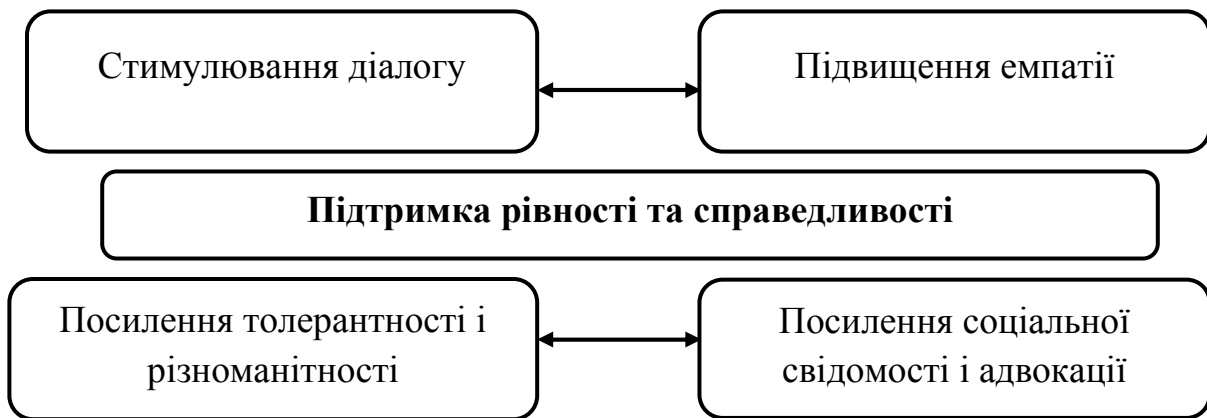

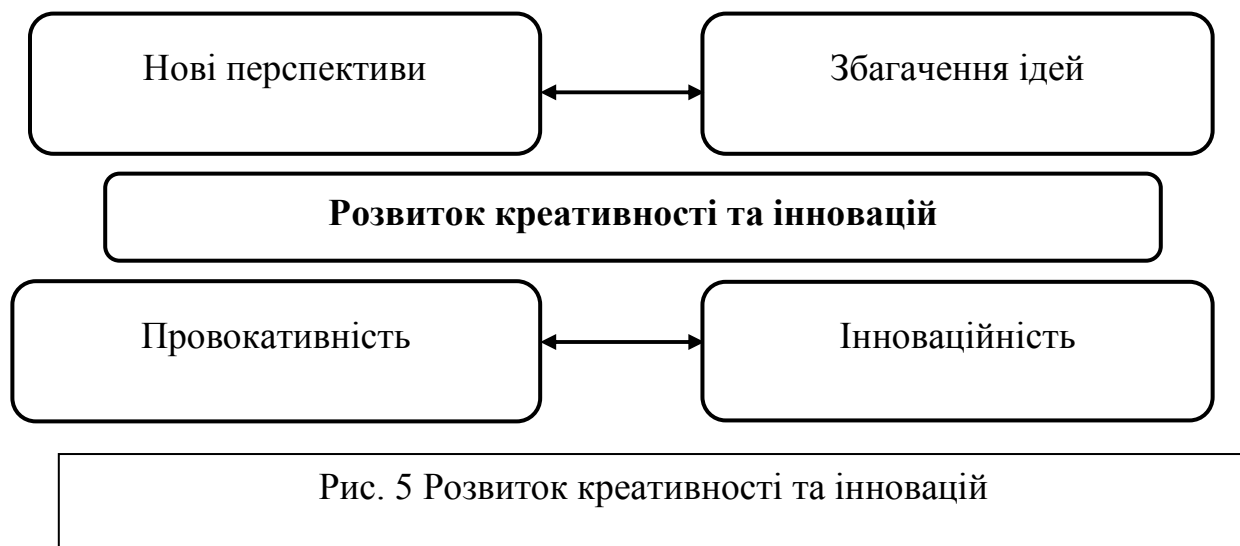
Рис. 4 Підтримка рівності та справедливості як важлива складова художнього простору інклюзії

Мистецькі проекти, які включають різноманітні групи людей, допомагають збільшити видимість цих груп у суспільстві. Це дозволяє підкреслити їхній внесок у культурне та соціальне життя та заборонити стереотипи, які можуть існувати щодо цих груп. Участь у мистецьких проектах дає можливість людям з різних соціальних та культурних груп виражати себе та свої переживання. Це підсилює їхні голоси та дозволяє донести їхні історії до широкої аудиторії.

Взаємодія між різними групами людей у мистецьких проектах сприяє взаєморозумінню та співпраці. Вона допомагає розривати бар'єри та перешкоди між людьми і створює можливості для спільної творчості та навчання один від одного. Мистецтво може бути засобом підтримки інклюзії, демонструючи важливість рівноправ'я та поваги до всіх членів суспільства. Включення різноманітних груп у мистецькі проекти надає підтримку інклюзивному підходу до життя. Мистецтво може виступати важливим інструментом у боротьбі з дискримінацією та нерівністю,

підвищуючи усвідомленість, підтримуючи рівність та сприяючи інклюзії різних груп у суспільстві.

Включення різноманітності поглядів та досвіду може стимулювати креативність та новаторство в мистецтві. Певною мірою це є суттєвим стимулом для розвитку креативності та інновацій у мистецтві (Рис 5.).

Різнманітність думок і досвіду приводить до появи нових підходів та перспектив у творчому процесі. Вона розширює горизонти та відкриває нові можливості для творення унікальних творів мистецтва. Включення різноманітності досвіду сприяє обміну ідеями і взаємному натхненню між різними художниками та творцями. Це стимулює створення нових концепцій і реалізацію оригінальних проєктів.

Різнманітність думок і досвіду може провокувати дебати та викликати дискусії щодо важливих тем і питань. Це може спонукати художників до створення творів, які відображають сучасні соціальні, політичні та культурні реалії. Включення різноманітних поглядів може стимулювати пошук інноваційних рішень та експериментів у мистецтві. Це може призвести до виникнення нових технік, стилів та форм вираження. Розвиток креативності та інновацій в мистецтві нерозривно пов'язаний з урахуванням та включенням різноманітності поглядів та досвідів. Цей процес стимулює творчий потенціал і сприяє появі нових і цікавих творів мистецтва.

Проблематика творів на тему інклюзії може бути дуже різноманітною, оскільки ця тема охоплює широкий спектр питань, пов'язаних зі співіснуванням та взаємодією різних соціальних, культурних, етнічних та фізичних груп у суспільстві (Рис. 6).

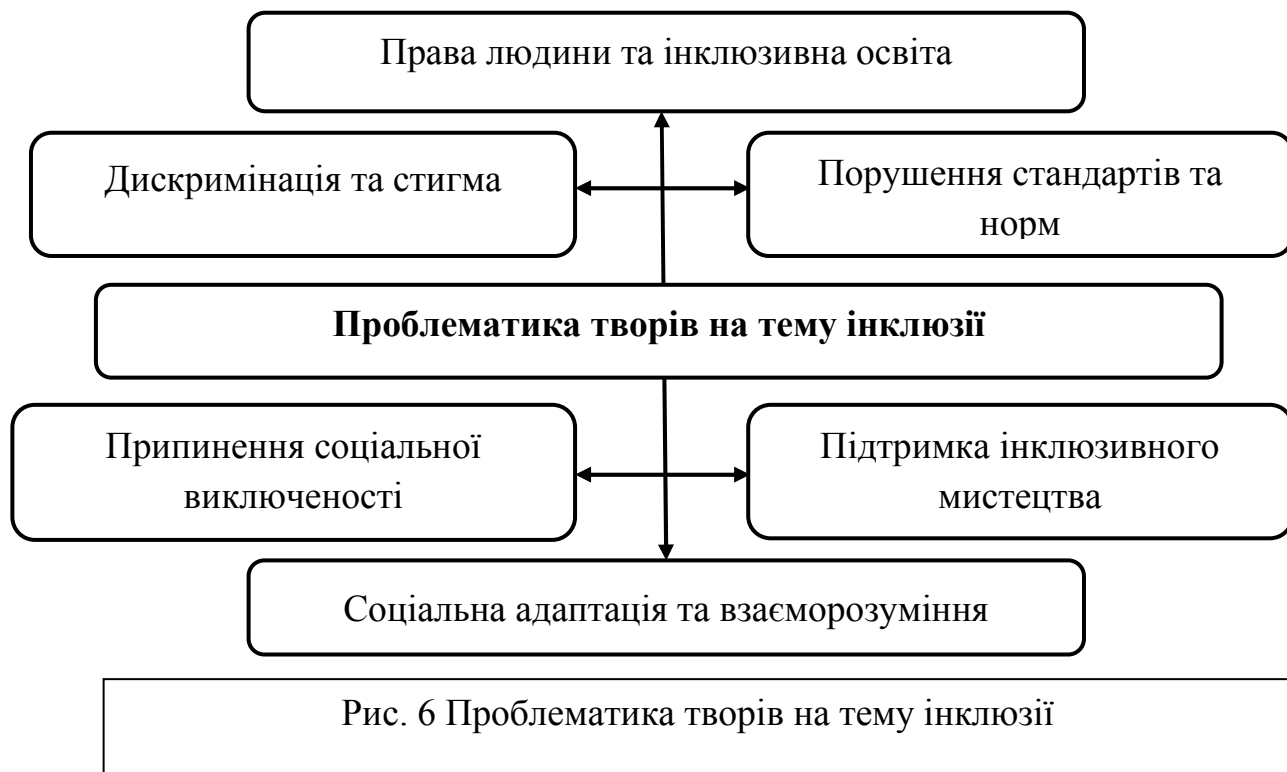

Рис. 6 Проблематика творів на тему інклюзії

Твори можуть розглядати проблеми дискримінації та стигми, з якими стикаються особи з інвалідністю, члени етнічних або культурних меншин, а також інші соціально вразливі групи. Твори можуть акцентувати увагу на необхідності припинення соціальної виключеності та створення більш інклюзивного суспільства, де кожна людина має рівні можливості та права. Твори можуть досліджувати процеси соціальної адаптації та взаєморозуміння між різними соціальними групами та індивідами.

Твори можуть звертатися до прав людини, зокрема до прав дітей на отримання якісної та інклюзивної освіти, яка б враховувала їхні потреби та можливості. Твори можуть висвітлювати випадки порушення стандартів та норм, пов'язаних з інклюзією, та закликати до змін у законодавстві, політиці або культурній практиці. Твори можуть пропагувати інклюзивне мистецтво, яке відображає різноманітність та сприяє включенню різних груп у художній процес.

Проблеми художньої літератури на тему інклюзії можуть бути різноманітними і включати такі аспекти: дефіцит представлення різних груп, стереотипи та упередження, недостатня адекватність розуміння інклюзивних ідей та концепцій, обмеженість доступу до ресурсів та можливостей для творчого вираження, виклики у формуванні інклюзивного художнього простору,

Однією з основних проблем є недостатня видимість та репрезентація різних груп людей у літературі. Це може стосуватися різноманітних соціальних, культурних, етнічних та інших груп, які можуть бути недостатньо представлені або взагалі відсутні у літературних творах. Іноді літературні твори можуть підтримувати або посилювати стереотипи та упередження щодо певних груп людей. Це може призводити до узагальнень та спотворень в уявленні про різноманітність людського досвіду. Іноді автори можуть мати обмежене розуміння або недостатні знання щодо інклюзивних підходів та концепцій, що призводить до поверхневого або неадекватного представлення інклюзії у їхніх творах. Деякі групи авторів можуть зазнавати обмежень у доступі до ресурсів, публікаційних можливостей та інших факторів, що обмежує їхню здатність створювати та поширювати інклюзивну літературу.

Створення інклюзивного художнього простору може бути складною задачею через різноманітність перспектив, досвіду та потреб різних груп людей. Це може включати в себе виклики у створенні сприятливого середовища для взаємодії та співпраці між авторами, читачами та іншими учасниками літературного процесу. Вирішення цих проблем може вимагати широкого спектру заходів, включаючи освіту, свідоме представлення різноманітності в літературі, підтримку творчих ініціатив та створення сприятливого середовища для вільного вираження інклюзивних ідей та концепцій.

Отже, світова література про інклюзію охоплює різноманітні літературні твори, що відображають питання соціальної адаптації та рівності різних груп у суспільстві. Художній простір інклюзії сприяє включенню різних соціальних, культурних та фізичних груп у процес та

результат творчості, розширюючи обсяг та різноманітність вираження людського досвіду. Цей простір має важливе значення для представлення різноманітності, підвищення свідомості, підтримки рівності та справедливості, а також для стимулювання креативності та інновацій.

Художній простір інклюзії в світовому контексті може допомогти в сприянні інклюзії та створенні більш відкритого, рівноправного суспільства, де кожна людина має можливість брати участь у культурному та творчому житті. Враховуючи важливість цього простору, важливо підтримувати та сприяти розвитку художніх творів, які пропагують ідеї інклюзії та рівноправ'я у всьому світі.

Тематика творів на тему інклюзії у світовому контексті

Твори на тему інклюзії, як правило, досліджують проблеми та перспективи людей з різними здібностями, їхні можливості, виклики, та соціальні взаємовідносини. Вони можуть охоплювати широкий спектр тематики, від особистих історій і переживань до політичного або соціального аспектів інклюзії (Рис. 1).

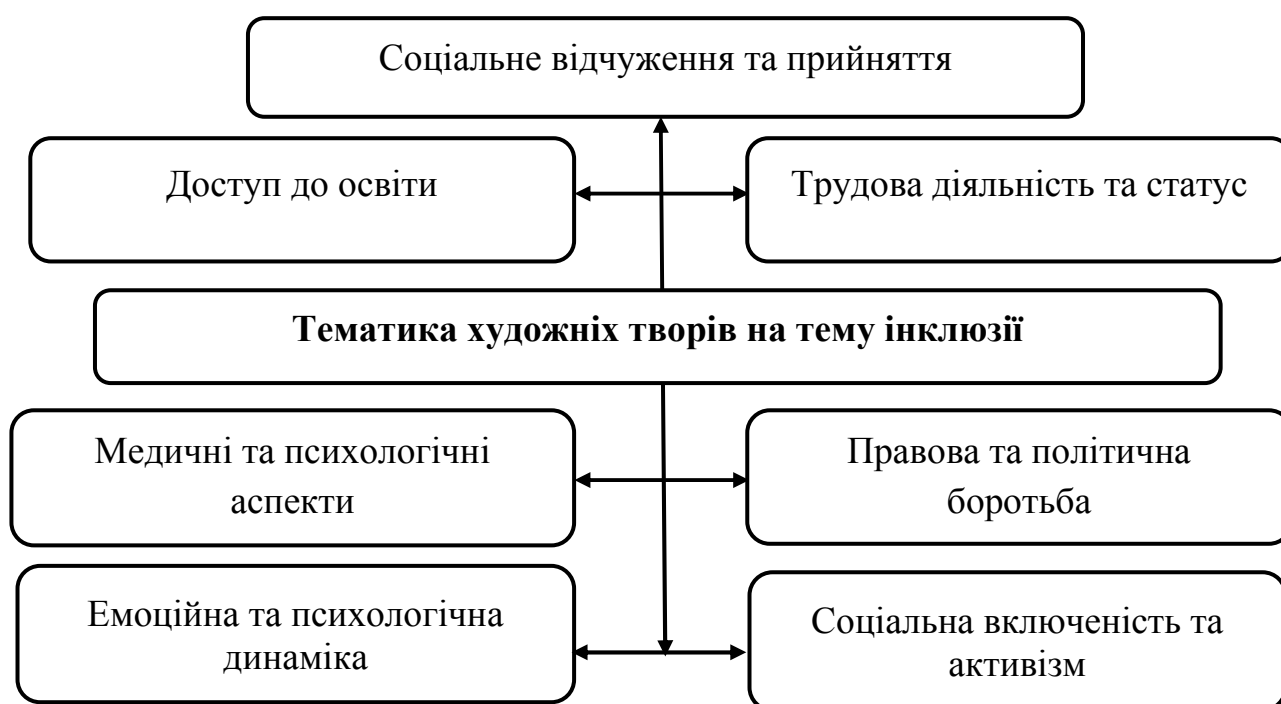

Рис. 1 Тематика художніх творів на тему інклюзії

Деякі твори можуть досліджувати відчуття відчуження та боротьбу з прийняттям серед оточуючих для осіб з обмеженими можливостями. У світовій літературі є безліч творів, які досліджують соціальне відчуження та прийняття людей з обмеженими можливостями.

1. Анн Макефрі (Anne McCaffrey) «Корабель-дитина» (The Ship Who Sang) – науково-фантастичний роман розповідає про героїню, яка має інвалідність тіла, але розумово дуже розвинена. Вона стає частиною космічного корабля, де її розум з'єднується з комп'ютерною технологією.

Тут досліджується тема прийняття та сприйняття особливих індивідів у суспільстві.

2. Венді Вансент (Wendy Wunder) «Музей невидимих» (The Museum of Intangible Things) – у романі підлітки зіштовхуються з різними формами відчуження, включаючи ментальні розлади та інші варіанти «нормальності». Автор досліджує тему інклюзії через складні взаємовідносини головних персонажів.

3. Марк Хеддон (Mark Haddon) «Над безоднею в осяйному місті» (The Curious Incident of the Dog in the Night-Time) – у романі з перспективи хлопчика з аутизмом досліджуються складнощі соціального спілкування та відчуження, а також його потенціал та унікальність.

4. Деніел Кіс (Daniel Keyes) «Квітка для Елджернона» (Flowers for Algernon) – класична новела розповідає про чоловіка з інтелектуальною інвалідністю, який стає об'єктом експерименту, що підвищує його інтелект. Тут досліджується тема соціальної ізоляції, а також проблеми прийняття та розуміння інших.

Художні твори можуть акцентувати на проблемах доступу до освіти для людей з різними видами інвалідності, а також на важливості відповідного навчання та розвитку. Доступ до освіти для людей з обмеженими можливостями – це одна з ключових тем у художніх творах на тему інклюзії в світовій літературі.

1. Тара Вестовер «Виносить мозок» (Educated) – автобіографічна книга розповідає про життя Тари Вестовер, яка вирішує отримати освіту, не зважаючи на складні умови дитинства та родинні обставини. Книга досліджує значення освіти та бар'єри, які доводиться подолати, щоб отримати її.

2. Маргарет Друкер «Усмішка Медузи» (The Medusa Smile) – роман розповідає про життя головної героїні, яка має інвалідність та відвідує університет. Твір досліджує тему доступності до вищої освіти для людей з обмеженими можливостями.

3. Тесса Кессі «Книга годинникових» (The Book of Hours) – у романі головна героїня, яка має інвалідність, мріє отримати освіту в університеті. Твір досліджує її боротьбу зі складнощами та перешкодами, які виникають на її шляху до навчання.

4. Джон Дьюї «Освітня імперія: від Красного Короля до Капітана Класа» (The Educational Imperative: A Defence of Socratic and Aesthetic Learning) – філософський трактат, який досліджує важливість освіти та доступу до неї для всіх членів суспільства, незалежно від їхніх індивідуальних можливостей.

5. Сам Селвон «Світліше сонце» (A Brighter Sun) – у романі автор звертає увагу на проблеми доступу до освіти для людей з низьким соціальним статусом та обмеженими можливостями, особливо в колоніальному контексті.

Дослідження трудової зайнятості та соціального статусу людей з інвалідністю, включаючи перешкоди на шляху до зайнятості та підтримку у професійному та кар'єрному розвитку. Трудова зайнятість та соціальний статус для людей з обмеженими можливостями є ще однією важливою темою у художніх творах на тему інклюзії. Ось кілька прикладів творів, що розглядають цю проблематику:

1. Верні Левітан «Огірки Агассі» (The Cucumber King of Oz) – казка розповідає про головного героя, який має інвалідність, але завдяки своїй винахідливості та наполегливості стає успішним виробником огірків. Цей твір підкреслює можливості для трудової зайнятості та самореалізації незалежно від обмежень.

2. Долтон Трамбо «Джонні працює у нічному клубі» (Johnny Got His Gun) – роман розповідає історію молодого військового, який стає важкоінвалідом після вибуху на війні. Він змушений вчитися жити зі своїм інвалідним статусом і шукає сенс у житті через трудову діяльність.

3. Даніель Дефо «Робінзон Крузо» (Robinson Crusoe) – класичний роман розповідає про пригоди Робінзона Крузо на безлюдному острові. Хоча головний герой не має інвалідності, його самотність та боротьба за

виживання можуть бути аналогічними до досвіду інвалідних осіб у суспільстві.

4. Морган Лейтон «Той, що ходить візом» (The Man Who Walked Away) – роман інспірований реальною історією чоловіка, який втратив пам'ять і розпочав нове життя як бездомний. Твір досліджує питання самореалізації та соціального статусу в умовах викликів та обмежень.

Художні твори зображують медичні аспекти інвалідності, включаючи фізичні та психічні виклики, з якими зіштовхуються люди з обмеженими можливостями, а також їхні стратегії вирішення цих проблем. Медичні та психологічні аспекти грають важливу роль у художніх творах на тему інклюзії в світовій літературі, оскільки вони відображаються через досвід та переживання персонажів з обмеженими можливостями.

1. Луїз Армстронг «Пряма дорога: Мій шлях до лікаря з глибини Південного Судану» (The Good Doctor: A Return to the Life of a Country Doctor Hospital Medicine, Rural America) – автобіографічна книга розповідає про досвід автора, який є лікарем з обмеженими можливостями через втрату руки в аварії. Книга досліджує не лише медичні аспекти, але й психологічні аспекти власної реабілітації та вплив такої обставини на особистість.

2. Герберт Уеллс «Острів Доктора Моро» (The Island of Dr. Moreau) – у науково-фантастичному романі досліджуються моральні та етичні питання, пов'язані з медичними експериментами та створенням гібридних істот. Твір видається метафорою для обговорення соціальної інклюзії та моральної відповідальності.

3. Джейн Остін «Леді Госян» (Lady Susan) – роман розглядає тему психологічного впливу соціальних очікувань та прийняття на поведінку головної героїні, яка має вроджені обмеження.

4. Едвард Олбі «Хто боїться Вірджині Вулф?» (Who's Afraid of Virginia Woolf?) – у п'єсі досліджуються психологічні аспекти взаємин між чоловіком та дружиною, а також їх взаємодія з молодою парою. Одна з головних героїнь, Марта, має складну психологічну динаміку, яка включає в себе стосунки з алкоголем та важкими емоційними переживаннями.

5. Корнелл Вулрич «Західне вікно» (Rear Window) – короткометражна повість відкриває психологічні аспекти визначення інвалідності через переживання головного героя, який простежує життя своїх сусідів через вікно своєї кімнати, поки відновлюється після травми.

Деякі художні твори можуть розглядати історію або сучасність боротьби за права людей з інвалідністю, у тому числі політичні та правові аспекти цієї боротьби. Правова та політична боротьба за права та інклюзію людей з обмеженими можливостями часто відображається у художніх творах як засіб відображення соціальних конфліктів і досягнення прогресу.

1. Еліс Уокер «Солодке кольорове життя» (The Color Purple) – у романі досліджуються політичні та правові аспекти боротьби за рівні права та визнання особистої гідності жінок, включаючи головну героїню, яка має інвалідність.

2. Марк Хеддон «Дивний випадок з собакою вночі» (The Curious Incident of the Dog in the Night-Time) – роман досліджує боротьбу за права та доступ до освіти для осіб з аутизмом через переживання іншій та боротьбу з соціальною системою.

3. Амор Тоулс «Джентльмени в Москві» (A Gentleman in Moscow) – у романі відтворюється життя аристократа, який був виселений в готель в Москві за політичних подій. Хоча основний конфлікт не пов'язаний безпосередньо з інклюзією, але розкриває тему соціальної адаптації та пристосування до нових умов.

4. Джиннетт Уоллс «Скляні ворота» (The Glass Castle) – автобіографічна книга описує життя автора та її родини, яка змушена боротися за виживання та гідне життя в умовах соціальної вразливості та відсутності підтримки від системи.

Художні твори можуть зосереджуватися на емоційних аспектах життя з інвалідністю, включаючи боротьбу з депресією, стресом, та пошук радості та задоволення. Емоційна та психологічна динаміка грають важливу роль у художніх творах на тему інклюзії, оскільки вони дозволяють читачам чи глядачам відчувати та зрозуміти переживання та внутрішній світ персонажів з обмеженими можливостями.

1. Луїза Мей Олкотт «Маленькі жінки» (Little Women) – у класичному романі описуються емоційні та психологічні відчуття головних героїнь, які намагаються знайти своє місце у світі та реалізувати свої мрії, включаючи одну з сестер, яка має інвалідність.

2. Рейчел Саймон «Мудрість великого Майкла» (The Story of Beautiful Girl) – у романі розповідається про кохання між двома людьми з інвалідностями, яке стикається зі значними викликами та перешкодами. Твір досліджує емоційні аспекти їхньої взаємодії та боротьби зі своїми внутрішніми демонами.

3. Філіппа Лоулі «Щоденник однієї німфоманки» (The Diary of a Teenage Girl) – у графічному романі досліджується життя молодої дівчини, яка має інвалідність, через призму її особистих емоцій та психологічних битв.

4. Роджер Г. Сбінк «Ворог великий серця» (The Mighty) – у книзі для молоді описується дружба між двома хлопцями, один із яких має фізичні обмеження, і їхні внутрішні боротьби та самооцінкою.

5. Марк Хеддон «Дивовижний життєпис Бріана» (The Curious Incident of the Dog in the Night-Time) – у романі з перспективи хлопчика з аутизмом досліджуються складнощі соціальної взаємодії та внутрішні емоційні переживання.

Художні твори можуть розглядати ініціативи та проекти, спрямовані на забезпечення соціальної включеності та підтримку для людей з інвалідністю, а також їхні власні зусилля у сприянні цій меті. Соціальна включеність та активізм є ключовими темами у художніх творах на тему інклюзії, оскільки вони стимулюють читачів чи глядачів до роздумів над соціальними проблемами та закликають до дії для покращення ситуації людей з обмеженими можливостями.

1. Кормак Маккарті «Шлях» (The Road) – роман ставить перед читачем питання етики, моралі та соціальної відповідальності у складних умовах післяапокаліптичного світу. Головні герої постійно зіштовхуються з моральними дилемами, включаючи питання стосовно допомоги та включеності інших у своє оточення.

2. Сьюзен Коллінз «Велика гра виживання» (The Hunger Games) – у творі зображена боротьба головної героїні проти системи, що пригнічує та використовує слабких. Соціальна включеність та активізм в цьому контексті стають ключовими моментами.

3. Стівен Кінг «Інші ігри» (The Other Games) – у романі описується життя дівчинки з інвалідністю та її боротьба за включеність у світ гри і активну участь у ньому, незважаючи на свої обмеження.

4. Саймон Вінчестер «Професор і бездомний» (The Professor and the Madman) – книга розповідає історію професора, який співпрацює з пацієнтом психіатричної лікарні, щоб створити словник англійської мови. Твір досліджує тему включеності та силу співпраці між різними людьми.

5. Джордан Кронін «Ворони» (Ravens) – у романі зображується подорож групи молодих людей з різними обмеженнями, які шукають власне місце у світі та борються за визнання та активну участь у суспільстві.

Представлені художні твори надихають читачів чи глядачів до соціальної активності, спонукаючи їх до розуміння важливості включеності та боротьби за права людей з обмеженими можливостями у суспільстві. Вказана проблематика може представлена в різних жанрах та формах, включаючи літературу, кіно, театр, музику та мистецтво в цілому.

Інклюзивна художня література має велике значення для академічної спільноти. Інклюзивна література допомагає підвищити освіченість та розуміння проблем, з якими стикаються люди з різними обмеженнями, соціальними групами або меншинами. Вона викликає обговорення та сприяє критичному мисленню, сприяючи збільшенню культурної компетентності та емпатії у членів академічної спільноти. Художня література на тему інклюзії може стати предметом досліджень університетських вивчення та академічного аналізу. Вона надає важливі дані для аналізу представлення різноманітних груп в літературі, вивчення різноманітності перспектив та впливу соціальних норм на культурні представлення.

Інклюзивна художня література стимулює академічний інтерес та дослідження в галузі гуманітарних наук та соціальних наук, зокрема в

аспектах, пов'язаних з літературною критикою, аналізом текстів, та вивченням культурних взаємозв'язків. Така література може бути важливою частиною навчальних програм університетів та вищих навчальних закладів, сприяючи формуванню різноманітних інтересів, розвитку критичного мислення та вихованню громадянської свідомості. Залучення інклюзивної художньої літератури допомагає академічній спільноті зміцнити диверсифікацію та інклюзію в її власних рядах, підтримуючи представлення різних голосів, перспектив та ідентичностей. Інклюзивна художня література має важливе значення для академічної спільноти як інструмент для розширення знань, збагачення культурного досвіду та створення більш інклюзивного та різноманітного середовища.

Марк Геддон
26 вересня 1962 р.
«Загадковий нічний інцидент з собакою»

У 2003 році Марк Геддон друкує пригодницький твір «Загадковий нічний інцидент із собакою» в основу якого автор закладає образ 15 річного юнака. Хлопця звати Крістофер Джон Френсіс Бун – він артист. Його поведінка інколи нагадує те, що у нього синдром Аспергера.

На початку твору ми бачимо дивний випадок із собакою, що стався уночі. Британський письменник Марк Геддон навмисно обрав такий початок, аби надалі читачам було цікаво: як цей інцидент буде розслідувати 15-річний юнак-аутист.

Про автора сучасній критиці сьогодні відомо небагато. Знаємо лише те, що він є прекрасним майстром слова і сам себе зобразив на сторінках твору «Загадковий нічний інцидент із собакою». У 2003 році Марк Геддон удостоєний Вітбредівською премією, а у 2004 році – премією Воека.

У 2010 році вперше було здійснено переклад твору на українську мову. До цієї роботи долучилось видавництво «Кальварія», яке до твору подало таку назву твору: «Дивний випадок із собакою вночі». Переклад на українську мову належить Лотті Мейдз. Згодом, у 2016 році було зроблено другий переклад, який відтворила Анастасія Рогоза. Твір вже мав від того часту таку назву: «Загадковий нічний інцидент із собакою».

Книга читається легко та швидко через те, що автор намагається відтворити мову аутистів. Відповідно, у у тексті не знайдемо складні граматичні конструкції або жаргонізми. Заклавши в основу твору потяг головного героя до точних наук, читачі можуть із книги взяти багато цікавого матеріалу про математику та астрономію. Іноді через вуста головного героя проходять досить цікаві думки, які прочитати у звичайному підручнику неможливо.

У різних видавництвах вказують на те, що це пригодницький роман, адже в його основу закладено мандрівку, що змінює його життя та життя його батька. Однак, вчитавшись в текст, розуміємо, що це скоріше за все щоденник із певними записами, схемами та малюнками.

І навіть те, що Крістофер вирушає у мандрівку, свідчить про ще один факт його життєвої біографії, що досить коректно відтворено у книзі. На телебаченні сюжет цього твору вийшов у 2012 році у Великобританії (Маріан Елліотт). Він не любить місця, де багато людей, і де наявний галас. Торкатися до нього не бажано, оскільки будь-які торкання викликають у нього страждання, а іноді навіть роздратування.

Марк Геддон надає нам інформацію про те, що Крістофер змінюється – він наважується на мандрівку, що суттєво змінює його життя. Крістофер складний підліток. Він не розуміє людські емоції. Хлопець підкорює математичну логіку, а свій мозок іноді порівнює із комп'ютером. Якщо він відчуває, що йому адресовано дуже багато інформації, то дуже швидко він не може її обробити. У творі Крістофер не лише вибудовує власне дослідження, ай створює власними діями гарну картину світу, бо подорож до Лондона – це важливий крок, на який він самотійно спромігся.

Драматична історія на основі детективу містить відомості про важке життя Крістофера. В його уяві люди, які не можуть не вписуватися в його картину життя. З такими людьми він не може спілкуватися. Розуміючи, що побачивши вбитого собаку темної ночі, всі підозри падають на нього. Однак поряд із тим, він розуміє, що він є свідком, а не вбивцею. Він лише засвідчив факт вбитого собаки, якого раніше досить добре знав.

Читаючи роман, дорослі люди можуть зануритися в психологію дитини, її душу. Розуміємо, що Крістофер незвичайна дитина, він – артист, а тому, питання інклюзивного простору в книзі виписані досить добре. Маючи особливі потреби та незвичайні звички, Крістофер здається досить егоцентричним. Таким дітям важко бути самотніми, вони потребують допомоги сторонньої людини і досить часто підпускають до себе лише рідних їм людей. Саме тому у романі відчуваємо порушення важливої проблеми: батьків і дітей, оскільки маємо розуміти залежність одних від інших.

Насправді – вбивство собаки сусідів – це лише можливість дослідити внутрішні відчуття головного героя, побачити його дії по відношенню до скоєного злочину, відчути потребу в подоланні певних життєвих перешкод на шляху у Крістофера.

Читаючи твір «Загадковий нічний інцидент із собакою», який написаний від першої особи, читач ніби втілюється в образ Крістофера, розуміє усі складнощі життя. У романі автор говорить про те, що Крістофер пише свою книгу-щоденник, а отже, будь-який життєвий факт підлітком Крістофером фіксувався як життєва історія певного дня.

Плануючи стати фізиком, Крістофер вирішує скласти іспит з математики на рівень А 1, хоча до цього ніхто зі школи, де він навчається, не робив. Психологізм твору тримається на двох аспектах:

1. Люди інколи говорять без слів – і це досить сильно дратує;
2. Люди використовують під час спілкування метафори, що призводить до нерозуміння того, що вони насправді говорять.

У творі Марк Геддон намагався показати внутрішній світ незвичайної дитини, а також труднощі, які виникають під час того, коли вона бачить реалії сучасного світу. У цьому аспекті розуміємо потребу у підтримці батьків, які виховують таких дітей, бо іноді психологічно це важко.

Подекуди, читаючи твір, читачі можуть міняти свої відчуття по відношенню до змісту, який читають. Частково з'являється жаль, а іноді засудження. Такі суперечливі відчуття є переконанням того, що людина може досить швидко змінювати власну думку та переконання.

Після першого прочитання книга може здатись важкою для розуміння. Однак друге читання спонукає до переосмислення і розуміння того, що аутизм – це не відхилення, а певна особливість, яку слід прийняти та жити з цим. Цікавим аспектом є той факт, що автор, добре знаючи психологію людей-аутистів, грає у творі кольором. Так, улюбленим, вдалим в усіх сенсах, є червоний колір. Протилежним йому є жовта кольорова гамма. Розуміємо, що це лише привід, прив'язавшись до якого, маємо можливість побачити індивідуальність характеру Крістофера.

Велика кількість примірників роману Марка Геддона «Загадковий нічний інцидент із собакою» є свідченням успіху письменника. Така художня література спонукає до роздумів, оскільки кожна людина, маючи синдром Аспергера, чи будучи аутистом, повинна розраховувати на підтримку, допомогу. І будь-яка увага в цьому плані буде позитивно впливати на особливих дітей, звичайно, якщо це зроблено від щирого серця.

Геддон Марк. *Загадковий нічний інцидент із собакою*: роман.
перекл. з англ. А. Рогози. Харків: Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», 2016. 224 с.

Haddon M. *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*. London:
Jonathan Cape, 2003. 288 p.

Паспорт твору
«Загадковий нічний інцидент із собакою»

Видавництво – Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля»

Рік видання – 2016

Кількість ст. – 224

Вікова категорія – від 12 +.

Проблема: 15-річний хлопець із синдромом Аспергера

Тема: розповідь від імені головного героя про трагічну подію, яка сталася вночі та подальше розслідування цих подій 15-річним юнаком-аутистом.

Ідея: заклик до розуміння оточуючого середовища, сприйняття людей з вадами в соціумі та допомога їм на різних рівнях життєдіяльності.

Проблематика: життя і смерть, ставлення до світу, стосунки між батьками, проблемка чемності, стосунків дітей і дорослих.

Композиція: книга поділена на розділи, які не мають правильної послідовності від 1 до... За основу в назву розділів винесені прості числа, про які говорить головний герой у творі, пояснюючи їх значення.

Анотація до художнього твору «Загадковий нічний інцидент із собакою»

Роман Марка Геддона написаний від імені п'ятнадцятирічного хлопця Крістофера Буна. Світ підлітка з синдромом Аспергера обмежений власним будинком, шляхом до школи та найближчими сусідами. Найбільше за все йому подобається математика й фізика за їх логічність, собаки – за зрозумілість їх 4 емоцій та зорі за постійність.

Крістофер Бун – особливий, він знає всі столиці світу та прості числа до 7057, не любить доторків та обіймів, навіть від батьків. Завжди носить із собою армійського ножа. Не розуміє емоцій та жартів, а загальноприйнятих правил для нього не існує, а є лише ті, які він сам для себе вигадав. Панічно не любить та уникає жовтого та коричневого кольору. Сам по собі хлопець не злий, але якщо доторкнутися до нього, або розсердити може вдарити. Потяг до математики, точних наук, призводить Крістофера до мрії – складання іспиту з математики на рівень А1.

Одного разу Крістофер знаходить перед сусідським будинком вбитого пуделя Веллінгтона. І як Шерлок Холмс вирішує у будь-що знайти винного й паралельно починає писати власний роман. Але на шляху свого розслідування він дізнається багато таємниць, які стосуються його родини. І хлопець, який ніколи не бував далі своєї вулиці наважується на ризиковану та небезпечну мандрівку, яка змінить життя.

«Загадковий нічний інцидент із собакою» – це історія про те, як дуже особливий хлопчик опинився у дуже звичній сім'ї.

Життєпис письменника

Дата	Подія
26 вересня 1962 р.	Народився Марк Хеддон в Нортгемптоні, Англія, Великобританія
1981 рік	Отримав ступінь бакалавра мистецтв з англійської мови та літератури
1984 рік	Захистив магістерську дисертацію в Единбурзькому університеті
1987 рік	Початок його письменницької діяльності. Вихід його першої дитячої книжки «Gilbert's Gobstopper»
1987 р.	Написав свою першу дитячу книгу
2003 р.	Отримав Уїтбредовську премію за роман «Дивний випадок із собакою вночі»
2005 р.	«Кінь, що розмовляє і сумна дівчина і село під морем»
2012 р.	Роман «Дивний випадок із собакою вночі» був адаптований в однойменну п'єсу, поставлену в Лондоні.
2006 р.	«П'ятнистість»
2010 р.	«Полярні ведмеді»
2012 р.	«Червоний будинок»
2016 р.	«Пірс руйнується та інші історії»

Художні твори Марка Геддона

«Загадковий нічний інцидент із собакою» (2003 р.)

«Хеміш Гамільтон» (1987 р.)

«Тоні та томатний суп» (1988 р.)

«Тіч Джонсон» (1993 р.)

«Майже світовий чемпіон» (1993 р.)

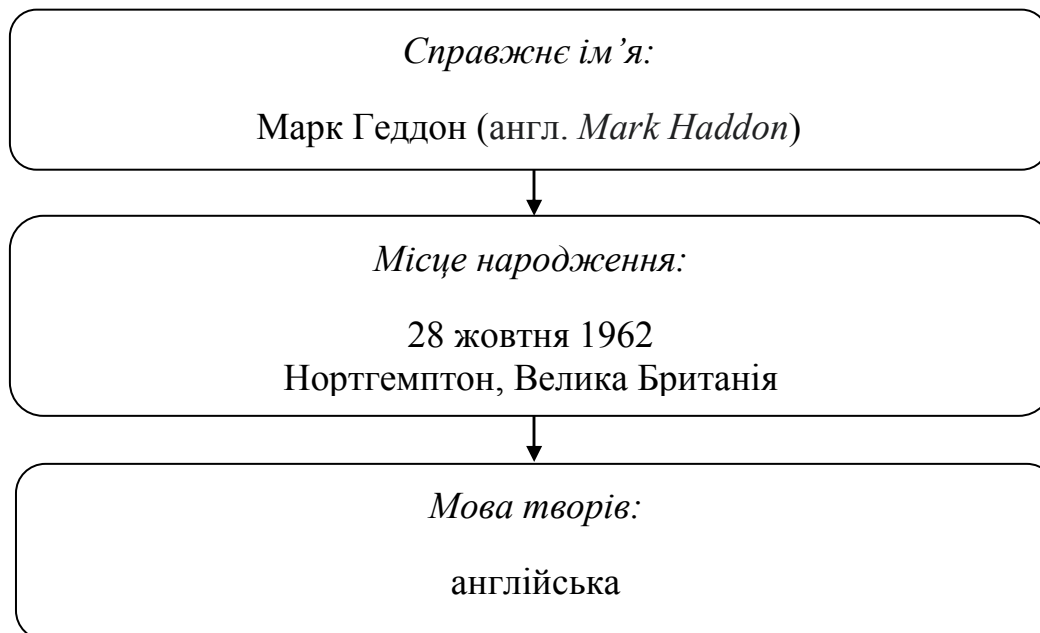
«Агент Зет та кіллер Бананів» (2001 р.)

«Пристань падає» (2016 р.)

«Сім'я» (2019 р.)

«Дельфін» (2019 р.)

Схемографіка творчості Марка Геддона

Найвідоміші твори Марка Геддона

Цитатна характеристика Крістофера Буна

«Я ніколи не брешу. Не тому, що я хороша людина, я просто не вмію брехати»

«Коли мені сумно, я хочу бути на самоті»

«Я погано розумію людей. Вони спілкуються без слів, або говорять метафорами»

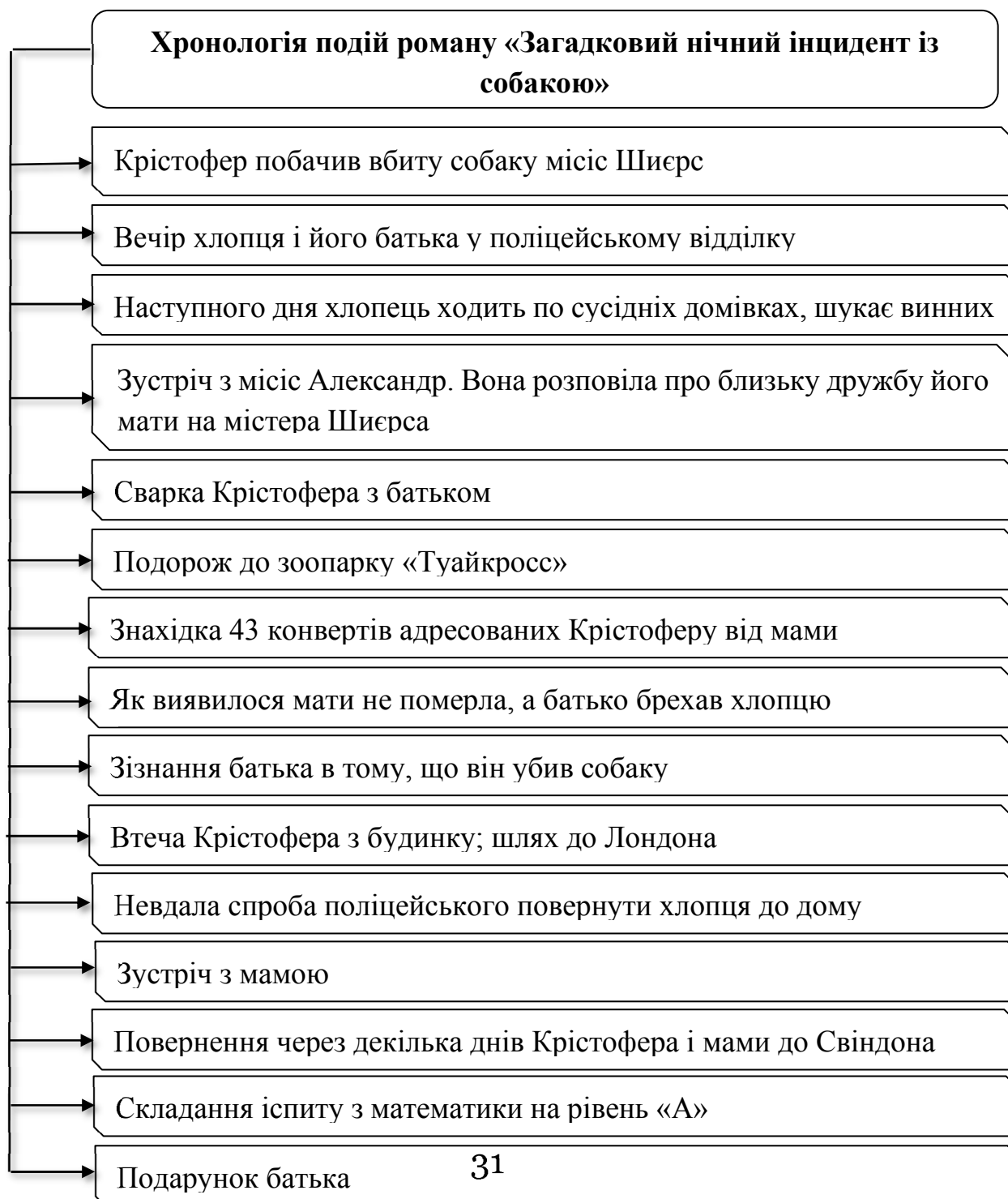
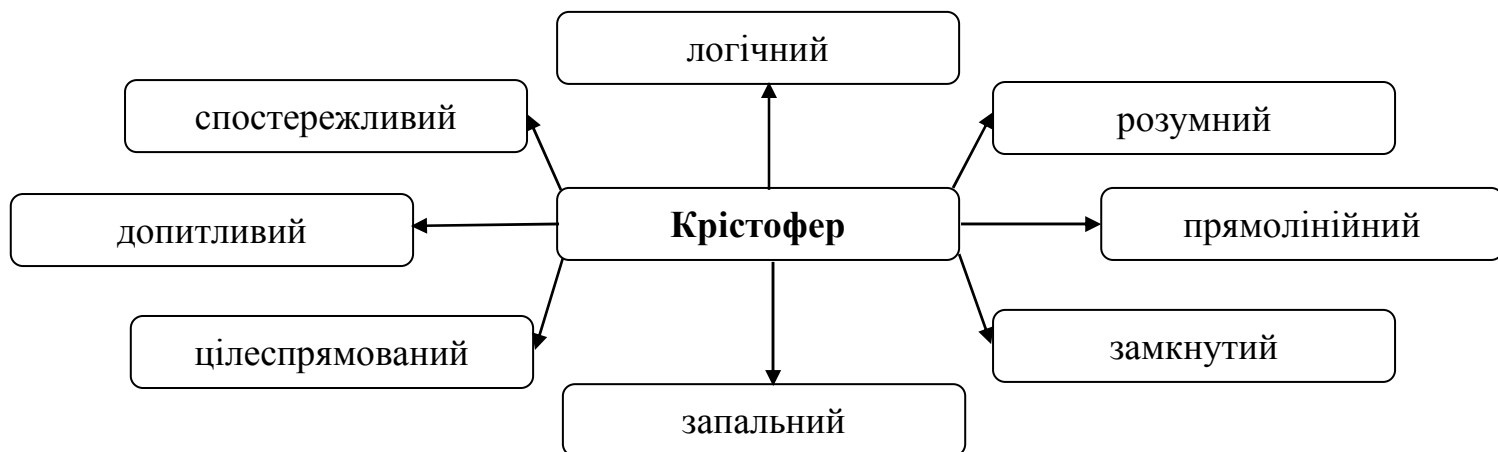
«Моє ім'я – також метафора. Воно означає «нести Христа»»

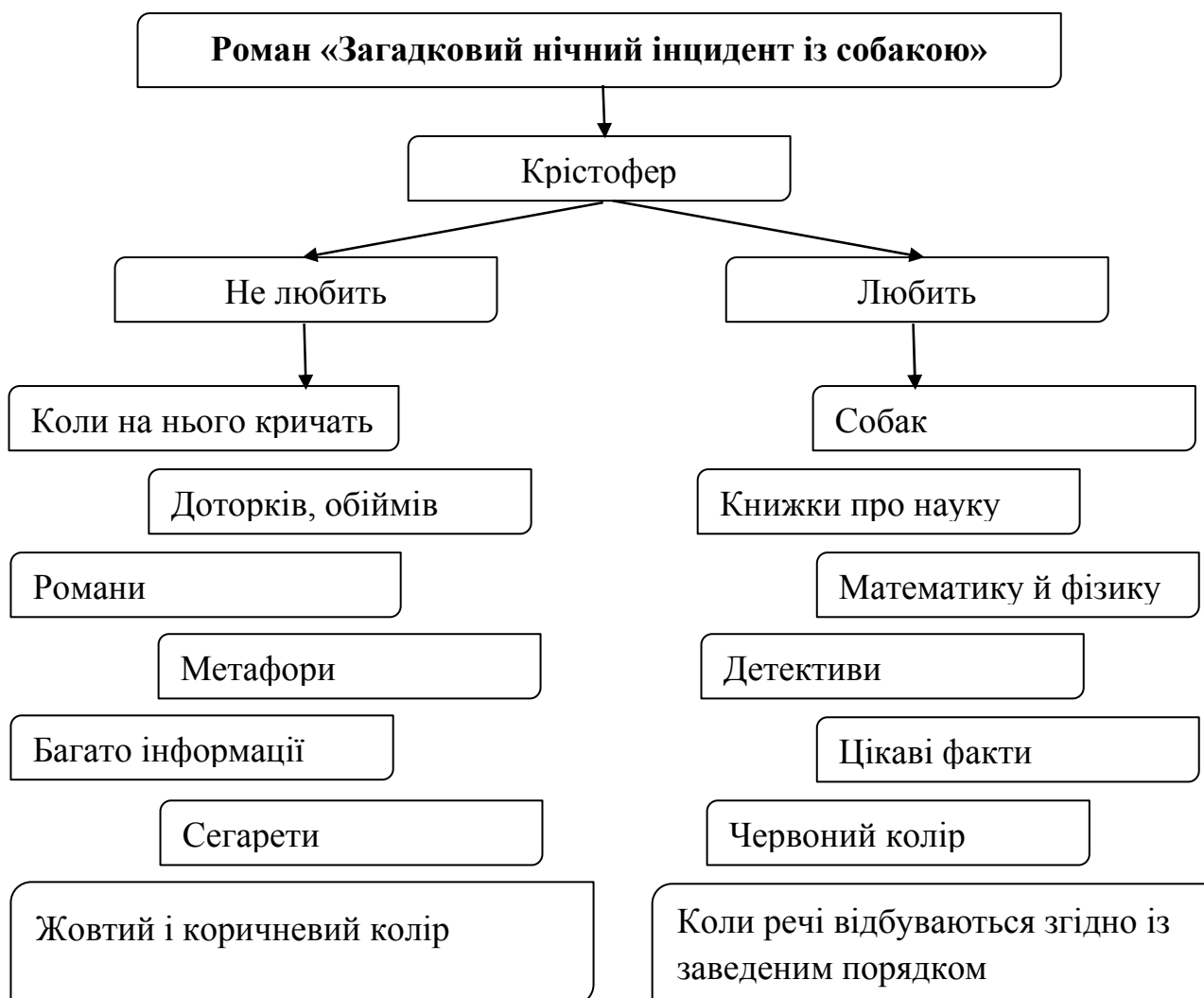
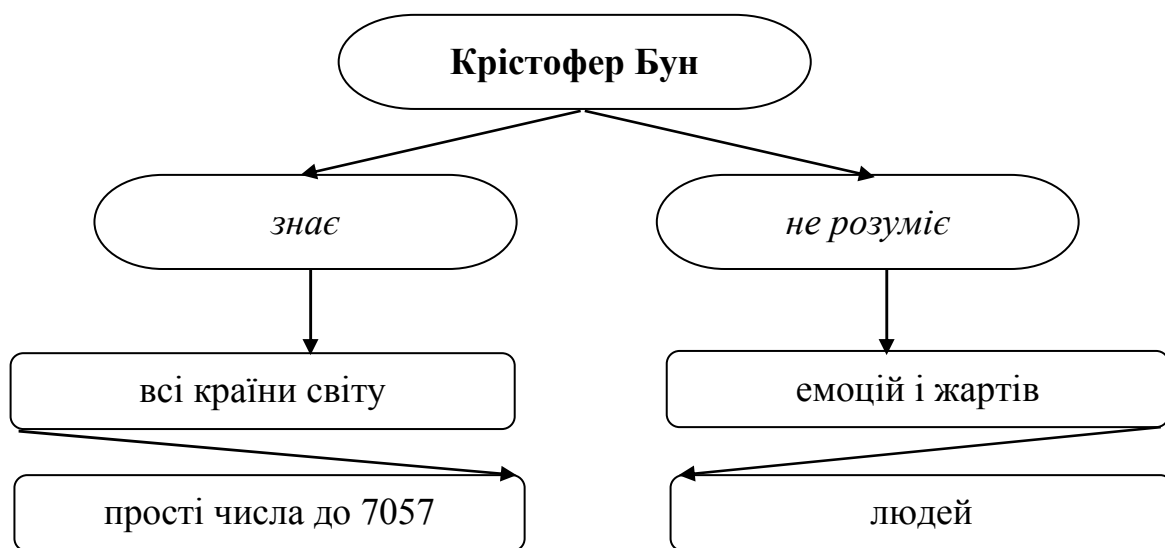
«Інколи я думаю, що мій розум – це таж машина, але не обов'язково для нарізання хліба»

«Мені подобається, коли сильно дощить. Тоді таке враження, наче повсюди звучить білий шум, і це подібно до тиші, тільки не порожньої»

«Мені не подобається дивитися людям в обличчя, особливо якщо це незнайомці»

«Я підняв ліву руку, розвів пальці віялом, і ми з батьком торкнулися пучками. Ми так робимо, бо батько інколи хоче мене обійняти, але мені не подобається обійматися, тож натомість ми робимо цей жест»

Розлади поведінки Крістофера Буна

1. Не розмовляє з людьми протягом довгого часу
2. Нічого не їсть і не п'є протягом довгого часу
3. Кричить, коли він сердитий чи спантеличений
4. Йому не подобається перебувати в тісних приміщеннях з незнайомцями
5. Б'є речі, коли він сердитий
6. Стогне
7. Відмовляється торкатися жовтих і коричневих речей
8. Не їсть, якщо різні види їжу на тарілці торкаються одне одного
9. Не помічає, коли люди на нього сердяться
10. Не всміхається
11. Каже речі, які інші люди вважають грубими
12. Любить дурниці
13. Б'є інших людей
14. Сердиться, якщо хтось пересуває меблі

Загальні характеристики роману «Загадковий нічний інцидент із собакою»

Жанр

Психологічний роман

Сюжетні ходи

Становлення.
Дорослішання героя.
Подорож до мети.

Літературний напрям

Реалізм

Цитати з роману «Загадковий нічний інцидент із собакою»

«Люди не обов'язково неповноцінні, якщо у них є особливі потреби»

«Час – таємниця, і воно не матеріально, і ніхто ще не розгадав, що ж це таке»

«Іноді люди самі хочуть бути дурними і не хочуть знати правду»

«Любити когось – це значить допомагати йому, коли він потрапив в біду, піклуватися про нього і говорити правду»

«Світ повний очевидних речей, які ніхто ніколи не помічає»

«Не слід множити сутності без необхідності»

«Вчитися, щоб не помічати, як боляче всередині голови»

Тестові завдання за творчістю Марка Геддона

1. Як звали вбиту собаку?

- а) Веллінгтон
- б) Пірат
- в) Піщаник
- г) Джой

2. Марк Геддон...

- а) англійський письменник
- б) український письменник
- в) німецький письменник
- г) російський письменник

3. У якому році написаний роман?

- а) 2003
- б) 2004
- в) 2016
- г) 2019

4. Скільки років Крістоферу?

- а) 15
- б) 14
- в) 16
- г) 13

5. Як звати батька Крістофера?

- а) Бен
- б) Роджер
- в) Олександр
- г) Пітерс

6. Що означає для Крістофера 4 червоні машини поспіль?

- а) хороший день
- б) непоганий день
- в) чорний день
- г) надзвичайний день

7. Ким мріє стати головний герой?

- а) астронафтом
- б) перекладачем
- в) поліцейським
- г) льотчиком

8. Улюблений колір Крістофера Буна?

- а) червоний
- б) жовтий
- в) блакитний
- г) коричневий

9. Як позначає розділи хлопець у своєму романі?

- а) простими числами
- б) буквами
- в) порядковими числівниками
- г) смайликами

10. Хто розповіла Крістоферу про близьку дружбу його мати та містера Шиєра?

- а) місіс Александр
- б) місіс Шиєрс
- в) Джуді
- г) місіс Гаскойн

11. Виберіть неправильне твердження про хлопця

- а) любить багато нової інформації
- б) не вміє брехати
- в) знає всі країни світу
- г) йому подобаються поліцейські

12. Кого юнак називає своїм улюбленим автором?

- а) Артур Конан Дойль
- б) Марк Геддон
- в) у нього не було улюбленого автора
- г) Вільям Шекспір

13. З яких предметів Крістофер мріяв скласти екзамени?

- а) з математики та фізики
- б) з української та англійської мови
- в) з хімії та біології
- г) з географії та алгебри

14. Хто є домашнім улюбленцем Крістофера?

- а) щур
- б) собака
- в) кіт
- г) павук

15. Чи правда, що Крістофер вже не один раз тікав з дому?

- а) ні
- б) так
- в) скоріше так ніж ні
- г) скоріше ні ніж так

Контрольні питання за творчістю Марка Геддона

1. Чи любить Крістофер обійми?
2. Хто дає поради хлопцю з написання роману?
3. Що Крістофер знайшов у батька в кімнаті у коробці?
4. Чому хлопець вирішив сам поїхати до Лондона?
5. Які, на думку Крістофера, є чотири стани у собак ?
6. Вставте потрібне слово. *Не слід множити без необхідності.*
7. Назвіть 5 або більше розладів поведінки Крістофера, які ви запам'ятали.
8. Який предмет хлопець завжди носить з собою?
9. Чому Крістофер любить собак?
10. Чи любить головний герой детективи?

Література за творчістю Марка Геддона

1. Березовська Олена Марк Геддон. «Загадкове нічне вбивство собаки»: світ очима аутиста. <http://radioyoungster.org/mark-geddon-zagadkoviy-nichniy-intsident-iz-sobakoju-svit-ochima-autista/> (дата звернення 19.11.2022 р.)

2. Висоцька Н.О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2010. 456 с.

3. Геддон М. Загадковий нічний інцидент із собакою [пер. з англ. Анастасія Рогоза]. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 221 с.

4. Дроздовський Д. Аутичне мислення протагоніста роману «Дивний випадок із собакою вночі» М. Геддона як вияв постпостмодерністського гуманізму: досвід неокантіанства. Наукові записки ТНПУ ім.В.Гнатюка. Літературознавство. 2018. С. 186–203. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12670/1/17Drozdovskyi.pdf> (дата звернення 19.11.2022 р.)

5. Кант І. Критика чистого розуму. Філософія: хрестоматія. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2000. С. 79–82.

6. Марк Геддон «Загадкове нічне вбивство собаки»
<https://akniga.org/heddon-mark-zagadochnoe-nochnoe-ubiystvo-sobaki> (дата звернення 19.11.2022 р.)

7. Марк Геддон «Загадкове нічне вбивство собаки»
<https://www.livelib.ru/book/1000440309-zagadochnoe-nochnoe-ubijstvo-sobaki-mark-heddon> (дата звернення 19.11.2022 р.)

8. Марк Геддон «Загадкове нічне вбивство собаки»
https://www.yakaboo.ua/author/view/Mark_Geddon/ (дата звернення 19.11.2022 р.)

9. Марк Геддон «Загадкове нічне вбивство собаки». Уривок з книги
https://bookclub.ua/read/mark_haddon/ (дата звернення 19.11.2022 р.)

10. Марк Геддон. Вікіпедія.
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA_%D0%93%D0%B5%D0%B4%D0%B4%D0%BE%D0%BD (дата звернення 19.11.2022 р.)

11. Марк Геддон. Цитати з книг автора <https://cityat.info/book/mark-heddon/zagadochnoe-nochnoe-ubiistvo-sobaki> (дата звернення 19.11.2022 р.)

12. Овчаренко Н. Постколоніальні проєкції канадської прози: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 512 с.

13. Орлова А. «Загадкове нічне вбивство собаки»: світ очима аутиста.
https://naivno.com/13a._Zagadochnoe_nochnoe_ubiystvo_sobaki_mir_glazami_autista.htm (дата звернення 19.11.2022 р.)

14. Театральна вистава «Загадкове нічне вбивство собаки»
https://www.rusdram.com.ua/rus/plays/the_curious_incident_of_the_dog_in_the_night-time (дата звернення 19.11.2022 р.)

15. Урок позакласного читання Марк Геддон «Загадковий нічний інцидент з собакою» <https://naurok.com.ua/urok-pozaklasnogo-chitannya-mark-geddon-zagadkoviy-nichniy-incident-z-sobakoyu-206699.html> (дата звернення 19.11.2022 р.)

16. Шалагінов Б. Література і наука про літературу в сучасному відкритому суспільстві: проблемні точки. *Всесвіт*. 2017. №9–10. С. 271–276.
17. Haddon M. *The Curious Incident of the Dog in the Night–Time*. London: Vintage, 2004. 226 p.
18. Latour B. *We Have Never Been Moder*. Cambridge, Massachusets: Harvard University Press, 1993. 158 p.
19. Pozuelo Yvancos J. *Ventanas de la ficción*. Narrativa Hispánica, siglos XX y XXI. Barcelona: Ediciones Península, 2004. P.13–18.
20. Vermeulen T., Van Den Akker R. “Notes on Metamodernism”. *Journal of Aesthetics and Culture 2.0*. – 2010. P.1–14.
21. Васильєва Г.І. Любарєць В.В. Термінологічний словник-інклюзія. Призначення термінологічних словників – відобразити понятійно-термінологічний апарат різних галузей науки й техніки та забезпечувати наукову, навчальну, виробничу діяльність. Термінологічний словник є найважливішим засобом опису тієї чи іншої терміносистеми. Київ : Міленіум, 2018. 42 с.

Ракель Паласіо
13 липня 1963 р.
«Диво»

Сьогодні людство робить величезні кроки на шляху гуманізму, милосердя, прийняття особливостей іншої людини без спроби його зламати і переробити під єдиний шаблон. У фаховій літературі нерідко поняття інтеграція і інклюзія використовуються в якості синонімів. Незважаючи на те, що основні цілі інтеграції та інклюзії дуже схожі, інклюзія має концептуальну відмінність. Інтеграція означає «відновлення цілого». Інклюзія – «приналежність або включення», тобто тут індивідуальність кожної людини розглядається як норма, люди не діляться на групи відповідно зі своїми особливостями. Соціалізація, що здійснюється через сім'ю, освіту й виховання, необхідна не лише для підготовки до дорослого життя чи здобуття професії. Тільки ефективна, соціально прийнятна соціалізація зможе забезпечити так званий процес «олюднення» людини, надасть їй можливість повноцінно існувати в сучасному світі.

Свій внесок у розвиток даної теми внесло багато дослідників. А саме: Чайковський М.Є. в роботі «Інклюзія як умова розвитку вільної особистості» в якому особливу увагу надає створенню творчого, освітнього та виховного простору [10]. Шаров С.В і Шарова Т.М у своїй науковій роботі «Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві» [11; 12]. акцентують увагу на проблемі інклюзії в художній літературі. Назарова Н.М. у науковій праці «Проблема теоретических и методологических основ образовательной интеграции» наголошує на

прийнятті та інтеграції «особливих» у реальне життя та виокремлює підходи. За словами Поліни Філіппової: «Інклюзія – це про все наше життя, про те, як ми сприймаємо різних людей або їх відштовхуємо».

Перед літературою як видом мистецтва завжди стояло багато завдань і викликів. Так триває і до сьогодні. Вона повинна не просто змальовувати дійсність, а і навчати читачів дивитися на світ зі всіх можливих ракурсів та відчувати його. Далеко не всі у цьому світі ідеальні, талановиті чи популярні. Є люди, яким живеться набагато важче, ніж іншим, є люди, для яких кожен день – це нова битва. І спроба подивитися на світ здорових, «нормальних» людей їхніми очима, відчути життя тих, особливих, – це виклик, з яким не кожен може впоратися. Тоді на допомогу приходять якісна, прониклива і актуальна література, така, як роман Ракель Дж. Паласіо «Диво». Сьогодні можна відзначити статті та відгуки читачів про письменницю та її книгу «Диво», а саме: М. Лазакович, К. Полудніциної, О. Гаврилової, А. Василенко, С. Колесник, О. Пелюшенко, Н. Мельниченко, А. Сладкової, А. Красникової, Л. Чередниченко, Є. Шафферт, Н. Мельниченко, О. Фролової та ін.

Ракель Харамільйо – американська письменниця та графічна дизайнерка. Авторка світового бестселлера який отримав високі бали від читачів та критиків. Народилася 13 липня 1963 року у м. Квінз Нью-Йорк. Паласіо відвідувала Вищу школу мистецтв та дизайну на Мангеттені, а потім вступила до школи дизайну Парсонса. Вона провела свою юність в Американському університеті в Парижі, де вона багато подорожувала, перш ніж повернутися в Нью-Йорк. Більше 20 років була арт-директором, графічним дизайнером, розробником обкладинок для книг для інших письменників, чекаючи кращого часу для написання власної книги.

Ракель Паласіо піднімає актуальне питання: сприйняття чи не сприйняття людини в соціумі через наявність вад обличчя. У творі «Диво» письменниця акцентує увагу на важкості життя таких людей та усвідомлює, що усі проблеми, які виникають, можна подолати.

Більшість дослідників схилиються думки про те, що твір Ракель Паласіо «Диво» – один із найкращих творів 2012 року. Вчені закликають читати цю книгу як дітям, так і дорослим, оскільки вона добре написана, спонукає до вивчення та розуміння аспектів психології, виховання та

підтримки підростаючого покоління. Здебільшого, цю книгу можна вважати видатним дослідженням з питань дружби і страху, волі і доброти. Головний меседж, який прагнула донести авторка у творі – треба бути добрішими по відношенню до тих людей, хто тебе оточує, або хто потребує доброго ставлення.

Ракель Паласіо прекрасно розуміє завдання літератури – не просто відтворити дійсність, а й навчити читачів бачити у світі прекрасне, відчувати проблеми та намагатися вирішити їх. Письменниця усвідомлювала, що усі люди різні, не однакові, і, відповідно, сприймають світ та реальну дійсність по-різному. Відповідно, тим, хто не є «нормальним», важко адаптуватись в соціумі, по суті, це є викликом життя. Саме з цією орієнтацією був написаний твір «Диво».

Будучи більше 20 років арт-директором та дизайнером обкладинок, Ракель Паласіо – псевдонім Ракель Джарамілло, прагнула написати художній твір. Дебют письменниці був досить вдалим: отримання премій та визнання роману «Диво» у видавництві The New York Times. Роман «Диво» вийшов друком у 2012 році, а перекладений українською мовою у 2016 році. У 2017 році було знято фільм за книгою Ракель Паласіо «Диво».

У лютому 2012 року світ побачив дебютний роман авторки «Диво» під псевдонімом Ракель Джарамілло Паласіо. Автор книги розповіла, що коли писала її в 2012 році, то не очікувала подібного резонансу – крім надихаючого руху «Вибери добро», «Диво» став бестселером New York Times з продажами більше 8 мільйонів копій по всьому світу; читання історії Оггі проводилося в багатьох середніх школах по всій території Сполучених Штатів та за її межами[13.]За кілька років книга стала настільки популярною, що по її сюжету зняли фільм, в якому зіграли відомі голлівудські актори.

Ідея написати історію про дитину, яка так сильно відрізняється не лише від своїх ровесників, а і від всіх в цілому, виникла у авторки, коли вона стояла в черзі за морозивом разом з трирічним сином, і хлопчик помітив дівчинку з вродженими вадами обличчя. Переймаючись, аби син не образив дівчинку та її батьків, Паласіо забрала хлопця подалі, однак, це лише погіршило ситуацію. Пісня Наталі Мерчант «Диво» (Wonder) остаточно переконала письменницю, що той випадок з дівчинкою може

стати хорошим уроком для усіх нас, котрий змусить подивитися на світ очима особливої дитини. Отак і виник задум, згодом втілений у книзі.

Це історія 10-річного Огеста Пуллмана, який від народження страждає на рідкісну форму генетичної мутації: у хлопчика переплутанні риси обличчя. Хвороба Оггі називається «синдром Трічера Коллінза» або «щелепно-лицевий дістоз». Перенесені 27 операції трішки виправляють це, однак нормальною дитиною він вже не буде. Він ніколи не стане нормальним зовні, але у всьому іншому – це звичайнісінька дитина, яка обожає «Зоряні війни», морозиво, свято Хелловін, комп'ютерні ігри, книги та має прекрасне почуття гумору. І всередині Огест відчуває себе звичайним, але люди навколо думають зовсім не так. Бо для всіх, окрім люблячих батьків, сестри та зовсім небагатьох друзів він страшний і потворний, той, від кого сахаються на вулиці, бояться торкнутися і відводять очі при зустрічі. Його батьки своїми силами займалися освітою сина, однак, зрештою, наважуються віддати хлопця до 5 класу, престижної середньої школи Бічера, де вчителі й учні мали би прийняти своєрідну зовнішність Огеста.

«Диво» – це зворушлива історія про людей – дуже різних, які по-своєму сприймають головного героя книги, 10-річного хлопчика. Історія ведеться від першої особи, кожен раз це оформлено як щоденникові записи близьких людей – самого Огеста, рідної сестри Олівії, його однокласників, кращого друга Джека, хлопця сестри Джастіна, та подруги Вії – Міранди.

Сюжетна схема повісті Паласіо актуальна на всі часи – історія не гарного, «гідкого каченяти» середньої школи, що стає об'єктом цькування та змушене шукати альтернативних способів порозуміння зі своїм оточенням. Огест Пуллман постає перед читачем людиною, яка позбавлена «нормального» життя від самого народження, однак свідомо бажає віднайти спосіб комунікації з соціумом. Одного дня хлопчик умовно залишає свій дім – свою зону комфорту – і вирушає до школи. На нього чекає багато випробувань, розчарувань, сумнівів, втрат і переживань, однак, там є і друзі, шкільні проекти та інші радощі, такі важливі для кожної дитини. Тож, Оггі йде у школу, а Паласіо розповідає про його перший навчальний рік і про те, що «найвеличнішим є той, чия сила веде за собою більшість сердець». Він проходить обряд ініціації-дорослішання, зрештою

перемагає «зло» і в нагороду отримує справжніх друзів і визнання від школи.

Історія дорослішання маленького Огеста показана не тільки з боку цього незвичайного хлопця, порушені не тільки особисті переживання, успіхи героя. Особливе місце займає батьківське сприйняття і ставлення до хлопчика всієї його родини. Тому що весь важкий шлях відновлення, прийняття себе і суспільства, самостійності вона проходить разом з ним.

Взагалі, головна тема книги – соціалізації «не таких» дітей. Таким як Оггі рано чи пізно доведеться зіткнутися з навколишнім світом. Звичайно, він готувався до насмішок, глузувань, але хлопчик і не думав, що зіткнеться з жорстокістю, лицемірством і зрадою. Вона про погляд на світ, про те, як бути не таким як усі, як дружити з не таким як усі, як жити поруч з не таким, як усі. А також наголошує про людські взаємини і про те, що кожен з нас по-своєму незвичайний.

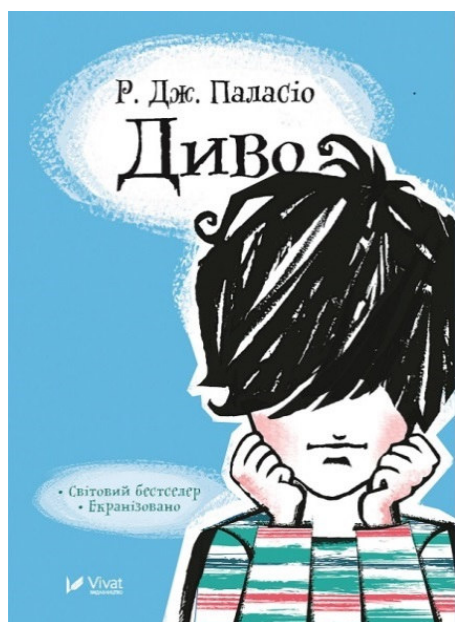
Огест Пуллмен – дитина з вадами обличчя досить добре розвинена: він, як і всі діти, любить грати в комп'ютерні ігри, швидко із задоволенням читає книги, обожнює дивитись фільм «Зоряні війни», має гарне почуття гумору. Сам Огест добре себе почуває, особливо на самоті, а в оточенні підлітків – усе по-іншому. До нього так ставляться, ніби він потворний та страшний, іноді навіть бояться доторкнутися до нього, часто просто відвертаються від нього. Це, насправді, психологічно дуже важко, оскільки спілкування в колективі не відбувається через відсторонення від його особистості. На сторінках твору бачимо, що Огест раніше мало контактував з дітьми, дорослими. Саме це не дозволяє йому швидко адаптуватись в соціумі.

Ракель Паласіо будує роман «Диво» за принципом розкриття проблеми людей з вадами обличчя. У випадку роману «Диво» – це Огест Пуллман. Однак, поряд із ним ми можемо прослідкувати за поведінкою інших дітей його віку, а також побачити стосунки головного героя та його сестри, хлопця сестри. За допомогою такого прийому, читачі можуть зрозуміти інших персонажів, їхні дії та вчинки, відчуття та переживання. Ракель Паласіо вдалося показати складний і багатогранний світ підлітка. За допомогою різноманітних життєвих цінностей письменниця детально розкриває характери усіх персонажів, із якими знайомиться читач на

сторінках твору. Позитивним моментом твору є той факт, що всі герої твору тягнуться до родини Пуллманів. У їхньому домі постійно панує взаєморозуміння та любов і це дає сили на різні життєві випробування долі.

Людина так влаштована, що їй імпонує, коли вона чує приємні слова на свою адресу. Роман дає надію, що всі труднощі можна пережити, якщо поруч є люблячі батьки і друзі. «Давайте введемо нове правило в житті ... намагаймося завжди бути трохи добрішими, ніж необхідно». Роман «Диво» завершується словами: «Я тебе люблю!». І це є підтвердженням того, що треба бути добрішими і не ображати тих, хто знаходиться поряд.

Паспорт твору «Диво»

Видавництво – Віват

Рік видання – 2014

Кількість ст. – 80

Вікова категорія – від 12 +

Проблема: хлопець із синдромом Трічера Коллінза

Тема: розповідь про 10 річного хлопця, який мав ваду обличчя.

Ідея: заклик до розуміння оточуючого середовища, сприйняття людей з вадами та усіляка підтримка таких людей на рівні родини, соціуму, суспільства.

Проблематика: батьків і дітей, толерантності, вірності, зради, дружби, дорослішання, кохання, цькування тощо.

Композиція: 17 розділів у каталозі «До», 10 розділів у каталозі «Після», кожен розділ має свою назву.

Анотація до художнього твору «Диво»

Огест Пулман прийшов вчитися до школи Бітчера у п'ятий клас. Він новенький тому йому буде нелегко. А якщо врахувати, що раніше він ніколи в школі не вчився, то нелегко подвійно. І все ж нова школа – це завжди нові друзі. Але бажаних дружити з Августом не так багато. А все через комплекс вроджених аномалій. У хлопця важкі дефекти обличчя, глянувши на яке, навіть після кількох десятків пластичних операцій незнайомі люди не можуть приховати свої почуття – страх, відразу.

Як жити з цим 10-річному хлопчикові, якому через нескінченні операції і процедури, довелося вчитися вдома і вперше піти в школу тільки у 5 класі? З чим доведеться зіткнутися хлопцю в школі на шляху дорослішання? На сторінках твору відчуваємо часткове розчарування хлопця, оскільки не завжди його сприймали в соціумі через вроджені вади обличчя. Твір має психологічну напругу через зображення головного героя, який не такий, як усі.

Життєпис письменниці

13 липня 1963 р.	Народилася Ракель Паласіо у Нью-Йорку, м. Квінз. Її справжнє ім'я Ракель Харамільйо (Паласіо – дівоче прізвище матері).
14 лютого 2012 р.	Опубліковано «Диво». З моменту його публікації стало улюбленим серед вчителів та освітян США. Книгу опубліковано у 45 країнах та продано понад 5 мільйонів примірників по всьому світу.
серпень, 2014 р.	Паласіо опублікувала «Книгу рецептів містера Брауна»
жовтень 2015 р.	Паласіо опублікувала «365 днів чудес: Оггі і я»
17 листопада 2017 р.	За мотивами «Диво» виходить однойменний фільм, в якому знялися Джейкоб Тремблі в ролі Оггі Пулман, Джулія Робертс та Оуен Вілсон. Паласіо виступала виконавчим продюсером фільму.

Художні твори Ракель Палассіо

«Диво» (2012)

«Книга максим містера Брауна» (2014)

«Глава Джуліан» (2014)

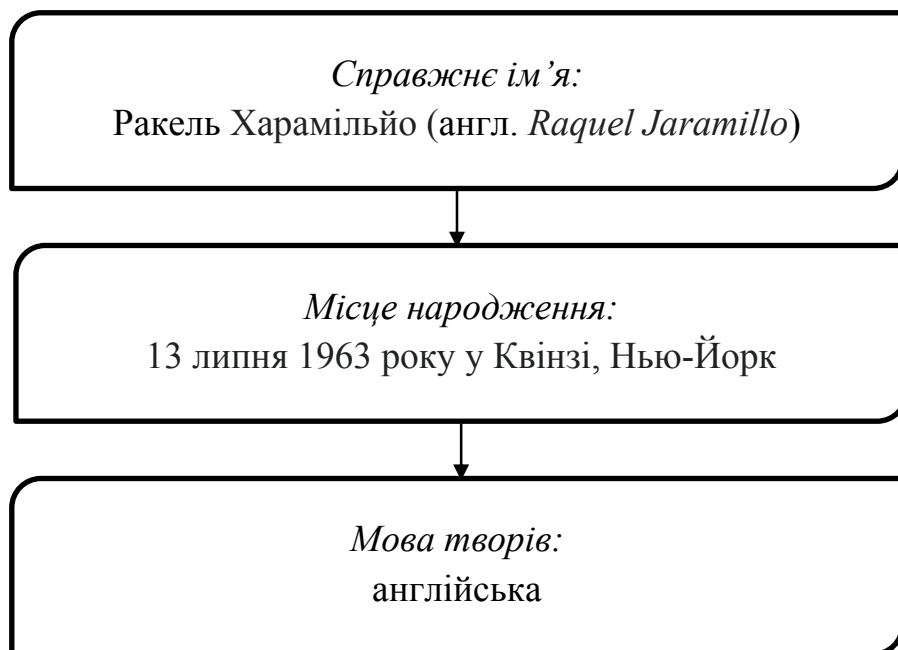
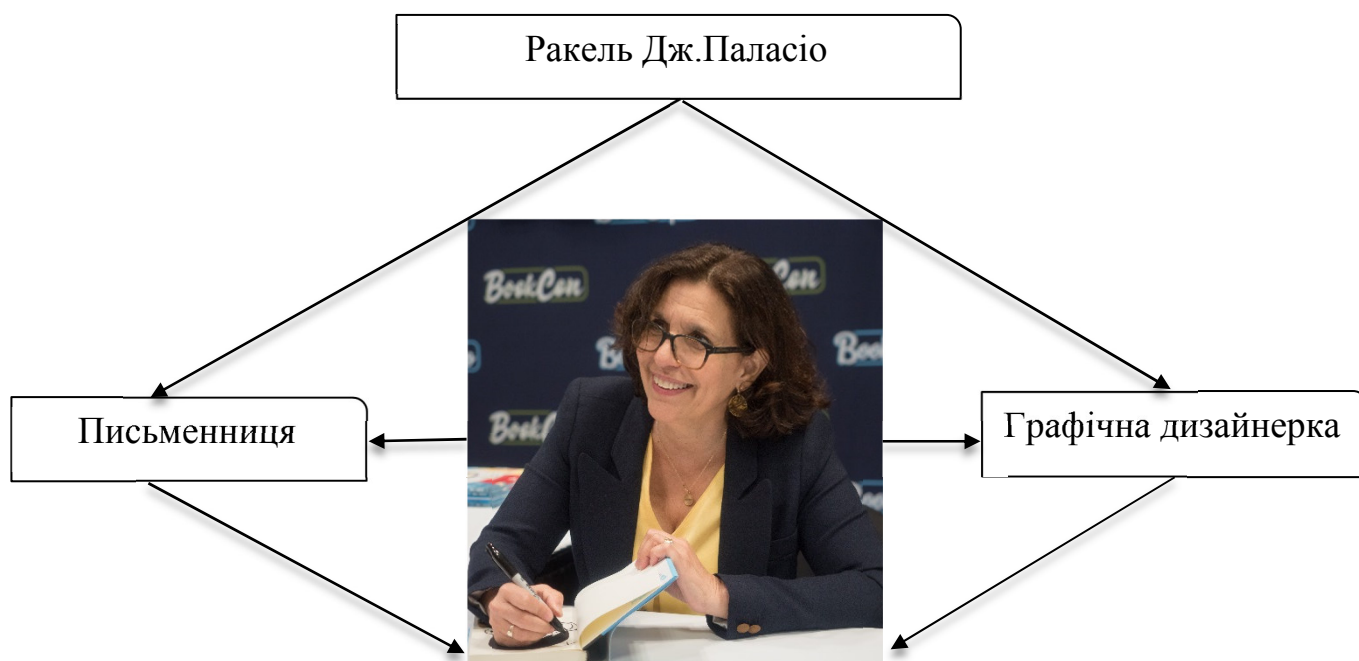
«365 днів чудес: Оггі і я» (2015)

«Плутон» (2015)

«Глава Шарлотта» (2015)

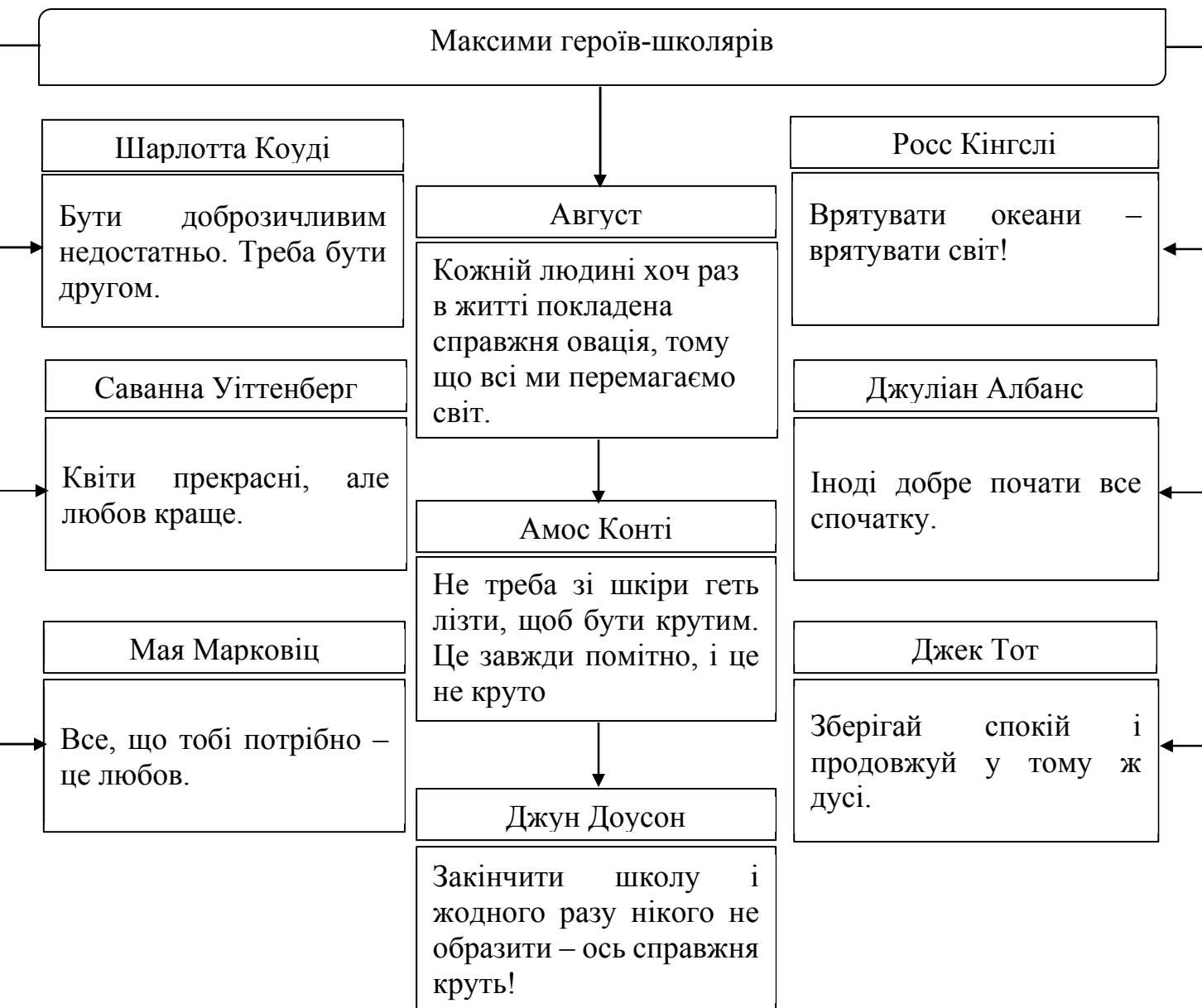

Схемографіка творчості Ракель Паласіо

Максими містера Брауна

Портрет Огеста Пулмана з роману «Диво»

«Його очі розташовані приблизно на дюйм нижче звичайного, десь посередині щок. Вони скошені до низу...»

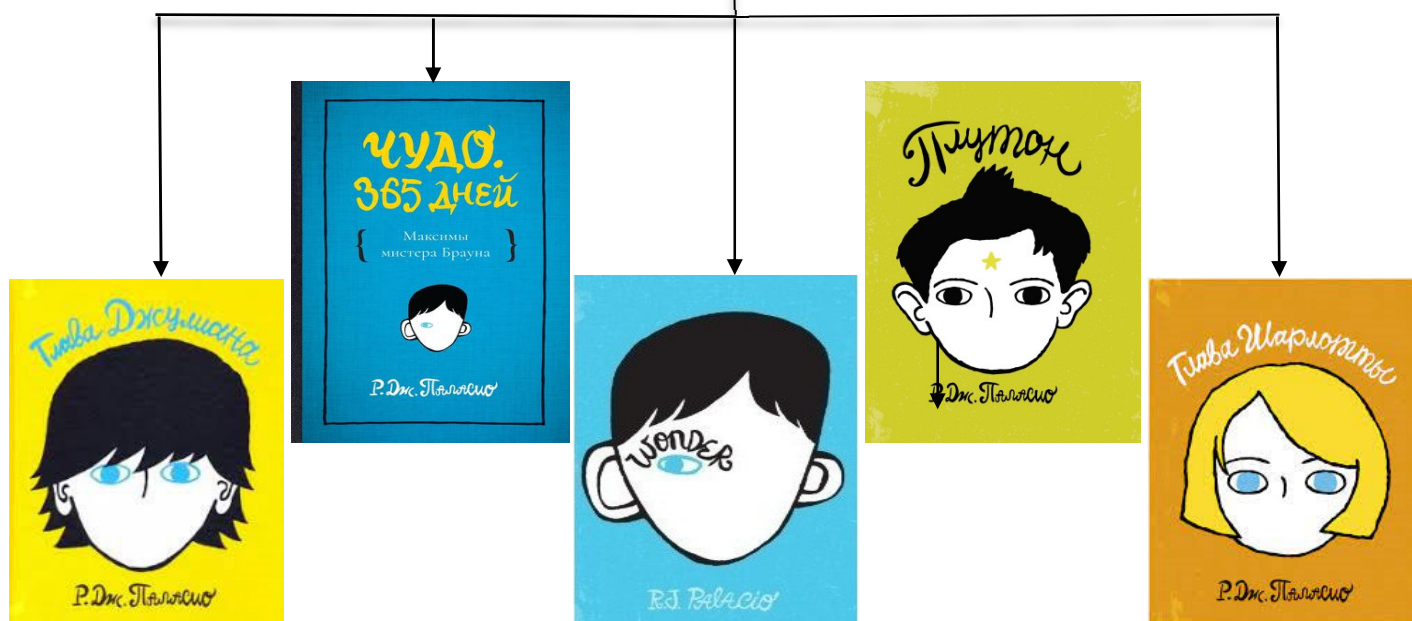
«Очні яблука випирають назовні, тому що не поміщаються в занадто дрібні очні западини. Верхні повіки завжди прикриті, Нижні звисають, немов невелика нитка вілтягве їх вниз.»

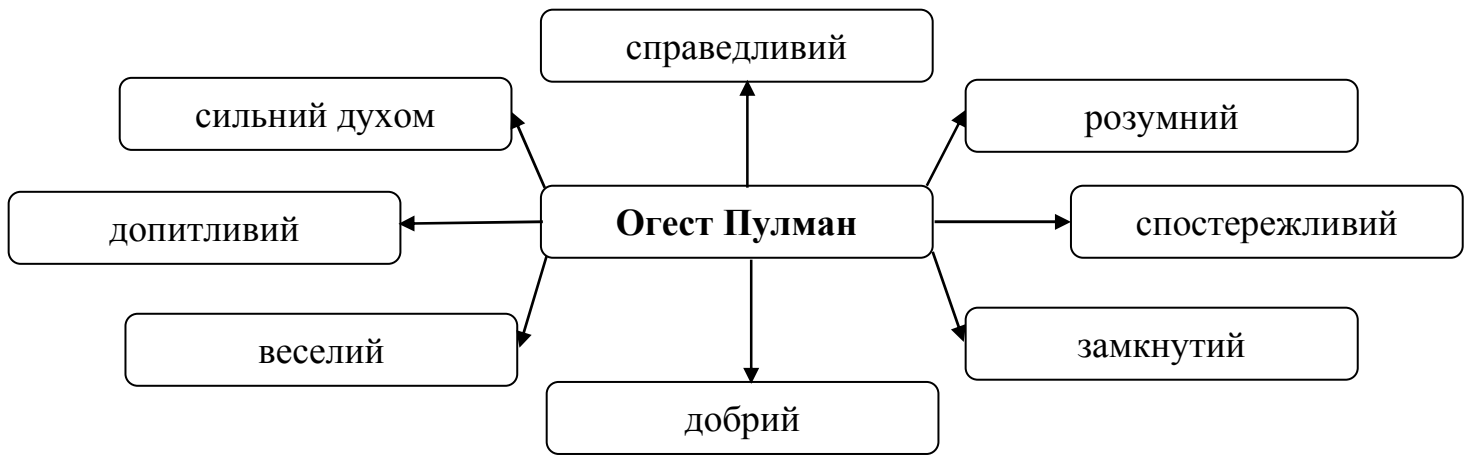
«У нього немає брів та вій. Ніс непропорційно великий і м'ясистий»

«Голова перетиснута з боків – там, де повинні бути вуха, – як ніби хтось узяв величезні щипці і здавив йому обличчя посередині»

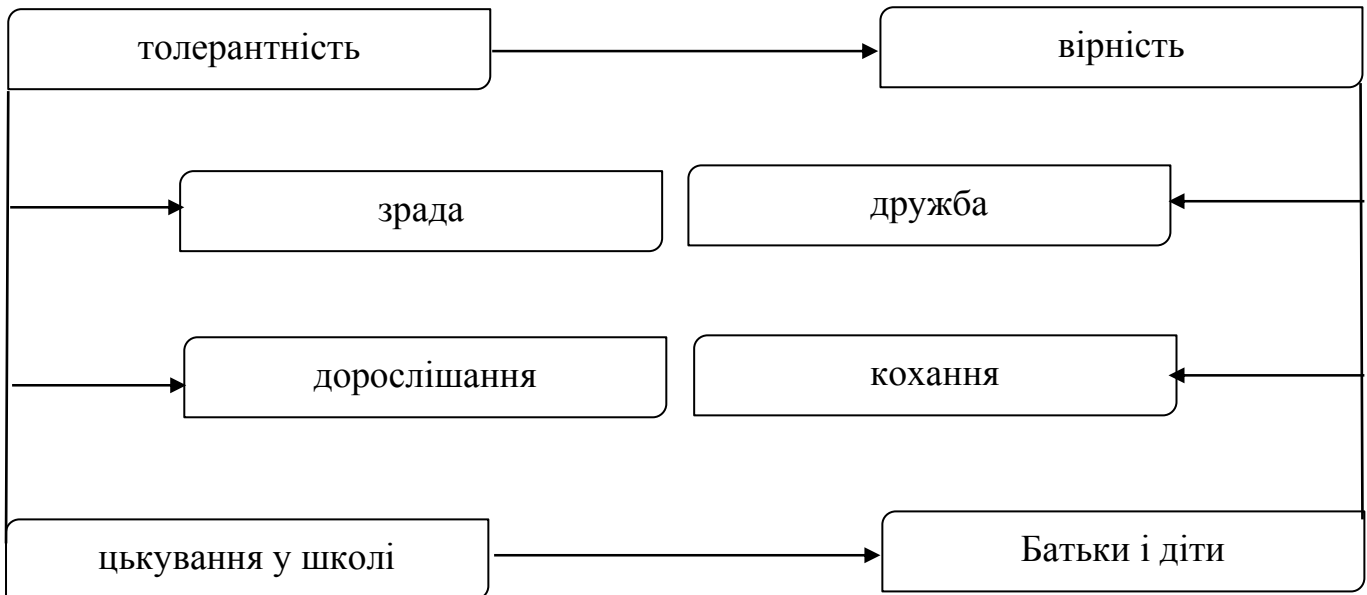
«Його риси виглядають так, ніби вони розплавилися і застигли, як віск з боків свічки»

Книги Ракель Дж. Паласіо

Проблематика роману «Диво»

Тестові завдання за творчістю Ракель Паласіо

1. Ракель Паласіо...

- а) американська письменниця
- б) українська письменниця
- в) французька письменниця
- г) італійська письменниця

2. В якому році вийшов роман «Диво»?

- а) у 2012 році
- б) у 2014 році
- в) у 2016 році
- г) у 2017 році

3. Назвіть ім'я головного героя твору

- а) Август
- б) Джек
- в) Джуліан
- г) Джастін

4. У якому класі навчається головний герой?

- а) 5
- б) 6
- в) 4
- г) 3

5. Назвіть улюблене свято Августа?

- а) Хелловін
- б) Різдво
- в) День подяки
- г) День святого Валентина

6. У костюмі кого був головний герой 31 жовтня?

- а) Кривавого крика
- б) Боба Фетта
- в) космонавта
- г) Джанго Фетта

7. Що придбали батьки для Августа?

- а) слуховий апарат
- б) окуляри
- в) окклюдер для ока
- г) брекети

8. Доповніть речення. Вставте необхідне слово за текстом роману.

Якщо кожна людина в цьому залі візьме за правило намагатися бути більш, ніж необхідно - де б він не був, що б не робив, - світ дійсно стане краще.

- а) добрішими
- б) щасливішими
- в) скромнішими
- г) лицемірнішими

9. Хто в класі знущається над Оггі?

- а) Джуліан
- б) Джек
- в) Амос
- г) Джастін

10. Що (хто) таке максима?

- а) привила про найважливіші речі
- б) Ім'я
- в) Літературний герой
- г) Шкільний друг Огеста

11. До чого закликає творі письменниця?

- а) бути добрішими
- б) проявляти власні принципи
- в) знущатися над людьми
- г) з неповагою відноситись до ближнього

12. У головного героя була підтримка з боку...

- а) сестри
- б) брата
- в) друзів
- г) дядька

13. Головний герой твору мав ваду на...

- а) обличчі
- б) шиї
- в) руках
- г) спині

14. Скільки років Огесту у творі?

- а) 10
- б) 11
- в) 12
- г) 9

15. Яке справжнє ім'я письменниці?

- а) Ракель Харамільйо
- б) Антонія Пасанія
- в) Джорджія Гуенос
- г) Рафіна Паламаріс

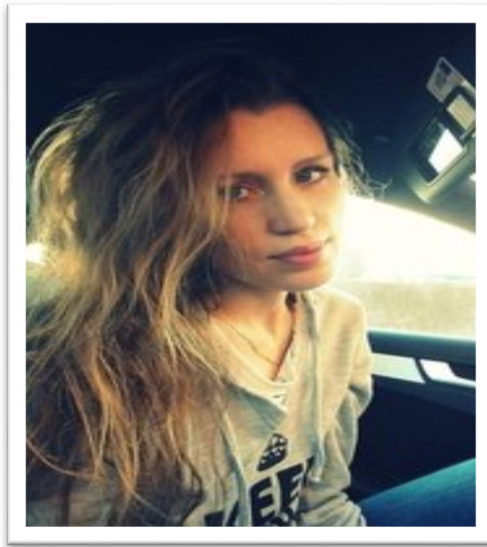
Контрольні питання за творчістю Ракель Паласіо

1. Де навчався Август до школи?
2. Чому головний герой раніше не ходив до школи?
3. Хто наполягав на тому щоб Август пішов навчатися?
4. Як почував себе хлопець першого вересня?
4. Хто був найкращим другом Августа у школі?
5. Що сталося під час свята Хелловін, що дуже засмутило хлопця?
6. Що таке максима містера Брауна?
7. Як до Августа відносилася його сестра Олівія?
8. Чому в останній момент Міранда відмовляється від головної ролі у спектаклі та віддає її Вії?
9. Куди поїхав Август разом зі своїм класом?
10. Яку нагороду отримав Август у кінці року?

Література за творчістю Ракель Паласіо

1. Диво: варіації на тему гідкого каченяти [Електронний ресурс]. URL: <https://bokmal.com.ua/books/wonder-palacio-review/>_(дата звернення 09.06.2021)
2. Р. Дж. Паласіо «Диво» [Електронний ресурс]. URL: <http://kaverin.ru/knizhnyj-farvater/bibliotekaryu-ponravilas-kniga/2098-r-dzh-palasio-chudo> (дата звернення 10.06.2021)
3. Р. Дж. Паласіо «Диво» [Електронний ресурс]. URL: <https://chytay-ua.com/blog.php?id=388>_(дата звернення 09.06.2021)
4. Р. Дж. Паласіо «Диво» [Електронний ресурс]. URL: <https://gramho.com/explore-hashtag/%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BE>
5. Ракель Паласіо [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D0%B%D1%8C_%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%BE__(дата звернення 09.06.2021)
6. Чайковський М.Є. «Інклюзія як умова розвитку вільної особистості» [Електронний ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/inklyuziya-kak-uslovie-razvitiya-svobodnoy-lichnosti/viewer> (дата звернення 09.06.2021)
7. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.
8. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89).
9. Що таке інклюзія і навіщо вона потрібна [Електронний ресурс]. URL: <https://zmina.info/columns/shho-take-inklyuziya/> (дата звернення 10.06.2021)

Христина Старк
29 лютого 1984 р.
«Стигмаліон»

Інклюзія є тим процесом, який дозволяє жити повноцінним життям людям з особливими потребами. За допомогою інклюзії – всі люди мають рівні права на життя, освіту, самореалізацію. Інклюзивна людина за допомогою інклюзії – має рівні можливості з іншими членами суспільства.

Останнім часом, йде активне включення у соціум людей з обмеженими можливостями. Завдяки цьому, суспільство зазнає змін: люди з особливими потребами отримують можливість жити повноцінним життям, при цьому, вчать інших учасників суспільства цінувати життя таким, яким воно є. Відображення процесу інклюзії, при цьому, зображення різних аспектів цього процесу можна побачити у наукових роботах багатьох дослідників, в котрих досліджено цілісно процес інклюзії, так і той чи інший її вияв.

Так, О.О. Стрельнікова, Н.О. Єсіна у своїй статті розглянули поняття інклюзії в цілому в сучасному українському суспільстві. При цьому, дослідивши основні форми та вияви інклюзії. Дослідники Величко Д.В., Голумбевська С.В. у своїй статті дослідили соціальну інклюзію в освіті. Тим самим, зробивши фокус на адаптації до соціуму, як дітей з обмеженими можливостями, так і інших учасників суспільства. Науковці Шаров С.В. та Шарова Т.М., у своїх працях висвітлили дослідження художнього простору інклюзії як засобі соціальної реабілітації людей з обмеженими

можливостями. Зробивши акцент на можливостях людини «особливої» людини.

Останнім часом у творчому доробку сучасних письменників збільшується кількість творів про життя інклюзивної людини. Автори вдаються до написання не просто життя людини з «особливими» потреби, а до взаємодії з навколишнім світом інклюзивної людини. Українська письменниця Радущинська О.П. у своїй психологічній повіті «Метелики в крижаних панцирах» пише про життя жівчинки-підлітка на інвалідному візку. Автор пише про любов дівчинки до життя, навіть попри всі випробування. Оксана Драчковська пише казку «Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама». Ця казка є автобіографічною, в ній вона пише про себе та свого сина, який від самого народження не може ходити. В цій казці неабияка увага присвячена людській силі та витривалості. Казка є закликом до розуміння того факту, що всі люди різні та кожен має право жити повноцінним життям.

Не тільки в українській літературі тема інклюзії знайшла своє відображення, а й і в зарубіжній. К. Старк – це письменниця, яка в своєму творчому доробку має роман «Стигмаліон» про історію життя «особливої» людини. К. Старк відома світу як україно-ірландська письменниця. Батьківщиною для Кристини Старк є півострів Крим. На сьогоднішній день разом з чоловіком та дочками вона проживає в Ірландії в Дубліні. На сьогоднішній день К. Старк добре володіє англійською мовою, хоча пише російською.

Свою письменницьку діяльність К. Старк почала з 2010 року. Як і будь-який письменник-початківець, на початку свого творчого шляху вона почала писати з невеликих нотатків та ліричних віршів. Трохи пізніше, коли вона опублікує свою першу книгу в одній з груп соціальної мережі – нею зацікавиться видавництво «АСТ» і вона заключить з ними контракт про подальшу співпрацю. З цього моменту вона почне писати вже повноцінні романи та книги. Через свою непосидючість під час написання твору, К. Старк почала викладати уривки зі своїх творів, аби почути критику зі сторони прихильників її творчості. Неабияку підтримку під час створення

нових творів, К. Старк отримувала від свого чоловіка, котрий давав поради, щодо кращого викладу перебігу подій у творі.

К. Старк на початку своєї письменницької діяльності отримувала значну кількість негативних відгуків. Та на сьогоднішній день К. Старк відома всьому світу письменниця з великим творчим досвідом, бо має значну кількість написаних власноруч книг, романів та розповідей. Більш детально ознайомитися з творчим доробком К. Старк може за схемою.

У 2018 році світ побачить любовний роман К. Старк «Стигмалон». В сюжет написання якого покладена не вигадана історія життя дівчинки-підлітки, звичайно, в романі є художня вигадка, проте, є й реальний перебіг подій, який стався у житті самої К. Старк. У 2005 році К. Старк потрапила до опікового відділення з численною кількістю опіків. На якийсь час перебування в опіковому відділенні, письменниця відчула себе людиною з обмеженими можливостями. З тих пір, вона добре знається на опіках. Власне, ця історія і дала поштовх до створення роману.

Згодом, К. Старк приступила до написання роману «Стигмаліон». В основу сюжету якого буде покладена історія життя дівчинки з «особливими» потребами. Долорес Макбрайд – головна героїня роману. Вона має рідкісну форму алергії – дотик до інших людей залишає опіки на її шкірі. Лорі живе в полоні невиліковної хвороби, якій навіть дала назву – Стигмаліон. Вона недоторкана. Та, яка не може обіняти рідну людину, доторкнутися до предметів, що є навколо без гумових рукавиць.

К. Старк пише роман розповідь в якому ведеться від першої особи. Розповідь про своє життя с усіма його випробування веде головна героїня – Долорес Макбрайд. Письменниця зображає життя Лорі як людини, котра повинна підлаштовуватися під «специфіку» своєї хвороби.

Лорі – це звичайна людина, котра кожного дня мріє про повноцінне життя. Вона мріє про таку дорогоцінну буденність – мати змогу обіняти чи поцілувати дорогу людину. Доторкнутися до батьків та при цьому не отримати «нову» кількість опіків. «Люди з початку часів розмірковують про те, що таке щастя. У чому воно полягає? У чому вона вимірюється. Біологи наполягають, що вся справа в гормонах, психологи говорять про

стан душі, релігія стверджує, що справжнє щастя – це Бог, економісти пов'язують щастя з добробутом та грошима. Підлітки кажуть, що щастя є свободою. Літні люди вважають, що щастя – це здоров'я. А я говорю, що щастя – це поцілунки. Щастя – це коли хтось бачить у тобі щось таке прекрасне, що хоче торкнутися губами».

В оточенні Долорес є одна людина, дотик до якої не залишає опіків на шкірі Лорі. Це її брат Стейдж. Окрім Стейджа, Долорес має батьків, котрі від самого її малечку дали їй зрозуміти, що незважаючи на її хворобу – вона назавжди буде для них тією самою найкращою Лорі. Батьки Долорес завжди підтримували її, на відміну від її друзів. Вона втратила їх, як тільки всі зрозуміли наскільки хвороба Долорес обмежує її в житті. Не раз вона думала над побігом зі стін Стігмаліону. «Принцеса була чудова, була смілива. Опіки були червоні, а шрами білі. Принцеса чолом стукала в залізні лозини, Принцеса втекти мріяла... Але більше не буде».

Проте, тепер, найкращими своїми подругами Лорі вважала віру та надію. Вона вважала, що вони ніколи її не покинуть та, обов'язково, виправдають всі її сподівання на краще. Вона вірили та надіялась до одного дня... Дня, коли вона зрозуміла, що дива не станеться і що ніхто не виробить ліки від її страшного недугу. Вона мала можливість жити повноцінним життям лишу у мріях, або як щоб зустріла людину, до якої вона б могла торкатися без гумових рукавиць. «Не розумію, чому люди такі одержимі ідеєю раю та вічного блаженства. Адже щоб потрапити до раю, не потрібна ні релігія, ні священні книги, ні обряди, ні храми, ні молитви. Навіть помирати необов'язково. Потрібна тільки кохана людина поруч і можливість бути з нею наодинці. Осередок і ліжко, які я поділю з ним, – ось мій храм. Кохання – ось моя релігія». Більш детально дізнатися про художні особливості твору можна за схемою.

Долорес живе звичайним життям. Життям людини з особливими потребами. Кожен її день схожий на попередній. Вона навіть і не думає над різноманітністю свого життя, бо чітко усвідомлює, що вона недоторкана... Але так було одного дня. Одного разу, повернувшись разом з мамою додому після чергового прийому у лікаря, Лорі помітила у себе вдома двох

сім'ю з двома підлітками. Але, окрім обмеженості у діях, хвороба зробила з Лорі людину, яка будь-яким зусиллям намагалася уникати соціуму. Вона росла антисоціальною дитиною. Та це було підтверджено і в той день, коли вона натравила собаку на одного з дітей, на хлопця Вільяма. Сім'я Вільяма покинула будинок Макбрайдов з надією більше ніколи не зустріти їх в своєму житті. «Твої вчинки впливають не лише на твоє життя, а й на життя твоїх близьких. Ти руйнуєш свою стелю, а балки падають і на їхні голови теж. Кидаєш вази на підлогу, а уламки ранять тих, хто поряд...».

Після цього нещасного випадку зміниться не лише життя Вільяма, а й життя Лорі. Ця подія не змінить її життя, проте, змінить саму Лорі. Тепер вона почне думати та розуміти той факт, що може бути погано не тільки їй, що може надто сильно боліти не лише у неї. Після цього інциденту вона буде сподіватися, що ніколи не побачить Вільяма у своєму житті. Проте, вона ще не знає, що доля підготувала для неї...

Тепер Лорі веде сторінку в Інстаграмі. Вона створила блог, в якому викладає пости та публікації, які побудовані на інформації та порадах, щодо її рідкісної форми алергії. Неабияку роль у цих постах вона приділяє саме підтримки людей, які, можливо, як і вона опинилися в полоні якоїсь хвороби. Завдяки соціальним мережам, вона відчуває себе потрібною світу, бо таким чином допомагає людям, які потребують цього. Соціальні мережі ніби є самовиживанням Лорі. «У житті повно цих безглуздох «але», що заважають нам стати тими, ким би ми могли стати, але не стали б...» «Так от соцмережі – це здорово. Жаль, що в реальному житті не можна натиснути лише одну кнопчку і відразу виключити всіх, хто не подобається».

Згодом, батьки Долорес приймуть рішення, аби дочка навчалась в університеті. В університеті вона вбачали той самий спосіб, який допоможе перемогти антисоціальність Лорі. Через деякий час, в житті Долорес з'явиться хлопець на ім'я Вільям. Так, той самий Вільям, на якого вона колись зпустила розлючену собаку.

Тепер автор вдається до цікавого психологічного прийому: зображує у творі не одну інклюзивну людину, а дві. Виявилось, що Вільям хворіє тією ж рідкісною формою алергії, що і Лорі. Відтоді дівчина подумала, що вони

можуть бути сумісними. «Наші погляди схльоснулися в одній точці. Моє пекуче карооке божевілля вдарилося об його синій-синій лід. Полетіли крижані крихти, злетіли сніжинки» «Принцеса втекла зі Стигмаліона, Кинувши скарби, трон і корону. Лицар відвіз її в сутінки багрянний, У свій плащ загорнув, цілував її рани, О, більше не буде ні болю, ні шрамів! «Принцеса, як і раніше, полонянка замку, Сліди від побоїв на тілі втікачі. Але сонце сідає, темно в тронному залі, Пора робити ноги зі Стигмаліона. Корону в рюкзак – переплавлю на шпагу, У плащі-невидимці і з кролячою лапкою Іду, не дихаючи, повз псів, вартових повз — Біля чорного входу на мене чекає коханий. Він руку простягне, обійме мене, І так я дізнаюся, що врятована...» «Кожному з нас хтось призначений. Потрібно просто шукати цю людину, обійти ціле світло, заглянути в сотні очей, торкнутися сотень рук, почути сотні слів – і нарешті впізнати її».

З появою Вільяма у житті Долорес уже не як підлітка, котрий разом з батьками колись був в якості гостя родині Майкрайдів, а вже як дорослого хлопця з яким у неї є сумісність: сюжет роману розширюється на дві сюжетні лінії: «Любити – це як здирати скоринку, що свербить з загоєної садна: і боляче, і приємно, і загрожує негарними шрамами ...».

Життя інклюзивної людини є надзвичайно важким. Людина, котра живе в межах певної хвороби має неабияку силу та терпіння. Багато хто навіть не замислюється над тим, як це бути людиною з «особливими» потребами. Яскравим прикладом такої людини є і Айві – девушка Вільяма. На початку знайомства з Лорі, Айві відстоювала ту думку, що хвороба Долорес – це видумка, неї ж самою. І як тільки мала можливість, обов'язково, намагалася вивести Долорес на чисту правду. «Ніколи не шукай злий намір там, де, швидше за все, мала місце звичайна дурість». Більш детально ознайомитися з композицією роману можна за схемою.

На прикладі двох інклюзивних людей, К. Старк хоче показати людству, що не головне обмежений ти фізично чи ні. Головне, що є у кожної людини – це можливість жити. А обмежено чи ні – вирішувати лише нам. «Життя сповнене фарб і яскравих миттевостей. Потрібно просто навчитися їх помічати...».

Після того, як роман прочитала значна кількість людей, серед яких були люди різного віку – роман отримав значну кількість відгуків та рецензій. Так, Діана Руб після того як прочитала роман написала відгук, в якому зазначила, що прочитала роман на одному подиху. Також вона зазначила, що автор вдався до цікавого відтворення сюжету: одна й та ж історія зображена з різних сторін, що дає можливість більш глибоко замислитись над життям інклюзивної людини. Євгенія Сікорська після прочитання роману дійшла висновку, що книга вчить ні в якому разі не зневірятися в житті, а бути в постійній боротьбі за щасливе теперішнє та райдужне майбутнє. Кирил Ржевський у своєму відгуку пише, що прочитав роман, у якому почуття головних героїв щирі та сильні. Роман К. Старк «Стигмалион» є яскравим прикладом твору, в якому зображено життя двох інклюзивних людей. Важливим є той факт, що люди намагаються перебороти страшну хворобу вірою та силою. Роман закликає до того, що варто пам'ятати наскільки життя є дорогоцінним.

Паспорт твору «Стигмаліон»

Видавництво – Літагент АСТ

Рік видання – 2018

Кількість ст. – 364

Вікова категорія – від 16 +.

Проблема: дитина алергетик

Тема: Зображення життя людини з обмеженими можливостями; показ болі та незламності Долорес Макбрайд, котра опинилася в полоні хвороби.

Ідея: відтворення реального погляду на життя людини зі встановленими межами; уславлення сили та краси людини, котра опинилася перед викликом долі.

Проблематика: життя і смерть, розуміння життєвих проблем із погляду людини з вадами, усвідомлення власного оточення та допомога ближньому.

Композиція: роман має традиційну побудову: експозиція: Знайомство з сім'єю головної героїні; хвороба Долорес Макрайд; зав'язка: Долорес нацькувала собаку на Вільяма; Долорес в лікарні; кульмінація: вступ Долорес до університету; «нові» опіки на шкірі; розв'язка: зустріч з Вільямом крізь роки.

Анотація до художнього твору «Стигмаліон»

Ця історія про Долорес Макбрайд, дівчину-підлітка, яка хворіє рідкою формою алергії: дотик інших людей викликає у неї сильні опіки. Вона не може обійняти батьків, поцілувати хлопця – не надягнув рукавиці. Вона недоторкана. Дівчина живе в тюрмі, ім'я якої – Стигмаліон.

Її не полишають думки про те, що все своє життя вона буде жити в полоні Стигмаліону. Кожного дня Долорес засипає та прокидаються з надією, що незабаром вона стане дівчиною, котра перемогла Стигмаліон у цій нерівній боротьбі.

Долорес – це дівча, котре від самого дитинства мало одну роль – бути у центрі уваги батьків. Вони підтримували її, оберігали, плекали. Незважаючи на рідкісну форму захворювання – вона була для них найкращою, що не можна сказати про друзів Лорі, які відвернулися від неї, розуміючи масштаби хвороби, яка вбачала особливий спосіб життя.

Лорі мала дві подруги, які за останні роки боротьби з хворобою стали для неї найкращими – віра та надія. Віра в позитивне та надія на райдужне майбутнє. Вони не полишають її. Не полишили до одного весняного дня, коли вона зрозуміла, що дива не станеться. Мрії про щасливе майбутнє обійшли її осторонь, надія на те, що від її хвороби вироблять ліки чи що вона зустріне людину, яка не буде залишати опіків на її шкірі покинула її. Долорес не раз думала над втечею зі страшною тюрми під назвою Стигмаліон.

Недоторкана...Та, яка не може доторкнутися до когось без гумових рукавиць.

Хто знає, а може життя Долорес Макбрайд зміниться? Може і вона дізнається, як це, коли ти можеш доторкнутися до тіла іншої людини не надягнувши рукавиць, як це обійняти батьків та поцілувати хлопця? Як це бути доторканою?

Життєпис письменниці

Дата	Подія
29 лютого 1984 року	Народилася Христина Старк
2010 р.	Початок літературної діяльності Христини Старк
2015 р.	Написала твір «Крила»
2015 р.	Створено оповідання «Чорний з білим мереживом»
2016 р.	Написала твір «Гончі Ліліт»
2016 р.	Була номінантом премії «Вибір читачів Лайвлібу» (за твір «Гончі Ліліт»)
2018 р.	Написала роман «Стигмаліон»
2020 р.	Написала твір «Аспід»
2022 р.	Вийшов друком твір «Цианіт»

Художні твори Христини Старк

«Крила» (2015 р.)

«Гончі Ліліт» (2016 р.)

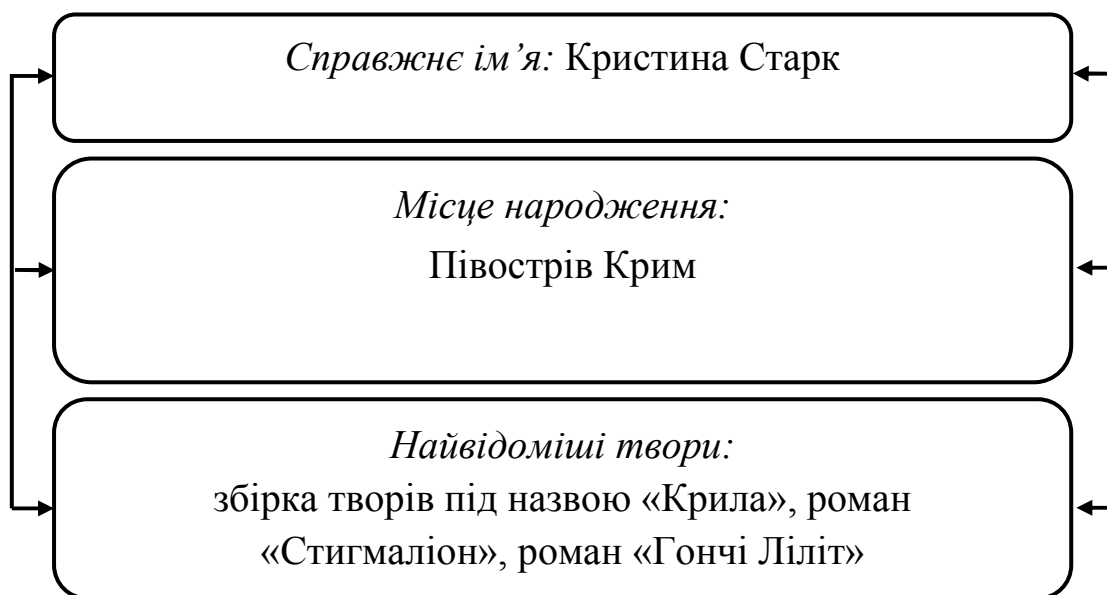
«Стигмаліон» (2018 р.)

«Аспід» (2020 р.)

«Цианіт» (2022 р.)

Схемографіка творчості Христини Старк

Головні герої роману Христини Старк «Стигмаліон»

Роман Христини Старк «Стигмаліон»

Тема

Зображення життя людини з обмеженими можливостями; показ болі та незламності Долорес Макбрайд, котра опинилася в полоні хвороби

Ідея

Відтворення реального погляду на життя людини зі встановленими межами; уславлення сили та краси людини, котра опинилася перед викликом долі

Думка

У житті треба боротися за власне щастя та перемагати зло. Відчуття боротьби змушує людину жити та прагнути до змін.

Композиція роману Христини Старк «Стигмаліон»

Експозиція: Знайомство з сім'єю головної героїні; хвороба Долорес Макбрайд

Зав'язка: Долорес нацькувала собаку на Вільяма; Долорес в лікарні

Кульмінація:
Вступ Долорес до університету; «нові» опіки на шкірі

Розв'язка:
Зустріч з Вільямом крізь роки

Тестові завдання за творчістю Христини Старк

1. Місце народження Христини Старк?

- а) Півострів Крим
- б) Запоріжжя
- в) Київ
- г) Суми

2. Справжнє прізвище Христини Старк?

- а) Христина Старк
- б) Олена Пчілка
- в) Марко Вовчок
- г) Марія Заньковецька

3. Хто така Христина Старк?

- а) Письменниця, вільнодумка, прозаїк
- б) Театралка, мисткиня, естетка
- в) Співачка, солістка, вокалістка
- г) Художниця, малярка, живописниця

4. Найвідоміші твори Христини Старк?

- а) «Стигмаліон», «Крила», «Аспид»
- б) «Енеїда», «Сон», «Москаль-чарівник»
- в) «Сватання на Гончарівці», «Маруся», «Доля»
- г) «Маруся Чурай», «Пан Халявський», «І все на світі...»

5. З якого року Христина Старк проживає за кордоном?

- а) З 2010 року
- б) З 2011 року
- в) З 2019 року
- г) З 2021 року

6. У якому році виходить друком книга «Гончі Ліліт»?

- а) 2016 році
- б) 2017 році
- в) 2018 році
- г) 2020 році

7. За жанром «Стигмаліон» це?

- а) Роман
- б) Новела
- в) Повість
- г) Вірш

8. Що є темою твору «Стигмаліон»?

- а) Зображення життя дівчини-підлітка, котра хворіє рідкою формою алергії
- б) Показ соціальної нерівності
- в) Засудження жорстокого поведження панів
- г) Зображення загарбницької політики

9. Хто така Долорес Макбрайд?

- а) Головна героїня твору «Стигмаліон»
- б) Письменниця доби Розстріляного відродження
- в) Мати Лесі Українки
- г) Сестра Кристини Старк

10. У якому році світ побачив роман «Стигмаліон»:

- а) У 2108 році
- б) У 2019 році
- в) У 2020 році
- г) У 2021 році

11. Як звати брата головної героїні роману «Стигмаліон»?

- а) Сейдж
- б) Микола
- в) Степан
- г) Сергійко

12. «Аспид» – це?

- а) Твір Кристини Старк
- б) Вірш Ліни Костенко
- в) Пісня Марусі Чурай
- г) П'єса Івана Франка

13. Вкажіть правильну послідовність подій у творі «Стигмаліон»:

а) Знайомство з головною героїнею та її рідкісною формою захворювання; Долорес нацькувала собаку на Вільяма, після чого опинилася в лікарні; вступ Долорес до університету; зустріч з Вільямом.

б) Зустріч з Вільямом; знайомство з головною героїнею та її рідкісною формою захворювання; Долорес нацькувала собаку на Вільяма, після чого опинилася в лікарні.

в) Долорес нацькувала собаку на Вільяма, після чого опинилася в лікарні; зустріч з Вільямом; знайомство з головною героїнею та її рідкісною формою захворювання.

г) Зустріч з Вільямом; Долорес нацькувала собаку на Вільяма, після чого опинилася в лікарні; знайомство з головною героїнею та її рідкісною формою захворювання.

14. Хто такий Вільям?

- а) Товариш Долорес
- б) Чоловік Лесі Українки
- в) Син Олени Пчілки
- г) Чоловік Ліни Костенко

15. Скільки частин у романі «Стигмаліон»?

- а) 43
- б) 34
- в) 25
- г) 15

Контрольні питання за творчістю Христини Старк

1. Розкрийте сутність поняття інклюзія на прикладі роману Христини Старк «Стигмаліон»?
2. Типи ставлення до людей з інвалідністю на прикладі твору Христин Старк «Стигмаліон»?
3. Чи можна роман Христини Старк «Стигмаліон» вважати інклюзивним?
4. Мета інклюзії в реальному світі та мета інклюзії у творі Христини Старк «Стигмаліон»: чи є якість відмінні сторони?
5. Інклюзивна освіта в романі в романі Христини Старк «Стигмаліон» та в реальному світі?
6. Безбар'єрність та інклюзія. Чи можна роман Христини Старк «Стигмаліон» вважати саме таким?
7. Інклюзія: теорія чи практика на прикладі роману Христини Старк «Стигмаліон»?
8. Чи можна вважати інклюзію подарунком долі на прикладі роману Христини Старк «Стигмаліон»?
9. Роман Христини Старк «Стигмаліон» інклюзія без ілюзій чи ілюзія інклюзії?
10. Реальний погляд на необхідність інклюзії: кому потрібна інклюзія та чи потрібна взагалі?

Література за творчістю Христини Старк

1. Величко Д.В., Голумбевська С.В. Соціальна інклюзія в освіті. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. № 130. 2015. С. 292–295.
2. Радушинська Оксана «Метелики в крижаних панцирах». [Електронний ресурс]. URL: <https://bookchest.livejournal.com/114620.html>. (дата зверення 03.05.2021)
3. Старк К. Стигмалион. Вид.-во: АСТ. 2018. 480 с.
4. Стрельнікова, О. О., Єсіна Н.О. Поняття та сутність соціальної інклюзії у соціальній роботі. Сучасне суспільство. № 1. 2019. С. 233–241.
5. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.
6. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.

Селлу Абдель

Абдель Селлу – алжирський письменник, який у своєму доробку має твір із назвою «Ти змінив моє життя». Головним героєм твору є Абдель Селлу Ямін, тому, можна стверджувати, що твір є автобіографічним. Ми розуміємо, що автор намагався розкрити максимально життєві вектори власного життя. Однак у художньому творі довгий час читаючи сторінку за сторінкою не помічаємо проблему інклюзії, яка візуально представлена на титульній сторінці книги. І тільки тоді, коли ми повністю дізнаємось інформацію про головного героя, його характер, його риси, а також особливості життєвої долі, ми знайомимось із людиною на візку.

Саме Абдель Селлу мусив був стати помічником людині на візку, хоча доглядати за такою людиною, суперечило принципам життя нашого головного героя. Твір Абделя Селлу «Ти змінив моє життя» налаштовує читачів на те, що треба жити за правилами, а ті, хто порушує їх будуть покарані. Бажано вести гарний спосіб життя, аби уникнути неприємностей. Не можна людині опускатися до низького рівня. Автор акцентує увагу на тому, що помиляючись у житті, людина може мати право на виправлення власних помилок.

Розповідаючи історію про зустріч двох дуже різних осіб, «Ти змінив моє життя» дотикається до важливих тем людських відносин, толерантності та примирення. Головні герої твору – африканський студент та його французький наставник – переживають важкі випробування, але вони також знаходять один в одному підтримку, розуміння та взаємне вдячність. У цьому творі Селлу розкриває проблему міжкультурних відносин, а також показує, як спілкування та взаємодія можуть впливати на життя людей. Це є не лише історія про те, як змінюється життя одного конкретного індивіда, але й про те, як ця зміна впливає на його сприйняття світу та ставлення до інших людей.

«Ти змінив моє життя» – це твір, який заохочує нас розглядати кожну зустріч як можливість для взаємного навчання та розвитку. Він нагадує нам, що наші взаємодії з іншими людьми можуть мати велике значення і сприяти нашому особистому зростанню та розумінню світу.

Коротко зрозуміти зміст твору дозволяє сюжет твору:

Абделя Селлу Яміна привозять в Париж із Алжиру, коли йому було лише 4 роки. Його усиновили дядько з тіткою. Відповідно до рідних Аміна не обмежували ні в чому: навіть не забороняли йому до ночі дивитись телевізор, не контролювали відвідування школи. Саме тому, Абдель Селлу Ямін користувався цим та не зважав на зауваження сторонніх людей. Іноді він бешкетував у школі і все зходило йому із рук, займався шахрайством, крадіжкою.

На початку твору перед читачем головний герой із негативними рисами характеру. Коли йому виповнилось 18 років – настав час повної відповідальності. За скоєні вчинки-грабіжки Яміна відправили у в'язницю. Через недоброзичливе ставлення до життя він все ж таки був справді позбавлений волі, хоча сам Ямін через це не засмучувався. Доля розпорядилася таким чином, що після виходу із в'язниці, Ямін влаштовується на роботу до багатія Філіппа, який не може ходити. Філіпп постійно перебуває на інвалідному візку. З цього моменту у житті Абделя Селлу Яміна відбуваються значні зміни.

Не завжди Абдель погоджувався із тим, де перебував, що робив та до чого його спонукав Філіпп. Однак згодом, у текстовій частині читаємо про те, що він суттєво змінився: «Робив те, що його просили». Комфортне життя для Абделя було вже звичним: він користувався усіма благами Філіппа, гарно харчувався.

Цікаве завершення життєвої історії спонукає кожного читача замислитись над сенсом життя. У 42 роки Абдель мав дружину Амалію, яка народила йому трьох дітей. Головний герой твору розумів сенс життя, він прагнув жити, жити по-справжньому, а не за примусом. Роблячи все життя те, що він хотів, Абдель зрозумів, що самотність – це безвихідь. У житті треба опікуватись кимось. У результаті маємо інформацію про те, що у нього було троє дітей, які народились гарні дати – 05.05, 06.06, 07.07. Навіть в подружньому житті Абдель і Амалія поряд із математикою, яку постійно так любляв Абдель Селлу Ямін.

Насправді книга Абдель Селлу «Ти змінив моє життя» написана чесно та правдиво. Однак, подібна література мала б мати ще й якість художні відступи. Натомість, читаючи події, які траплялися із головним героєм, можемо сміятися, плакати, або співпереживати разом із ним.

Краще дізнатись характери героїв дозволяє екранізація твору, яку варто було б переглянути перед прочитанням твору. Родзинкою твору є проста та доступна мова. Можливо, що сам через те, що автор не має художніх відступів, твір легко читається. Відчуваємо щиросердність автора по відношенню до головного героя. Наявність розмовного стилю оповіді, дозволяє наблизитись до розуміння персонажів та їх внутрішніх відчуттів. Хоча герої твору мають різні риси характеру, все ж їх об'єднує харизма та наявність почуття гумору. Книга не спонукає до того, аби когось жаліти або комусь допомагати із певною користю.

Розуміючи, що Абдель досить важкий за характером, все ж таки Філіппу вдається мотивувати його до розуміння нового життя, створення нової картини світу у власній уяві. Прикметним є той факт, що Абдель Селлу і є автор книги. Саме він розповідає читачам власну історію свого життя, акцентуючи увагу на тому, що хто він є, і хто змінив його життя.

Зустріч із Поццо Філіппом суттєво змінила його життя. Абдель не готовий був стати помічником людині-тетраплергіку, однак, щось підказувало йому – треба змінювати себе!

У кінці твору автор підводить читачів до розуміння того, що в житті повинна бути людина, яка може змінити його життя. Граючи все життя у хованки із законом, Абдель Селлу не розраховував на те, що можна жити правильно, мати гарний дім, родину, дітей; повагу до ближніх, оскільки його власний досвід все ж таки говорив про неминучість та відповідальність перед законом життя, де все підкоряється правилам.

У житті Абдель нічого не мав: ні освіти, ні даху над головою, ні відповідальності. Самотній та паралізований Філіпп, маючи багато грошей (французький аристократ) наймаючи помічника, прагне до того, щоб це була звичайна людина, яку можна виховати.

Розуміємо, що в основу роману покладена реальна історія життя автора. Читаючи твір, справді відчувається правдивість життєвих історій, оскільки автор подає їх деталізовано, кожного разу роблячи вставки щодо того, як треба діяти, чому він це не сприймає.

У літературі Абдель Селлу є феноменом, оскільки сам автор ніколи не прагнув бути письменником. Однак, через вдалий сюжет твору, в основу якого закладено автобіографічні моменти, роман став сенсацією, за що письменник отримав визнання усього світу.

Роман Абдель Селлу «Ти змінив моє життя» можна перечитувати декілька разів, і кожного разу по-новому аналізувати поведінку головного героя, щоразу задаючи рині питання, що стосуються адаптації в соціумі після різних життєвих випробувань. Не претендуючи на роль письменника, Абдель Селлу написав щоденник, художньо прикрасивши його. Головний герой його повідомлень не законослухняний персонаж знайшов спільну мову із багатієм. Розуміємо, що Абдель та Філіпп – повна протилежність. Але поряд із цим усвідомлюємо, що ця протилежність їх споріднює і доповнює, а в результаті – змінює їхнє життя.

В уяві читачів після прочитання роману «Ти змінив моє життя» формується та візуалізується таке бачення: Філіп допомагає Абделю, а

Абдель допомагає Філіппові. Таку картину можна пояснити таким чином: Абдель за допомогою Філіппа справді побачив нове життя, яке йому імпонувало, а Філіпп потребував у присутності Абделя, оскільки він не проявляв до нього жалості, а просто завжди був поряд і допомагав йому.

Будучи нещасними, обоє персонажів прагнуть до щастя. У першу чергу це прагнення стосувалося звичного для людини бажання – жити. Тому, висновок із твору можна зробити такий: треба жити заради перемоги, перемагати задля життя!

Паспорт твору «Ти змінив моє життя»

Видавництво – Клуб Сімейного
Дозвілля

Рік видання – 2019

Кількість ст. – 192

Вікова категорія – 15+

Проблема: людина на візку.

Тема: показ стосунків між людьми, допомога людям з обмеженими можливостями через усвідомлення власного «Я».

Ідея: заклик до розуміння людей з вадами, розуміння безкорисної допомоги

нужденним, незалежно від їх матеріального стану та уподобань.

Проблематика: батьків і дітей, виховання, адаптації в соціумі людей з вадами, інклюзивне середовище, родинного затишку та сімейного благополуччя.

Композиція: передмова, вступ, 40 частин.

Анотація до художнього твору «Ти змінив моє життя»

На сторінках твору читач помічає розповідь від І особи (від імені автора). Головний герой твору Абдель Селлу Ямін в 4 роки був відданий на виховання рідному дядьку та тітці. Однак вони не займались вихованням племінника, тому Ямінові було все одно, що він робить і що про нього думають. Він зростав так, як сам того хотів. Тому і став на згубний шлях: займався крадіжками, виховувався вулицею. Однак у 18-річному віці треба було нести відповідальність за скоєні злочини і тому він потрапив у в'язницю.

Коли Абдель Ямін вийшов із в'язниці, то у нього нічого не було: він робить крок до працевлаштування, що змушує його замислитись над сенсом життя. Ніколи і ніде не працюючи Ямін влаштовується на роботу

доглядати за Філіпом, який був доволі багатою людиною. Філіп на інвалідному кріслі обмежений і не має повноцінного життя. Його помічником по життю стає Абдель Селлу.

З цього часу в житті Абделя Селлу Яміна все змінюється: він користувався усіма благами хазяїна, жив у достатку. Він не жалів Філіпа, який потребував щоденної допомоги, він просто піклувався про нього, був завжди поруч.

З роками Абдель Селлу змінюється: в 42 роки він має дружину та троє дітей. Він зрозумів сенс життя і був безмежно вдячний Філіпові за надану йому підтримку та допомогу у такий важкий та невизначений для нього час. Основним бажанням для головного героя було жити по-справжньому, використовуючи кожен мить.

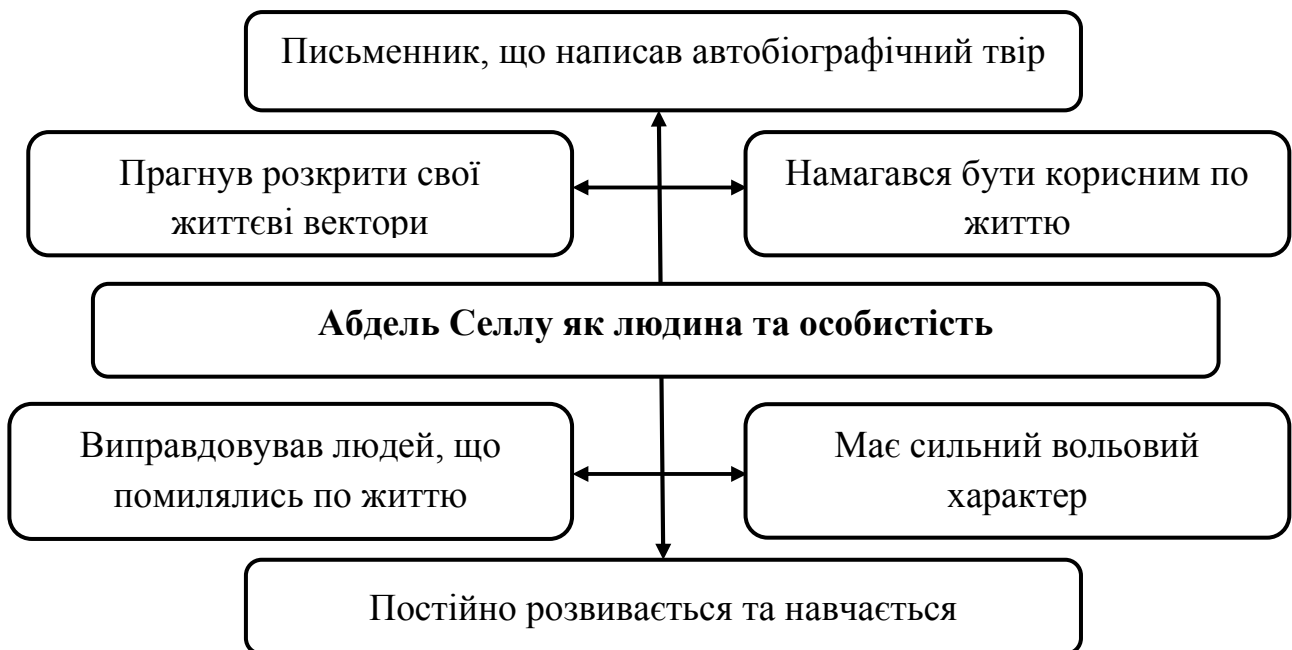
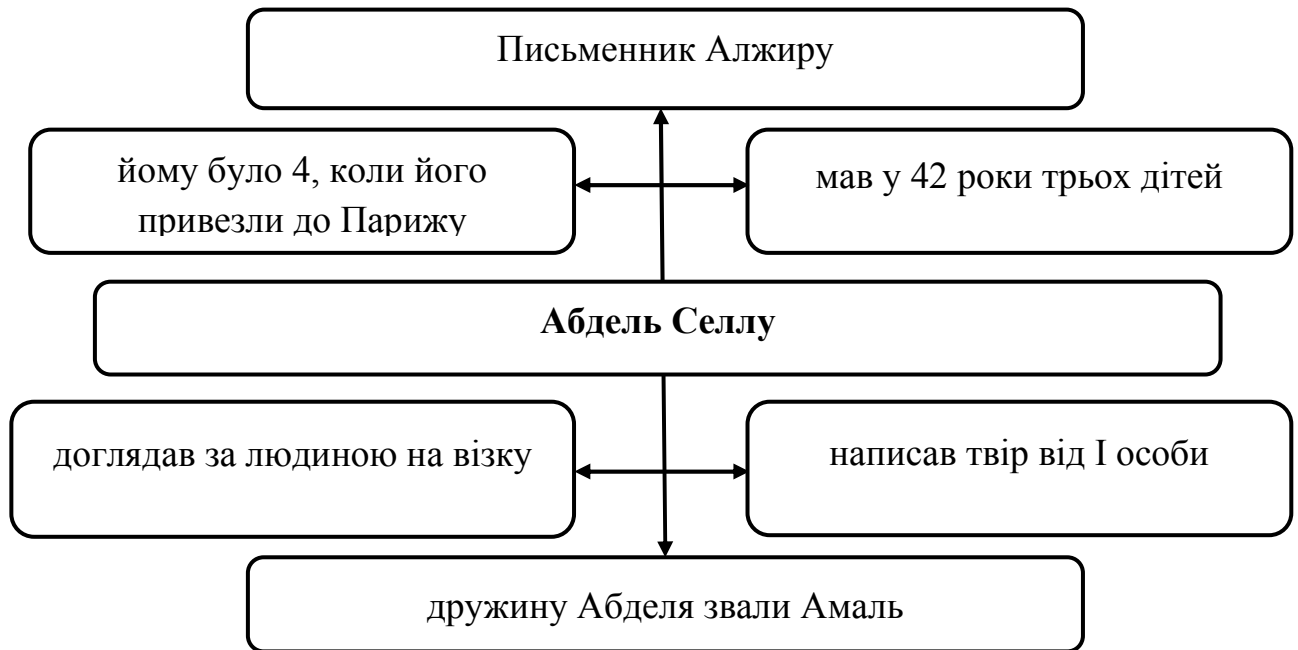
Життєпис письменника

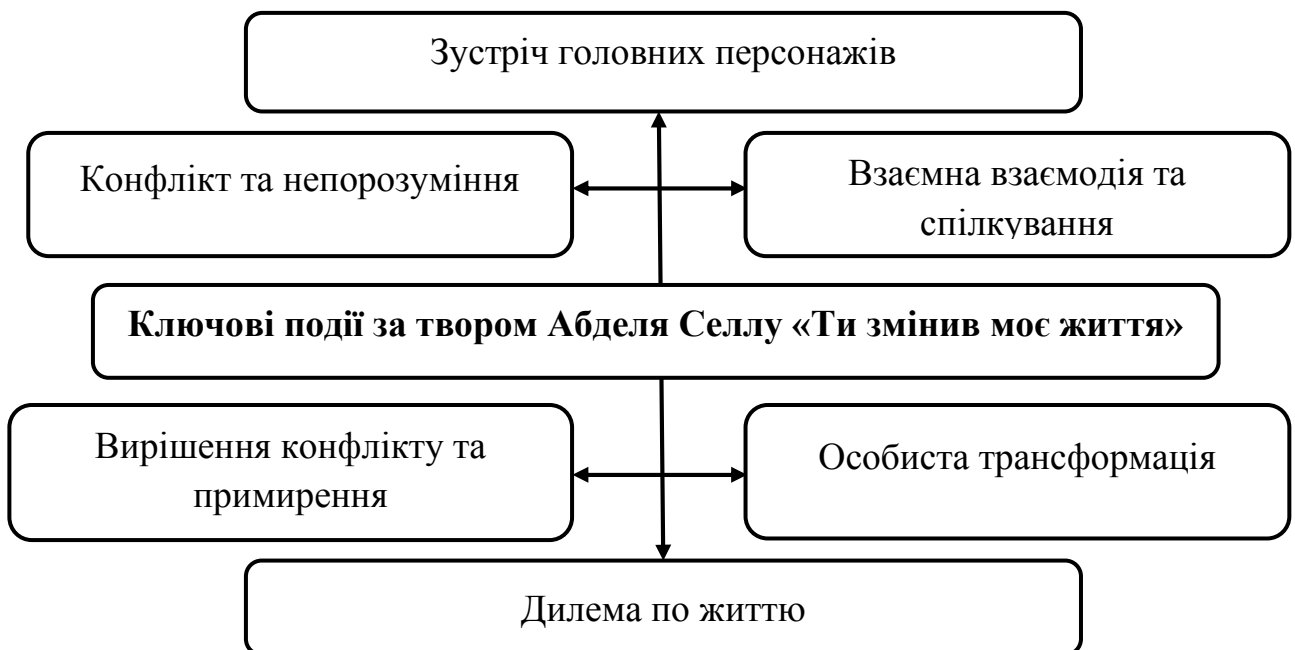
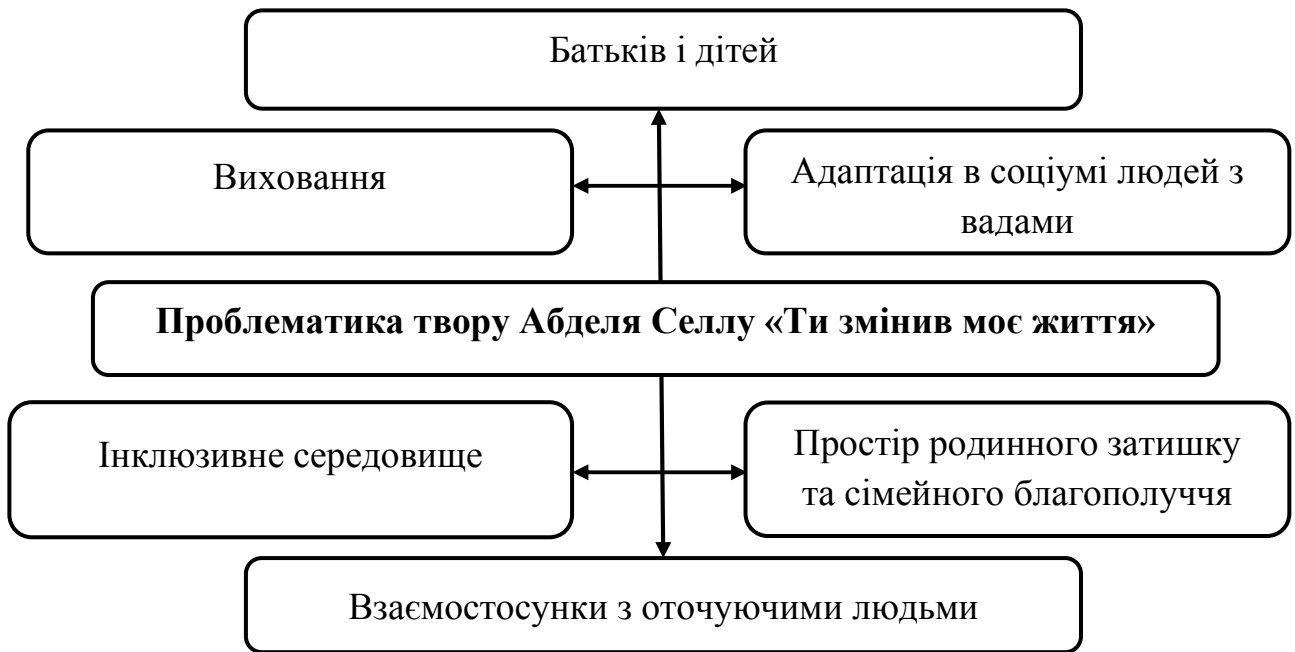
Біографічні дані Абделя Селлу відсутні. Однак розуміємо, що сам автор говорить про те, що твір «Ти змінив моє життя» є автобіографічним, в основу якого покладені реальні події. Тому, в образі головного героя твору Абделя Яміна Селлу вбачаємо образ автора.

Художні твори Селлу Абдель

«Ти змінив моє життя»

Тестові завдання за творчістю Селлу Абдель

1. Абдель Селлу – письменник якої країни?

- а) Алжир
- б) Болгарія
- в) Румунія
- г) Венгрія

2. Скільки років було Абделю Селлу, коли його привезли в Париж?

- а) 4
- б) 5
- в) 6
- г) 7

3. За скоєнні вчинки-грабіжки Яміна у 18 років відправили до:

- а) в'язниці
- б) магазину
- в) театру
- г) музею

4. У Абделя Селлу в 42 роки було?

- а) троє дітей
- б) один син
- в) двоє дітей
- г) дівчинка та хлопчик

5. У житті Абдель Селлу не мав:

- а) ні освіти, ні даху над головою, ні відповідальності за скоєнні вчинки
- б) бажання вчитись та працювати вчителем
- в) освіти і роботи
- г) роботи і бажання працювати

6. Абдель Селлу доглядав за

- а) людиною на візку
- б) за дорослою примхливою дитиною
- в) за дитиною-інвалідом
- г) за літнім чоловіком

7. Коли Абдель Селлу став дорослим, то він:

- а) прагнув жити не за примусом
- б) був злодієм
- в) продовжував пиячити
- г) прийшов до висновку, що йому треба відпочивати

8. Від якої особи написана книга Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»?

- а) першої
- б) другої
- в) третьої
- г) сторонньої

9. Що є родзинкою твору Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»?

- а) проста та доступна мова оповіді
- б) розповідь від третьої особи
- в) художні відступи
- г) неправдива історія, закладена в основу твору

10. Що об'єднує героїв твору Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»?

- а) харизма та наявність почуття гумору

- б) відсутність відповідальності за скоєнні злочини
- в) відсутність бажання вчитись
- г) відсутність бажання працювати

11. Як звали дружину Абделя?

- а) Амаль
- б) Амаконда
- в) Алла
- г) Алекса

12. Хто про себе так говорить: «Я – малий на зріст, по життю грубий»?

- а) Абдель Селлу
- б) Абдель Ноутас
- в) Аманда Чаусова
- г) Амоніс Вакнер

13. Як звали дядька Абдель Селлу:

- а) Белькасим
- б) Булькосавр
- в) Бульпуніс
- г) Булькомон

14. Що у підлітковому віці Абдель Селлу забирав у кишенях дітей?

- а) гроші
- б) цукерки
- в) ручки
- г) папірці

15. Якої країни Абдель Селлу отримав документи (паспорт)?

- а) Франція
- б) Італія
- в) Іспанія

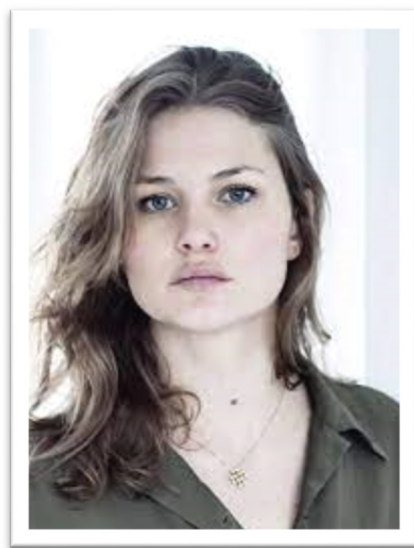
г) Німеччина

Контрольні питання за творчістю Селлу Абдель

1. Які проблеми порушено автором у творі Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»?
2. Чому головний герой твору веде розгульний спосіб життя?
3. Що суперечило принципам життя головного героя?
4. Які стосунки були між Абдель Селлу та Філіпом?
5. Яке завершення життєвої історії маємо у творі Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»?
6. Вкажіть поетику твору Абдель Селлу «Ти змінив моє життя».
7. Вкажіть автобіографічні елементи твору Абдель Селлу «Ти змінив моє життя».
8. Що покладено в основу твору Абдель Селлу «Ти змінив моє життя»? Власну думку обґрунтуйте.
9. Вкажіть на спільні та відмінні риси Філіпа та Абделя.
10. Чому Абдель Селлу в кінці твору обирає життя як основну категорію буття та діяльності людини. Свою думку обґрунтуйте.

Ібен Аккерлі
05 травня 1988 р.
«Ларс.LOL»

Ібен Аккерлі – відома норвезька авторка, яка зазнала популярності в своїй писемній кар’єрі в 2016 році, коли вийшла її дебютна книга про молодших підлітків «Ларс.LOL». Також Ібен Аккерлі відома акторка. Під час одного з інтерв’ю письменниця зізналась, те, що вона почала писати книжки – це, по суті, збіг обставин. Якось вона написала статтю для норвезького журналу, присвяченого культурі. Коли її нинішній редактор прочитав цю статтю, зателефонував і сказав Ібен, що вона обов’язково має писати для підлітків, та спробувати себе у жанрі young adult. Книжка отримувала схвальні відгуки від маленьких читачів та від літературних критиків. Її обговорювали у школах Норвегії, бібліотеки та ЗМІ. У 2016 році книжку «Ларс.LOL» було визнано найкращим дитячим виданням за версією премії ARK у Норвегії (премія, заснована норвезькою книжковою мережею ARK у 2002 році, переможця обирають голосуванням, у якому беруть участь 10 тисяч дітей).

При детальному вивченні цього твору зрозуміло, що Ібен Аккерлі хотіла не лише просвітити нас щодо теми інклюзії, а також хотіла показати, які

існують стереотипи. У Ібен є диплом викладачки спеціальної освіти і колись вона працювала з дітьми які мають психічні та фізичні порушення. У своїй праці «Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями» Шарова Т.М. писала: «Відомо що література, яка показує дітей з вадами, змушує задуматися над сенсом буття, прийняти таких людей як особистість, має свої особливості і переваги». Ібен Акерлі показує на прикладі свого твору, що не дивлячись на свою хворобу Ларс дуже впевнений у собі та знає чого хоче. Саме цих рис характеру іноді не вистачає багатьом дорослим.

Також Ібен глибше зазирнула в тему психології підлітка та їх проблем у цьому віці. З розвитком актуальною стала і тема кібербулінгу, яка також висвітлюється в книзі. У своєму творі Ібен Акерлі широко розкрила цю тему та показала, наслідки і психологію дитини під час булінгу. Письменниця розповідає, що ця книжка більше про кібербулінг і про те, що кожен може помилитися. Утім, українські читачі зчитують з цієї історії значно більше актуальних для себе моментів: соціалізація дітей із синдромом Дауна, інклюзивне навчання та система менторства в норвезьких школах, ну і тема цькування, звісно.

У книжці розповідається про дівчинку Аманду, яка нетерпляче чекає нового навчального року. Вона сподівається на те, що тепер їй нарешті вдасться розлюбити Адама, який, здається, зовсім не звертає на неї уваги. А ще цього року її клас має опікуватися першокласниками. Та Аманда не знає, що її підопічним натомість стане новий однокласник Ларс із синдромом Дауна. Перед дівчиною непросте завдання: вона не тільки має знайти спільну мову з Ларсом, який може стати їй веселим та вірним другом, а й захистити його від можливих цькувань. У самій книзі велика кількість цікавих персонажів. Хтось з них розкритий повністю, а хтось зовсім трішки. Більшість персонажів в творі – це підлітки. Дехто з них протиставляється один одному. Дуже цікаво спостерігати за цим, адже

одразу розумієш характери персонажів та іноді навіть переносиш їх в реальне життя. В творі всі герої різноманітні, але більшість з них потрапляє під вплив соціуму та потім про це жалкує.

Твір Ібен Акерлі «Ларс.LoL» було перекладено з норвезької Наталією Іліщук та видано у Львові у Видавництві Старого Лева у 2019 році, 200 с.

На початку твору читач знайомиться з Адамом і Амандою. Скоріше за все йде повісткування з уст Аманди щодо її закоханості в Адама. Аманда тішилася тим, що колись заговорить з Адамом, зможе йому відкритися, сказати йому, яке у нього гарне волосся: «якби я якимсь чином могла опинитися одразу за ним у черзі в їдальні, тоді можна було б майже зовсім тихо й непомітно провести рукою по його волоссю».

Аманда мала найкращу подругу Сарі, якій відверто зізнається про те, що вона кохає Адама: «Я кохаю його...». Підлітки, перебуваючи в класі з класним керівником Янне дізнаються про те, що вони цього навчального року стануть наставниками. Це означає, що під опіку кожного старшокласника буде передано першокласника.

У класі однолітки були умовно поділені на маленькі групи, в яких відчували себе досить комфортно. Одна із груп включала в себе таких учнів: Аманда, Сарі, Кай. Ось яким постає перед читачами Кай: «Його шкіра, доволі темна цілий рік, тепер просто палає. Його очі, зелені, наче порожні пляшки з-під вина світяться, коли він говорить чи сміється. За губами, великими і завжди трішки пухлими, ховається ряд нерівних зубів». Своїм друзям Аманда неодноразово говорила про те, що любить Адама: «Річ у тім, що я закохана в Адама ще з четвертого класу, і з того часу не можу нічого з цим вдіяти».

У розмові з Янне Аманда подає сама на себе характеристику: «Загалом я добра і нікого прямо не ображаю і не цькую, але я явно не та людина, яка розпочне сутичку, аби захистити іншого, чи розкаже вчительці, якщо побачить, що з когось знущаються на шкільному подвір'ї. Я нейтральна».

В образі Аманди Янне бачить друга і порадника, тому пропонує дівчинці стати наставником для нового хлопця в їх класі. Нового учня звать Ларс. Однак означене питання не таке просте: Янне повідомляє Аманді про

те, що вона може взяти Ларса під свою опіку і стати йому наставником. Янне сказала Аманді про особливе питання, яке стосується Ларса: він має синдром Дауна.

У творі Ібен Акерлі подає таку систему образів:

Ларс – хлопець із синдромом Дауна

Аманда – дівчина, якій було доручено опікуватись Ларсом

Сарі, Кай – друзі Аманди

Янне – вчителька

Бенте – батько Ларса

Анна і Крістіна – дівчата з класу Аманди та Ларса

Адам – хлопець, в якого була закохана Аманда

Тер'є – підопічний Сарі

Стейн Відар – вчитель фізичного виховання

Бестіна – дружина Стейна Відара

Мартінус – підопічний Кая.

Говорячи про людей з вадами, особливо важливо розуміти, яким автор нам його подає у тексті: «Ларс – це набагато більше, ніж його діагноз, він також індивідуальність, можливо, навіть більше, ніж ми всі. З цієї причини він не є якимось не таким, чи іншим. Він такий же, як і ми, як ти і я, тільки на додачу має синдром Дауна. А це означає тільки те, що він потребує трішки більше часу і допомоги, аби справлятися з цим безладним світом».

За допомогою образу матері Аманди, розкривається образ дівчини, яка хвилюється через те, що вона була обрана наставником для Ларса. Однак сама Аманда пишається своєю мамою та так подає її образ: «Мама – тендітна дама, яка, за її словами, багато танцювала в молодості, у неї точно таке ж, як і в мене волосся: каштанове і неслухняне, зачесати його, то майже як жарт, однак її очі – світло-зелені, а не блакитно-сірі, як у нас з татом».

Під час розмови з матір'ю, Аманда питає у неї, хто такі люди з синдромом Дауна. Вона прекрасно розуміє, що знає все це, але їй треба було зкинути з себе тягар, який тримає увесь її біль на душі. Мати розуміє, що це питання тривожить Аманду, тому, підтримує її: «Розумію, Амандо. Я розумію, що це важко. Багато батьків, які дізнаються, що в них народиться

дитина із особливими фізичними вадами, проходять через важкий період розпачу. Так почуватися – нормально. Але я думаю, в будь-якому випадку, Ти спробуєш поглянути на це з позитивом».

Аманда вагається, розуміючи, що з ним треба буде опікуватись. На ці вагання мати їй відповідає: «... ти надзвичайно сильно подорослішаєш завдяки такому досвіду». Аманда у розпачі, вона думає про те, що її життя повністю зруйноване. У розмові з Сарі вона говорить: «То ж ти розумієш, що моє життя зруйноване. Спочатку Адам, а тепер це – подвійна халепа». Сарі намагалась підтримати Аманду: «... Та розслабся ти. Це доля, хіба ні? І ти лиш маєш її прийняти. Але якщо це допоможе, ми можемо ділитися нашими підопічними, так що мій першокласник буде трішки і твоїм, а цей Ларс – трішки моїм, і ми всі разом будемо великою щасливою сім'єю».

Цікавою є теза Аманди щодо її відношення до людей із вадами: «Не те, щоб я була проти людей з фізичними вадами, чи тих, хто є трішки інакшими, чи мають трішки інший вигляд. Я лиш не хочу, щоб це стосувалося мене. Мені цілком підходить спостерігати за всім, що коїться зі сторони, я зовсім не маю потреби втручатися, чи щоб це стало частиною мого життя». Про Аманду її словами: «Я нейтральна».

Ібен Акерлі присвячує цілий розділ у творі оповіді знайомства Ларса з однолітками. Це дозволяє чітко прослідкувати бачення дітьми образу людини не такого, як вони самі: «Усі в класі бачать, що новий хлопчик, який стоїть біля входу, такого ж віку, що й ми, однак всі також помічають, що він не зовсім такий самий, як всі ми. Він трішки нижчий від більшості з нас, а його обличчя більш кругле та дитяче. Дехто дивився зацікавлено»... А далі йде пояснення того, яким його побачила Аманда, яка повинна була опікуватись ним: «Ларс маж майже звичайний вигляд. Принаймні він одягнений у звичайний одяг: джинсові шорти та світлу футболку, а з його рота не стікає ні краплини слини...».

Ларса до школи привів батько – Бернт і ввічливо привітався з учнями. Ось, яким перед нами постає Ларс: «Йому важко дається вимова «р», і він досить сильно шепелявить, але загалом говорить досить зрозуміло». Ларс став повноцінним учнем у школі, а Аманда повинна стати його

наставницею, яка б допомагала йому в усьому, принаймні перший час, коли хлопець адаптовуватиметься у школі, бо все, що його оточує для нього нове та незвичне.

У творі автором відтворено листи, як можливість звертання до інших людей, у цьому випадку наставників. Можемо ознайомитись із листом Аманди до Ларса, а також листом-очікуванням від Аманди до самої себе. У цих листах звучать різні мотиви. У випадку з листом до себе відчувається різка заборона дівчини любити Адама та налаштування на те, аби її поважали в тому оточенні, в якому вона перебуває. Лист до Ларса – привітний, містить елементи деталей щодо характеристики Аманди. Дівчина в листі пропонує Ларсу свою допомогу, а це свідчить про добре ставлення до нового хлопця у класі.

Сталася прикра ситуація: до рук Ларса потрапив лист Аманди, який вона писала собі. Прикра ситуація, але це ще раз говорить про те, що Ларс їй подобається, а, отже, дуже добре, коли він буде знати про те, що вона хоче забути Адама та викинути його зі своєї голови.

Ларс також написав Аманді лист, де запропонував їй піти до нього до дому, оскільки це додало б йому сміливості. Аманда погоджується на цю пропозицію, оскільки розуміє, що Ларс їй не байдужий. Є певна домовленість піти разом додому, бажання бути поряд також присутнє. Отже, підлітки розуміють, що не мають між собою відстороненості.

З певними деталями Ібен Акерлі розписує той час, коли Аманда прийшла додому до Ларса. Підлітки задоволені та щасливі, їм комфортно бути поряд. Солодкі грінки, слимаковий слиз та лате – усе це дивно звучить для Аманди, однак вона на все погоджується. Так, один раз на тиждень після школи Ларс і Аманда разом ходили додому до Ларса. Там вони займались заклинаннями, пили каву, що доставляло їм максимальне задоволення: «Приблизно раз на тиждень я ходжу до арса в гості після школи..., зосереджено працюємо над заклинаннями, а тоді нас винагороджують кавою лате зі слимаковим слизом чи іншими казковими смаколиками, типу мусу пюре зі штучно забарвленої капусти і моркви (карамельного сиру)».

Через уста Аманди читачі розуміють, що в школі Аманда і Ларс – майже чужі люди, тримають дистанцію, а вдома у Ларса – вони справжні відкриті друзі: «Я призвичаїлася до подвійного життя з Ларсом. У школі ми незнайомці, але вдома у Бента ми чарівники і каво мани. Два світи не переплітаються».

Перше не дитяче враження від побаченого Аманда пережила на уроці фізичного виховання, коли Ларс почав бігати по спортивній залі та викрикувати слова-заговори. Тільки Аманда змогла заспокоїти Ларса, тим самим врятувавши його від очей однолітків та їх телефонів, оскільки більшість із них посміхалася, а інша частина просто знімала відео на телефони. Такий порятунок для Ларса був справжнім дивом. Це була перемога Аманди та Ларса і в тому заслуга Аманди. Справді, на сторінках тексту вона вже постає перед читачами не така, якою була раніше!

Головна героїня твору – Аманда. Середньостатистична дівчина-підліток, яка намагається бути нейтральною до всіх та не хоче лізти до проблем інших. Її не можна назвати вільною, бо Аманда дуже переймається через думку інших «крутіших» за неї. З самого початку твору її турбує лише тільки закоханість в Адама, від якого вона була просто безтями. «Адам та Аманда. Ціле літо я немов витала десь у повітрі, як та кулька у формі серця, а мої мрії сягали того світу, де існували Адам та Аманда». «Річ у тім, що я закохана в Адама ще з четвертого класу, і з того часу не можу нічого з цим вдіяти».

Але Адам зовсім не відповідає їй взаємністю, тому довгий час, як справжній підліток, Аманда починає сумувати та їй здається що вона якась не така. Потім дівчинка зовсім розчаровується в Адамі та згодом заспокоюється. На долю Аманди прийшла ще одна проблема – вона стає наставником хлопця з синдромом Дауна та її настрої зовсім погіршується. Аманді здається, що це найгірше, що з нею могло трапитись. Саме тут ми бачимо, як на людей діють стереотипи щодо інклюзії, адже головна героїня одразу побоялась того, що їй доведеться витирати його слину чи він зовсім не зможе її розуміти. «...що, якщо Ларс ходитиме довкола і пускатиме

слину? Чи входитьиме тоді в мої обов'язки їх витирати?» [3, с. 35]. Аманда постійно боїться, що через Ларса над нею будуть сміятися та знущатись. Після спілкування з Ларсом, вона розуміє, що дуже помилялась, але не дивлячись на це все одно тримається осторонь. Але Аманда скоює велику помилку, вона піддається на маніпуляції однолітків та стає буллером до Ларса. Цим вона дуже ранить хлопця, який вже встиг їй довіритись. І тут Аманда розуміє, що від неї відвернулись усі і їй доведеться проходити цей шлях одній. З боку психології Аманда остається сам на сам зі своїми думками і може в них розібратись, але дівчинці так не вистачає допомоги чи поради її подруги. Але самотність пішла Аманді лише на користь, бо вона проаналізувала свої вчинки та помилки і зрозуміла, як їх вирішити.

Щодо Ларса, то це дуже цікавий персонаж. На вигляд він звичайний хлопчик, але має деякі особливості. «Усі в класі бачать, що новий хлопчик, який стоїть біля входу, такого ж віку, що й ми, однак всі також помічають, що він не зовсім такий самий, як всі ми. Він трішки нижчий від більшості з нас, а його обличчя більш кругле та дитяче. Дехто дивиться зацікавлено, іноді трішки здивовано...».

У школі його зустріли не дуже добре, не агресивно, але сміялись над ним. «...Схоже на те, що більшість сприймає Ларса позитивно, а не як того неконтрольованого шмаркача, але також усміхаються до Ларса, водночас помічаючи боковим зором на іншому куті класу телефон, який рішуче піднімається, і так само різко зникає...».

Не дивлячись на те, що у Ларса є деякі особливості він впевнений у собі та знає чого він хоче. Ларс наділений багатьма рисами, яких немає у людей без інклюзії. Він любить життя та їм захоплюється, а також досягає своєї мети. На жаль, через свої особливості та мрійливість Ларс потрапляє під об'єктиви телефонів однолітків і стає жертвою кібербулінгу. Спочатку він цього не помічає, але після втрати наставника та друга, що дуже сильно

його ображає впадає у відчай. Кібербулінг – це один із видів булінгу, який передбачає образи, погрози, дифамації і повідомлення іншим компрометуючих даних за допомогою сучасних засобів комунікації. Психолог Олена Савинова казала, що «Головна причина агресії – страх. Для підлітка, як відомо, є два головні «страхи»: невже я такий, як усі, і невже я не такий, як усі». Тому якщо оглянути загальну картину в книзі Ібен, то підлітки, які були Ларса просто боялись бути такими як всі та хотіли за допомогою хлопця підняти свою самооцінку.

Відомий письменник Дорж Бату казав: «Спілкуючись з людьми із синдромом Дауна чи аутизмом, невідомо чого очікувати. Тому більшість людей намагається триматися якомога далі. Але це ненормальна практика. Адже треба вчитися взаєморозумінню – і не лише з Франечкою чи Ларсом, а й між нами всіма. Бо без взаєморозуміння неможна побудувати кращий світ».

Також дуже корисною та актуальною темою в нашому житті це інклюзивна освіта в школах. В наші часи вже більше інклюзивної освіти в звичайних школах. Ця тема освітлюється і в творі Ібен Акерлі. Сама Акерлі у інтерв'ю на Книжковому арсеналі казала: «І однією з ключових тем тут стало те, як можна виправити наші помилки – на прикладі ставлення до усіх людей як до рівних. Я росла в 90-х роках і у нас було цілком звично, що з нами вчилися діти з різними особливостями. Тому дуже здивувалася, що десь ситуація зовсім інша, і це не є нормою. Я знаю, що тема інклюзії має довгу історію в Норвегії, вона почалася розвиватися значно раніше, ніж в Україні – тягнеться зі 70-х років. Дітей, які були в інтернатах та котрих ховали від світу, почали долучати до навчання у звичайних школах. Загалом процес відбувався схоже до того, як це є зараз в Україні».

Дослідники Шарова Т.М та Шаров С.В у своїй праці «Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві» писали

«Найбільш ефективною формою соціалізації молоді з особливими потребами є інклюзивне навчання, що передбачає навчання дітей з порушеннями за певними освітніми програмами без виділення від умов загальноосвітньої школи. У той же час, позакласне читання художніх творів, в яких герої мають певні обмеження, може зробити більш ефективним процес соціальної реабілітації».

Ібен Акерлі зробила великий внесок в життя та розвиток багатьох підлітків. Після прочитання цієї книжки можна зробити багато висновків, які дуже корисні для підростаючого покоління. Вона розкрила багато питань та важливих соціальних тем, які деякі письменники бояться розкривати досі. Ібен підійшла до цих питань з точки зору психології та буденного життя. Така література допомагає нам задуматися над сенсом буття, приймати людей з інклюзією як особистість.

Паспорт твору «Ларс.LOL»

Видавництво – Старого Лева

Рік видання – 2019

Кількість ст. – 200

Вікова категорія – 11-14

Проблема: підліток із синдромом Дауна

Тема: соціалізація дітей з вадами, психологія дитини та її сприйняття в соціумі

Ідея: заклик до розуміння людей з вадами, усвідомлення потреби в допомозі дітям з вадами в соціумі та сприйняття їх.

Проблематика: Інклюзія та соціалізація людей з синдромом Дауна у суспільстві, підліткові проблеми (ієрархія підлітків, закоханість), Популяризація інклюзивного навчання, види булінгу та зречення від інших, психологія підлітків.

Композиція: твір має цілісну структуру, не розділений на розділи.

Анотація до художнього твору «Ларс.LOL»

Аманда є головною героїнею твору, яка з нетерпінням чекає на початок нового року. За звичаями Норвегії учні п'ятого класу автоматично стають наставниками для першокласників. Це значить, що Аманда буде опікуватись учнем та допомагати йому досягнути основи навчання в першому класі. Однак, вчителька досить сильно вірила в здібності Аманди та доручила їй занадто відповідальну справу: стати наставником для однокласника, новенького хлопчика на ім'я Ларс.

Розуміємо, що Ларс досить незвична дитина п'ятикласник – він має діагноз синдром Дауна. Аманда усвідомлює, що вона не тільки повинна допомогти Ларсу у навчанні, а й застерегти його від цькувань однокласників, оскільки він не такий, які всі.

Підлітки переживають важкі часи: не просто адаптацію в середній школі, а кібербулінг, від якого позбавитись досить важко. Аманда опікується Ларсом, а після написання листа Ларсом на адресу Аманди – вони стають справжніми друзями, хоча у школі такі стосунки приховують. Усі люди можуть помилятись, і Аманда не є виключенням. Однак, психологічна напруга твору постійно спонукає не до співчуттів Ларсові, а до розуміння підліткової поведінки та адаптації в соціумі, неможливості захистити себе. Психологія підлітків, їх стосунки та дії – ось основні моменти, до яких прагнула наблизити письменниця у творі своїх читачів.

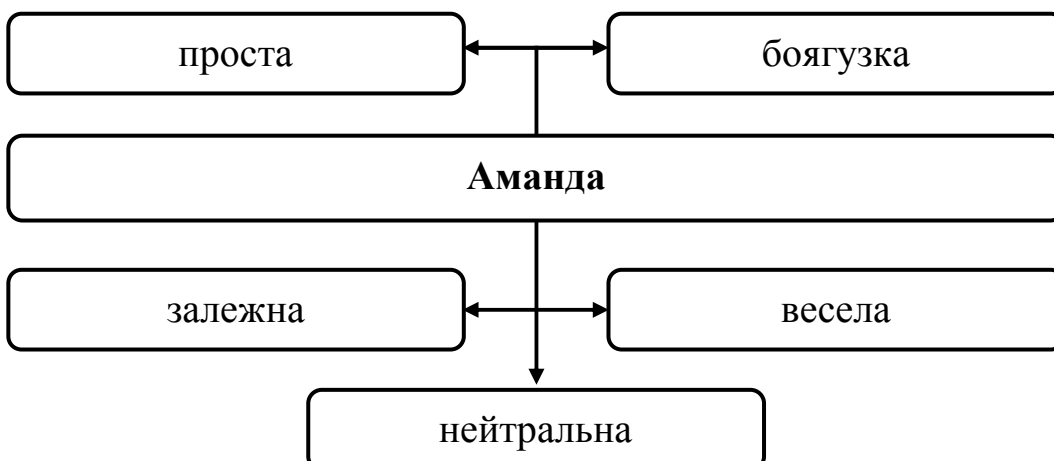
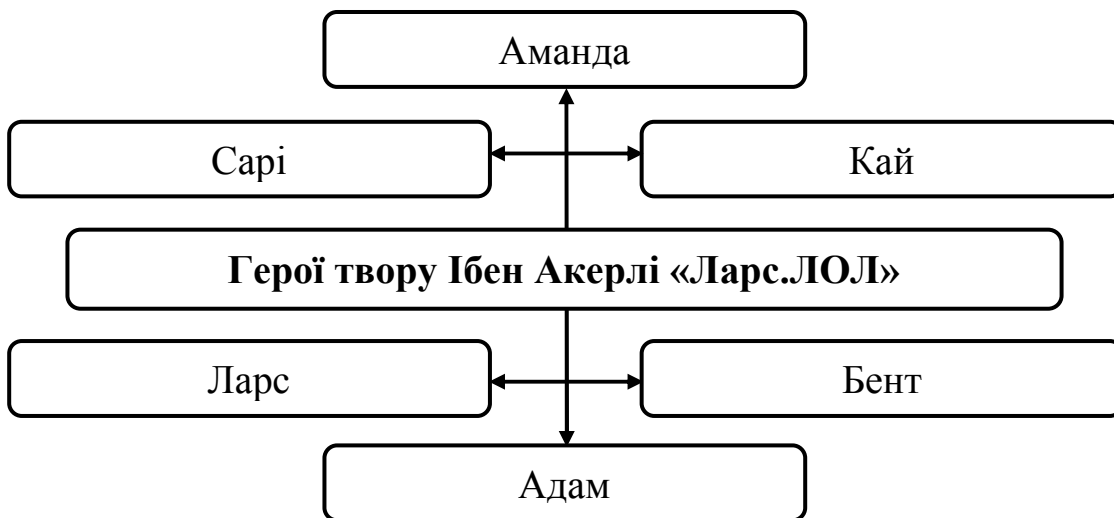
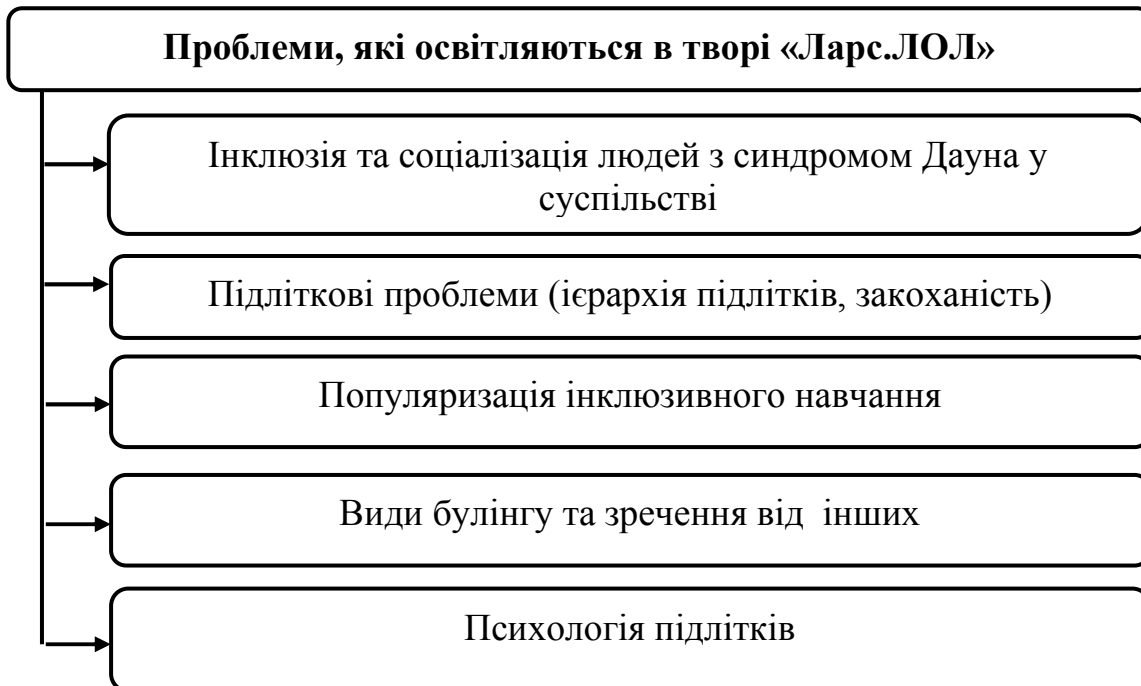
Життєпис письменниці

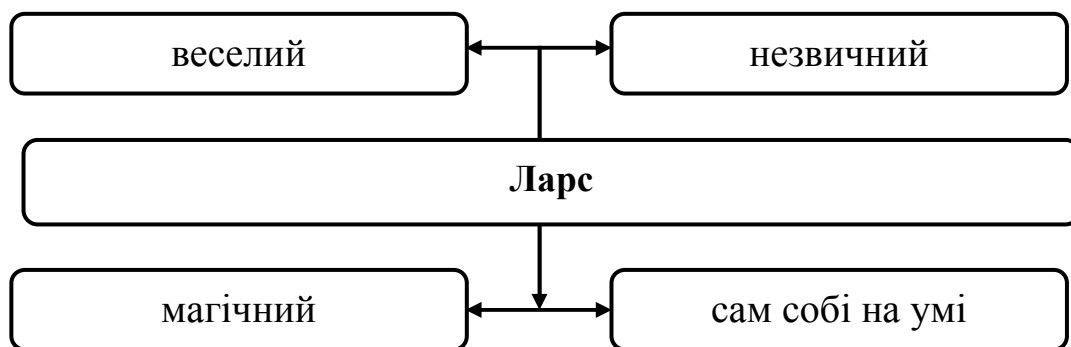
- 5 травня 1988 р. Народилася Ібен аккерлі в Норвегії, Осло
- 2002 р. Отримала роль Венді у фільмі «Тріщина» (Glasskår)
- 2016 р. Як письменниця дебютувала з підлітковою книжкою «Ларс.LOL»
- 2008-2011 рр. Закінчила Університет Осло
- 2008-2011 рр. Знялася в кількох фільмах і телевізійних проектах
- 2008 р. Дебютувала в короткометражній стрічці Vulle bare bor her
- 2013 р. Зіграла головну роль у фільмі «Вікторія», знятому за однойменним романом Кнута Гамсуна.

Художні твори Аккерлі Ібен

«Ларс.LOL»

Схемографіка творчості Ібен Аккерлі

Тестові завдання за творчістю Аккерлі Ібен

1. Ібен Аккерлі відома письменниця якої країни?

- а) Норвегія
- б) Америки
- в) Італії
- г) Франції

2. У якому році книгу Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ» було визнано найкращим дитячим виданням за версією ARK у Норвегії?

- а) 2016
- б) 2017
- в) 2018
- г) 2019

3. Книга Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ» про:

- а) кібербулінг
- б) підлітків із щасливим дитинством
- в) дорослих людей
- г) собак

4. Як звали головну героїню твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ»?

- а) Аманда

- б) Сінді
- в) Тенор
- г) Анаконда

5. Хто є перекладачем твору Ібен Акеерлі «Ларс.ЛОЛ» з норвезької мови на українську?

- а) Наталія Іліщук
- б) Натан Івженко
- в) Оксана Заружна
- г) Амелія Андерсон

6. З ким на початку твору знайомиться читач?

- а) з Адамом і Амандою
- б) з Амелією і Адамом
- в) з Анакондою і Амандою
- г) з Андерсоном і Амелією

7. Як звали кращу подругу Аманди?

- а) Сарі
- б) Сафарі
- в) Стефані
- г) Софія

8. Кого в образі Аманди вбачав Янне?

- а) друга і радника
- б) людину, якій байдуже до проблем інших людей
- в) людину з добрим почуттям гумору
- г) замріяну людину

9. Як звали головного героя, у якого був діагноз синдром Дауна?

- а) Ларс
- б) Іларіон

- в) Адам
- г) Мартінус

10. За допомогою якої форми передані думки письменниці у творі «Ларс.ЛОЛ»?

- а) листи
- б) авторські відступи
- в) діалоги підлітків
- г) вчинки та дії головних героїв

11. Що запропонував Ларс у листі до Аманди?

- а) піти до нього додому
- б) погуляти на вулиці
- в) піти в кафе
- г) піти до друзів

12. Яка кількість підлітків представлена авторкою у творі «Ларс.ЛОЛ»?

- а) 6
- б) 7
- в) 8
- г) 4

13. Яка риса характеру домінувала у Аманди?

- а) боязливість
- б) байдужість
- в) сміливість
- г) принциповість

14. Якими рисами характеру наділений Ларс?

- а) веселий, незвичний, магічний, сам собі на умі
- б) принциповий, може постояти за себе
- в) сміливий, небайдужий до інших

г) байдужий до навколишнього середовища та того простору, в якому перебуває

15. З якою метою написала свій твір Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ»?

а) щоб відтворити психологію підлітків та показати соціалізацію людей з вадами

б) щоб стати популярною

в) щоб її читала різна соціальна аудиторія

г) щоб відтворити справжні почуття у підлітковому віці

Контрольні питання за творчістю Аккерлі Ібен

1. Вкажіть на особливості творчої діяльності Ібен Аккерлі.
2. Чому авторкою було обрано тему інклюзії для свого твору?
3. Розкрийте поетикальні особливості твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ».
4. Які почуття були між Амандою та Ларсом?
5. Розкрийте проблематику твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ».
6. Подійте детальну систему образів твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ».
7. Вкажіть риси головної героїні твору Аманди. Наведіть приклади рис в її діяльності.
8. Які риси притаманні головному героєві твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ»?
9. Які висновки можна зробити після прочитання твору Ібен Аккерлі «Ларс.ЛОЛ»?
10. Наведіть приклади психології, які авторка навмисне застосовувала по відношенню до головних героїв твору. Чому письменниця вирішила в основу твору покласти психологію?

Література за творчістю Аккерлі Ібен

1. Анотація до книги «Ларс.ЛОЛ». [Електронний ресурс] URL: <https://www.yakaboo.ua/lars-lol-1873045.html> (дата звернення 04.05).
2. Блог психолога: чому підлітки бувають жорстокими? [Електронний ресурс] URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blog-psychologist-39527728> (дата звернення 05.05.2021)
3. Ібен Акерлі «Ларс.ЛОЛ». Львів. Видавництво Старого Лева. 2019. 196 с.
- 4.Інтерв'ю : «Ібен Акерлі: «Щоб зробити людей ближчими, варто почати з розмови про інклюзію». [Електронний ресурс] URL: <https://starylev.com.ua/news/iben-akerli-shchob-zrobyty-lyudey-blyzhchymy-varto-p> (дата звернення 04.05.2021).
- 5.Інтерв'ю : «Свобода бути особливим: розмова з Ібен Акерлі». [Електронний ресурс] URL: <https://starylev.com.ua/club/article/svoboda-but-y-osoblyvym-rozмова-z-iben-akerli> (дата звернення 04.05.2021).
6. Інтерв'ю: Ібен Акерлі: «Ми всі помиляємось, і це нормально – просити пробачення». [електронний ресурс] URL: <https://starylev.com.ua/news/iben-akerli-my-vsi-pomylyayemos-i-ce-normalno-prosyty-probachennya> (дата звернення 04.05.2021).
7. Інтерв'ю: «Дорж Бату про книжку Ібен Акерлі «Ларс. LOL»» .[електронний ресурс] URL: <https://starylev.com.ua/club/blog/dorzh-batu-pro-knyzhku-iben-akerli-lars-lol> (дата звернення 04.05.2021).
8. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Літні наукові підсумки 2019: XVIII Міжнародний науково-практичних інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро 5 червень 2019 р., 2019. С. 84–89.

Стюарт Кіт
«Хлопчик, зроблений з кубиків»

Паспорт твору «Хлопчик, зроблений з кубиків»

Видавництво – Азбука, Азбука – Аттикус

Рік видання – 2017

Кількість ст. – 480

Вікова категорія – від 12 +.

Проблема: хлопець-аутист 8 років

Тема: розповідь від імені автора про родину, яка виховувала хлопця-аутиста.

Ідея: заклик до розуміння людей з вадами та прийняття їх в суспільстві; засудження людей, які не прагнуть допомагати людям з вадами.

Проблематика: батьків і дітей, толерантності, вірності, зради, дружби, дорослішання, кохання, цькування тощо.

Композиція: 42 розділи, подяки та реальна історія, що лягла в основу книги.

Анотація до художнього твору «Хлопчик, зроблений з кубиків»

Твір розкриває питання стосунків між батьками, у родині яких є дитина-аутист. Молоді люди, маючи хлопчика 8 років із вадами, змушені були весь час пристосовуватись до нестандартних умов життя. У результаті такого пристосування шлюб родини повністю втрачає своє існування.

Однак на сторінках твору читач може постійно спостерігати за дитиною-аутистом на ім'я Сем: його вчинками, поведінкою, характером, проявленням в різних ситуаціях. Йому лише 8 років і він не такий, як усі інші діти. Авторіві було досить легко розкривати риси характеру та відтворювати поведінку Сема, оскільки у нього вдома був син із таким діагнозом. Тому представлені у творі деталі є свідченням автобіографічних моментів самого автора.

Шукаючи себе в життя, батько Сема Алекс постійно намагається знайти відповіді на питання життєвих цінностей, виховання дитини-аутиста. По суті, Сем сам своєю поведінкою та подальшими вчинками врятував родину, примиривши маму з татом. У житті Сем робив не те, що вимагали батьки, а те, що йому хотілося. У результаті родина врятована, а Сем займався своєю улюбленою справою – грою, де все підкорюється законам та логіці математики. Ця гра у книзі має назву Minecraft.

Живучи у світі, Сем начебто відділений він нього. Фантазуючи, на комп'ютері Сем створює новий світ, у якому відчуває себе комфортно. Хлопець-аутист Сем маючи всього 8 років водночас втрачає любов батьків через їхні розлади в родині, однак згодом саме він їх поєднує на подальше подружнє життя.

Книга Стюарта Кіта «Хлопчик, зроблений з кубиків» викликає у читачів емоції, певні почуття, які дозволяють співчувати родині та Сему – головному героєві твору. Те, що відчуває Сем, невідомо нікому.

У творі досить потужно представлена тема аутизму через образ Сема, який полюбляє тишу, не може знаходитись у натовпі та споживає не будь-яку їжу. Долучившись до гри на комп'ютері із Семом, Алекс (батько

хлопця) начебто сам вирішив свої родинні проблеми, знайшов себе в соціумі та побудував власне життя так, як це йому імпонувало. Сем та Алекс побудували кубики родинних відносин і врятували власну родину.

Ця книга стане в нагоді всім батькам, у родині яких є діти. Автор акцентує увагу на тому, що не треба власних дітей порівнювати з іншими, або чекати від них якихось вчинків.

Художні твори Стюарта Кіт

«The Frequency of Love»

«Хлопчик, зроблений з кубиків»

«Дні чудес»

Тестові завдання за творчістю Стюарта Кіт

1. Що «лікувало» Сема?

- а) гра Майнкрафт
- б) іграшки
- в) прогулянки
- г) танці

2. Хто разом із Семом грав в комп'ютерні ігри?

- а) батько Алекс
- б) Мати Аманда
- в) дядько Фоб
- г) брат Колінз

3. У творі представлена дитина-аутист, якій

- а) 8 років
- б) 9 років
- в) 11 років
- г) 7 років

4. Як звали головного героя твору?

- а) Сем
- б) Анатолій
- в) Аманда
- г) Самсоній

5. В яку гру грає Сем у творі?

- а) Майнкрафт
- б) Танки
- в) Час і простір
- г) Стрільба

6. У якому році вийшла друком книга?

- а) 2017
- б) 2012
- в) 2007
- г) 2008

7. Родина Алекса розпалась через:

- а) нерозуміння життєвих цінностей
- б) відсутність фінансів
- в) відсутність житла
- г) неможливість комунікації

8. Який діагноз у головного героя?

- а) аутизм
- б) даун
- в) синдром Колінза
- г) відсутність кінцівок

9. Фінал твору Кіта Стюарта «Хлопчик, зроблений з кубиків»:

- а) позитивний, щасливий
- б) негативний, без хвилювань

- в) печальний, заплутаний
- г) зтягнутий, незрозумілий

10. В основі твору закладена:

- а) реальна життєва історія автора
- б) вигадані історії
- в) життя і побут вигаданих персонажів
- г) історія життя друга автора

11. Для головного героя твору характерним було:

- а) вести спокійне тихе життя
- б) комунікувати якомога більше
- в) грати в ігри з однолітками
- г) галасувати із друзями

12. На сторінках твору письменниця розкриває питання того, що Сем в житті страждав від:

- а) галасу, який був навколо нього
- б) тиші
- в) друзів
- г) родинного затишку

13. За допомогою комп'ютерної гри, головний герой твору Сем побудував:

- а) власний світ
- б) будинок
- в) автівку
- г) школу

14. Фінал твору сповнений надій на те, що:

- а) родина буде далі жити щасливо та Сему буде затишно і комфортно
- б) батьки Сема будуть розлучені та він від того страждатиме

- в) родина буде жити так, начебто нічого не змінилося
- г) родина назавжди буде жити своїми правилами, що суттєво зашкодить Сему

15. У творі Кіта Стюарта «Хлопчик, зроблений з кубиків» домінує:

- а) психологія людини з вадами
- б) побут дитини та її батьків
- в) життя звичайної родини
- г) можливість комунікації дітей та батьків

Контрольні питання за творчістю Стюарта Кіт

1. Основні засади та розуміння психології у творі.
2. На яких аспектах побудовано основну ідею твору?
3. Розкрийте сімейні стосунки, які представлено у творі.
4. Чи можна вважати, що Сем був щасливою людиною? Обґрунтуйте.
5. Поміркуйте та поясніть, чому Сем «лікувався» комп'ютерною грою?
6. Який фінал твору? Чому він має тату композиційну структуру?
7. Якби ви були автором, який би фінал твору ви подали?
8. Чи можна виправдати дії та вчинки Сема?
9. Хто чи що є причиною розладу родини, яка представлена автором у творі?
10. Обґрунтуйте та поясніть назву твору.

Література за творчістю Стюарта Кіт

1. Стюарт К. «Хлопчик, зроблений з квадратиків» [книга]. URL: <https://reading-books.me/prosa/sovremennaya/729-malchik-sdelannyy-iz-kubikov.html> (дата звернення: 26.03.2021)

2. Характеристика книги К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

3. Kisunika. Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

4. «Кубики сімейних відносин». Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

5. Vokinenok. Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

6. Труднощі взаєморозуміння людей. Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

7. Термінологічний словник інклюзії <http://doshkilla.blogspot.com/2011/10/blog-post.html>

7. Світ створений для всіх. Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

8. Кіт Стюарт «Хлопчик, зроблений з кубиків». Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

9. Психологія/виховання. Відгук на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://www.livelib.ru/book/1002525360-malchik-sdelannyj-iz-kubikov-kit-styuart> (дата звернення: 26.03.2021)

10. Рецензія на книгу К. Стюарта «Хлопчик, зроблений з квадратиків» URL: <https://readrate.com/rus/reviews/malchik-sdelannyy-iz-kubikov-kita-styuarta-kniga-o-roditelstve-na-polnuyu-katushku> (дата звернення: 26.03.2021)

Джаклін Вілсон

1945 р.н.

Джаклін Вілсон по праву вважається однією з найпопулярніших сучасних англійських дитячих письменниць. Вона прославилася насамперед своєю серією книг про Трейсі Бікер, дівчинку з рудим волоссям, очима-намистинками та носиком-гудзиком, хоча у творчому доробку авторки кілька дитячих серій та багато окремих художніх текстів для і про дітей. Не випадково, за твердженням експертів, за популярністю серед читачів книги письменниці перевершили навіть успіх видань про Гаррі Поттера Дж.К. Роулінг.

Джаклін Вілсон (у дівочтві – Аткін) народилася 17 грудня 1945 р. у Великобританії, в м. Бат. Батько її був державним службовцем, а мати торгувала антикваріатом. Уже в 9 років Джаклін написала свою першу книгу. У школі вона отримала прізвисько Джекі-Мрія, яке стало назвою її першої автобіографічної книги.

По закінченню школи Джаклін Вілсон стажувалася на посаду секретарки, згодом працювала в журналі «Джекі». У 19 років вийшла заміж за Міллера Вілсона, і в подружжя народилася донька Емма. З чоловіком вона розлучилася після майже 40 років подружнього життя, у 2004 р.

Про себе вона завжди казала: «Я трохи заможна (тож можу купляти багато пернів і книжок) і лише трохи відома (так, щоб діти могли впізнавати мене і брали автограф). Але це чудово – бути письменницею».

Але насправді за свою творчу діяльність письменниця була нагороджена Орденом Британської імперії, а згодом отримала почесне у Великобританії звання Дами. І навіть була номінована від своєї країни на Премію імені Ганса Крістіана Андерсена, хоча її не здобула.

Письменниця завжди писала у своїх творах про дівчат-підлітків, вважаючи, що саме підліткова література має відповідати на найсерйозніші питання. Вона зізнається, що любить писати дівчачі книжки про те, що діти не можуть відверто обговорити з батьками: розлучення дорослих, проживання у Сиротинцях або з вітчимою чи мачухою, наркотики, секс, процес дорослішання й становлення серед однолітків тощо. І в усіх художніх текстах оповідь ведеться від першої особи, з уст підлітка, розкриваючи події і почуття, викликані ними, «зсередини». С. Шульга зауважує, що юні читачки обожають книги Дж. Вілсон, оскільки в героїнях, які гідно долають будь-які важкі ситуації, вони впізнають себе, знаходять окремі моделі поведінки, які можуть допомогти їм розв'язати власні проблеми.

У цьому безмірі «дівчачої» літератури Дж. Вілсон, як її визначила у своєму огляді творчості письменниці вітчизняна критикиня Т. Савченко, повість «Вечірка з ночівлею» дещо загубилася. Вона була перекладена українською та видана в нашій країні у 2013 р., однак залишилася поза увагою читачів і критиків. Виняток становить хіба що рецензія Г. Осадко на сайті «Буквоїд», авторка якої цінність книжок письменниці, у тому числі й повісті «Вечірка з ночівлею», вбачає в тому, що вони просто і ясно говорять про важливі речі: «Бо ПРО СПРАВЖНЄ треба говорити без пафосу і без придиху – простими, тихими, зрозумілими словами... Словами, зрозумілими для дітей. Без соплів і без цукру». Для рецензентки кожен із перекладених в Україні творів Дж. Вілсон, до яких вона робила ілюстрації та проводила літературне редагування, є своєрідною «подією». А феномен письменниці, на думку Г. Осадко, – в тому, що «вона відчуває своїм дорослим серцем усі дитячі проблеми, страхи і радощі, а ще – вона говорить з дітьми як з рівними. І ніколи не бреше».

Сама книга «Вечірка з ночівлею», здавалося б, дуже проста й подитячому наївна. П'ятеро дівчат утворили свій секретний, «абетковий» (за першими літерами їхніх імен), клуб, щоб разом дружити й розважатися. Одна з них – Гелена, головна героїня твору – новенька у школі, тож намагається вписатися в цю компанію дівчат, знайти «свою найкращу подругу». Проблема в тому, що Гелена має свій маленький секрет, яким не готова ділитися з іншими: її старша сестричка Лілі – інвалід, тож у її родини особливий спосіб життя, який визначається, насамперед, потребою доглядати дитину з особливими потребами.

Коли одна з подруг, Ані, влаштовує на свій День народження вечірку з ночівлею, інші радісно підхоплюють цю ідею і домовляються так відзначати свято кожного. Лише у Гелен це викликає радше острах, ніж захват, оскільки вона розуміє, що їй навряд чи батьки влаштують таку вечірку і запросять її друзів, оскільки це викличе незручності з сестрою-інвалідом, та й вона сама переживає, як подруги поставляться до Лілі, чи не образять її, як інші діти на вулиці.

Авторка дуже лаконічно й влучно передає почуття дівчинки, її страхи й переживання, радість спілкування з подругами і насолоду від речей, які собі не могла дозволити вдома через сестру (вечірки з ночівлею, кольорові ручки, м'які пуфи і кудлаті килими, танці й перевдягання зі старшими сестрами Ані тощо): «– Можна було б повкладатися у вітальні, – припустила я. – Та й у вітальні місця не багато, – сказав тато. – Тут же спеціальний стільчик Лілі, і її килимок, і купа всякої всячини...». Окремо варто відзначити ілюстрації Г. Осадко в україномовному виданні, оскільки вони зроблені на зразок коміксів (зображення і ключова фраза персонажа), де кожен малюнок ще раз візуалізує сказане, виділяє найголовніше.

Заслуга Дж. Вілсон у тому, що вона відтворює «дівчачий» світ дуже ретельно, впізнавано. Всі ці описи тематичних вечірок, святкового вбрання та подарунків, смаколиків і головне – особливих тортів дуже легкі й цікаві для дітей молодшого й середнього шкільного віку.

За цією зовнішньою оболонкою дівчачих розваг авторка порушує дуже глибокі й важливі проблеми становлення особистості й утвердження

себе в товаристві однолітків; дружби й дитячого булінгу; батьків і дітей, а також виховання в родині; і найголовніше – ставлення до людей з особливими проблемами, їхньої соціалізації. Кожна з цих проблем набуває особливого звучання і розкривається на простих, зрозумілих у будь-якому віці прикладах.

Так, Гелена прагне зберегти стосунки з дівчатами, тож намагається підлаштовуватись під їхні інтереси та ситуації, що виникають, не скаржитись через дрібниці. При цьому вона є особистістю, зі своїми смаками і почуттями, з добре сформованим відчуттям відповідальності за свою сестру і розумінням становища своєї родини. Вона не скиглить, коли щось не встигає зробити через Лілі або коли в домі відсутнє щось із предметів інтер'єру, іграшок задля безпеки дітей, знову ж таки через наявність в родині інваліда. І навіть у питанні з вечіркою думає насамперед не про себе та свій імідж серед подруг, а про те, наскільки заклопотаним із сестрою батькам буде зручно влаштувати в домі свято і як себе почуватиме Лілі, як до неї поставляться чужі люди.

З цієї ж позиції розглядається у творі й поняття «дружба». Всі дівчатка мріють мати «свою найкращу подругу», але Гелена – новачок, тож дівчата з їхнього абеткового клубу вже товаришували по-двоє, а їй варто було знайти «свою» людину. Авторка демонструє у творі поступовий перехід дівчинки від статусу «третьої зайвої» у парі подруг Белла / Глорія, де вона обрала останню для себе в подруги, до визначення «найкраща подруга». Причому цей процес є природнім, Гелена жодним чином не втручається у стосунки Белли і Глорії, однак на вечірках якраз відбувається процес виявлення справжніх людських якостей особистості та визначення близьких по духу людей. Наприклад, Гелена розповідає, що коли Глорія, яка з'їла завеликий шматок шоколадного торта, *«проблювалася, я витерла їй губи, дала попиту води і пригорнула. Її морозило. – Ти така добра, Гелено, – прошепотіла вона <...>, – я би хотіла, щоб ти була моєю найкращою подругою»*. Дж. Вілсон у творі, знову ж таки, чітко і зрозуміло навіть дітям говорить, якими мають бути справжні друзі: НЕ нормально не запросити когось із компанії на День народження, якщо вони вже разом

дружать, і за таких умов інші дівчата теж відмовляються приходити на вечірку; важливо похвалити друга, його дім, речі, рідних, навіть якщо, наприклад, стиль одягу Вам не до вподоби чи Ви не любите такий шоколадний торт – треба поважати смаки інших; справжній друг ніколи не образить і завжди підтримає тощо.

Проблема дружби органічно переплітається із проблемою толерантності та розкриттям питань інклюзії. 11-річна Лілі, сестра головної героїні, хвора на ДЦП. Вона не може ходити, говорити, навіть їсти їй важко, бо обличчя перекривлене. І все ж, Гелена її любить, піклується про неї, завжди свої вчинки співвідносить із тим, що можливо і що буде недоречним з урахуванням особливостей Лілі. У книзі не все показано таким ідеальним, як здається. Авторка висвітлює й внутрішні коливання головної героїні, оскільки Гелена спересердя може й гримнути на сестру, роздратована її поведінкою, і побажати, щоб її поруч не було. Але за цим дівчинка сама дуже сильно переживає і йде просити вибачення у Лілі, усвідомлюючи, що та просто нічого не розуміє і не може себе контролювати. Гелен тішить, що сестричка її впізнає, щось буркотить їй, ніби спілкується з нею своєю таємною мовою, радіє, що вона поруч. Головна героїня дуже тепло відгукується про сестру і непокоїться, щоб її нові подруги добре до неї поставилися, не ображали, як це було з дітьми в її старій школі: *«Але вони все одно можуть щось не те сказати... Не Глорія, вона особлива... І не Ані. І Венді теж нічого. А ось Белла... Вона... вона жахлива!»*.

Дж. Вілсон постійно підкреслює, що значну роль у стосунках сестер зіграли їхні батьки. Вони самі стали прикладом любові й терпіння, турботи, того, як треба сприймати життя. Письменниця звертає увагу на те, що мамі Лілі й Гелен дуже важко, і коли в доньки-інваліда напади, вона навіть плаче від власного безсилля допомогти їй, справитись із цією проблемою, а можливо, й від втоми. І батьки інколи навіть «гризуться» через це, бо мама вірить, що Лілі стане краще, а батько реально оцінює її стан і не бачить перспектив. Тим не менше, мати завжди знаходить час для молодшої доньки, щоб піти з нею вибрати подарунок подрузі-іменинниці чи спекти святковий пиріг. Крім того, вона вчить Гелену сприймати сестру як

повноцінного члена родини, якого теж варто запросити на День народження, ставитися до неї з повагою. Зокрема, розкладаючи у подарунок всім дівчаткам заколки з ромашками, мати так само кладе їх і на Лілі, зауважуючи, що вона теж, по-своєму, гратиме з ними у перукарню – вони можуть її заплітати.

Авторка правильно визначає гендерні ролі у творі, оскільки тато теж бере активну участь у вихованні доньок, а ще – справно виконує роль голови родини, її захисника, надійного помічника в усьому. Він цінує мамині зусилля у догляді за хворою Лілі, розуміючи її втому, допомагає Гелен відчувати себе комфортно в середовищі однолітків (вчить її плавати перед вечіркою Венді у басейні, влаштовує їй власне святкування на День народження, захищає її від злючки Белли, розважає іграми її подруг тощо). Звісно, у таких уважних і терплячих батьків, сповнених любові до своїх дітей, виростає й вихована, толерантна, відкрита до інших донька.

На противагу письменниця описує родину Белли: гарна, «ссяйлива» мати в блискучому одязі, якого в матері Гелени ніколи не було, турботливий тато, який обожнює свою доньку-принцесу і готовий виконати будь-яку її забаганку. Але вони не переймаються проблемами доньки, насамперед рівнем її виховання і ставлення до інших. Тому й виплекана у розкошах та любові Белла проявляє себе у вчинках як егоїстична, жорстока натура. Саме з її образом пов'язана проблема булінгу у творі. Причому, її цькування дівчат, і насамперед, Гелени, набуває і фізичну, і вербальну форми: штовхання, образи, псування речей, ігнорування тощо.

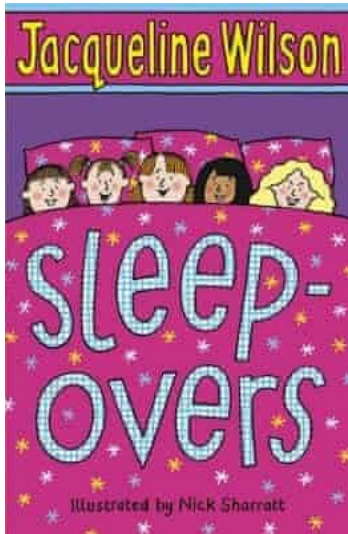
Зрештою, Дж. Вілсон майстерно вирішує всі проблеми і складні ситуації у творі: вечірки відбулися, Белла переможена, Гелена із Глорією стали кращими подругами, а найголовніше – Лілі аж ніяк не стала в цьому перешкодою, навіть допомогла всім зрозуміти, хто є хто.

Варто наостанок відзначити й чудовий переклад оригінального твору Дж. Вілсон у виконанні В. Чернишенка. Соковита українська мова, тим більше у сленговому варіанті, органічно передає загальну підліткову атмосферу та ідею твору, а для підтримки письменницького задуму про абетковий клуб перекладачеві навіть довелося змінити майже всі імена

дівчат (наприклад, замість головної героїні Дейзі та злюки-Хлої у англійській версії, у вітчизняному виданні з'явилися Гелена та Белла).

Книга буде однаково приводом для роздумів і дорослим, і маленьким читачам. Адже крізь розваги й веселощі, дівчачі розбірки та налагодження зв'язків проступають важливі проблеми реальності, про які варто говорити голосно й чітко, плекаючи такі цінності, як людяність, доброта, вихованість, толерантність, особливо по відношенню до людей з особливими потребами, відповідальність за свої вчинки.

Паспорт твору

Джаклін Вілсон
«Вечірка з
ночівлею»

Видавництво – Навчальна книга – Богдан

Рік видання – 2013 (рік першого видання – 2001)

Кількість ст. – 136.

Вікова категорія – 9-12 років.

Проблема: сестра головної героїні страждає на ДЦП.

Тема: розповідь про вечірки з нагоди Дня народження п'яти подруг, одна з яких має сестру-інваліда, та становлення їхньої дружби.

Ідея: показати, що разом друзі можуть подолати будь-які прикрі ситуації, продемонструвати, як варто ставитися до людей з особливими потребами та їхніх рідних, навчити дітей людяності й толерантності.

Проблематика: ставлення до людей з обмеженими фізичними можливостями; розуміння поняття «дружба»; проблема дитячого булінгу та його подолання; проблема батьків та дітей.

Композиція: книга складається з 15 розділів.

Анотація до твору

Джаклін Вілсон «Вечірка з ночівлею»

У повісті «Вечірка з ночівлею» розповідається про п'ятьох дівчат, які утворили свій секретний клуб, назвавши його «абетковим» за порядком перших літер їхніх імен, в якому їх мали об'єднати спільні інтереси й розваги.

Ані, одна з дівчат, запросила інших до себе на вечірку з ночівлею з нагоди свого Дня народження. Ця ідея була радісно підхоплена подругами. Дівчата вирішують, що кожна має на своє свято влаштувати якусь вечірку, й обов'язково з ночівлею! Кожна іменинниця обирає місце святкування і розваги, готує особливе частування, а її подруги, своєю чергою, ретельно продумують своє вбрання і подарунки.

Єдина дівчинка, яка має змішані почуття під час цих свят, – Гелена. Вона новенька в школі, тож дуже рада, що знайшла, з ким спілкуватися. Однак їй соромно зізнатися подругам, що батьки навряд чи дозволять влаштувати у них вечірку з ночівлею, а якщо й організують, то на заваді веселощам буде її хвора старша сестра. У Лілі – дитячий церебральний параліч, вона не може ходити та говорити. А ще – з нею у близьких буває дуже багато незручностей. І все ж, її в родині люблять, піклуються про неї, і навіть Гелена розуміє, що треба бути більш терплячою й поблажливою до сестри.

У творі пропонується якнайкращий варіант вирішення цієї проблеми, адже справжня дружба і любов здатні подолати будь-які перешкоди.

Життєпис письменниці

Джаклін Вілсон

- 17 грудня 1945 р. народилася в м. Бат (Англія)
- У 9 років написала першу книгу
- У 16 років стажувалася на роботу секретарки
- 1991 р. друкує відому «Історію Трейсі Бікер», яка стала справжнім літературним хітом
- 2002 р. нагороджено Орденом Британської імперії за сприяння підвищенню грамотності школярів
- 2008 р. отримала почесний титул Дама
- 2013 р. професорка університету Рогамптона. Викладає дитячу літературу і творче письмо.
- 2014 р. номінована на міжнародну Премію імені Ганса Крістіана Андерсена від Великобританії

Художні твори Джаклін Вілсон

Автобіографії

«Джекі Мрія» (2007)

«Мій секретний щоденник» (2009)

«Мрій та щоденники» (2014)

Дитяча серія про Трейсі Бікер

«Історія Трейсі Бікер» (1991)

«Слабо» (2000)

«У головній ролі – Трейсі Бікер» (2006)

«Анкета Трейсі Бікер і моя» (2009)

«Серденько Трейсі Бікер» (2010)

«Трилогія Трейсі Бікер (2012)
«Моя мама – Трейсі Бікер» (2018)

Дитяча серія Хетті Фізер

«Хетті Фізер» (2009)
«Сапфіровий Баттерсі» (2011)
«Смарагдова зірка» (2012)
«Діамант» (2013)
«Маленькі зірки» (2015)

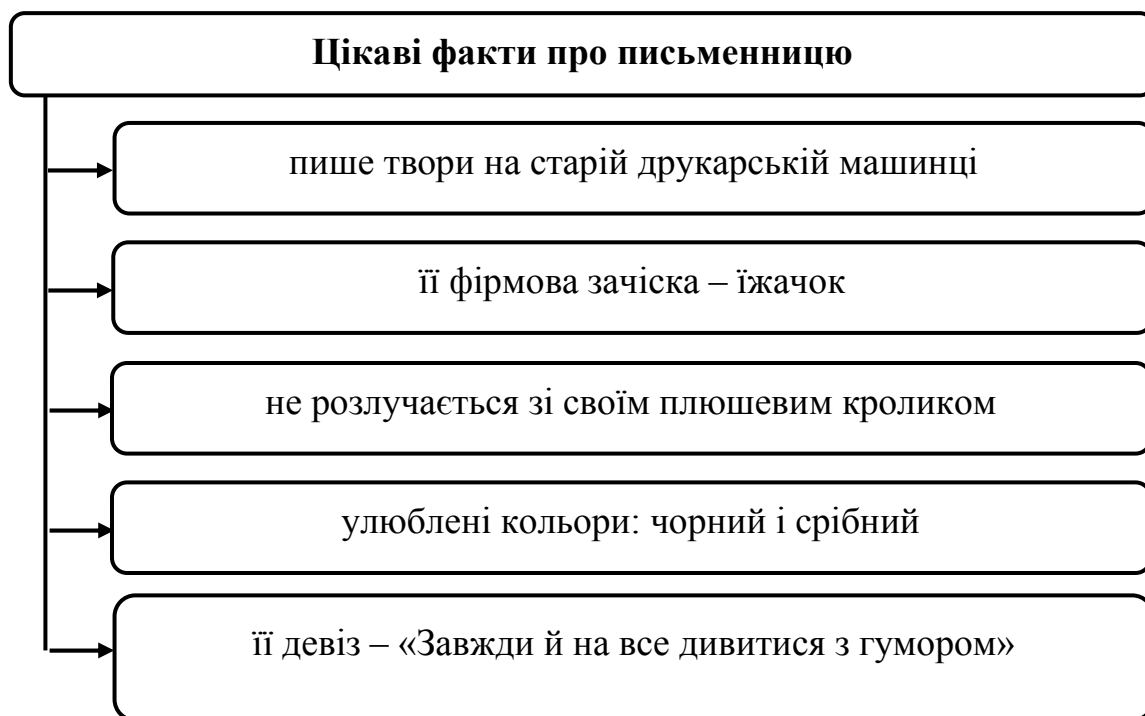
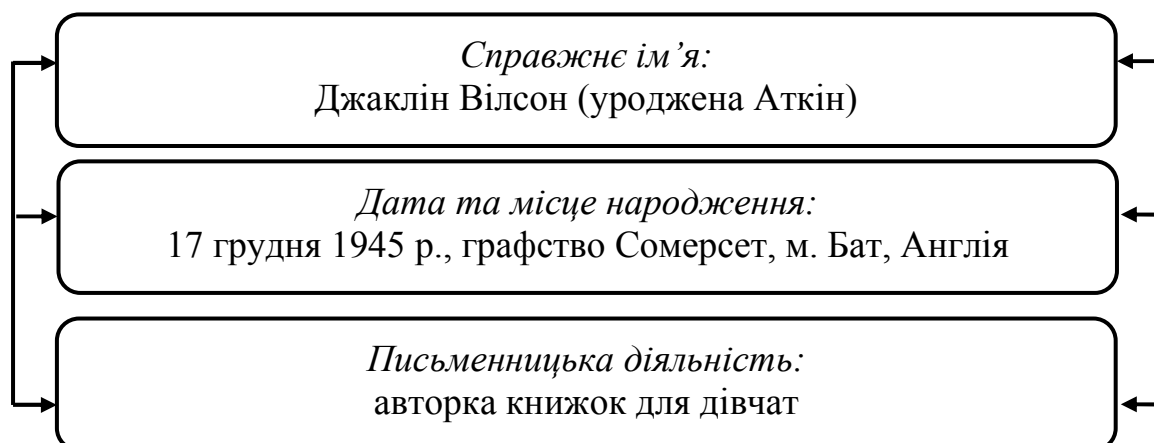
Серія «Дівчата»

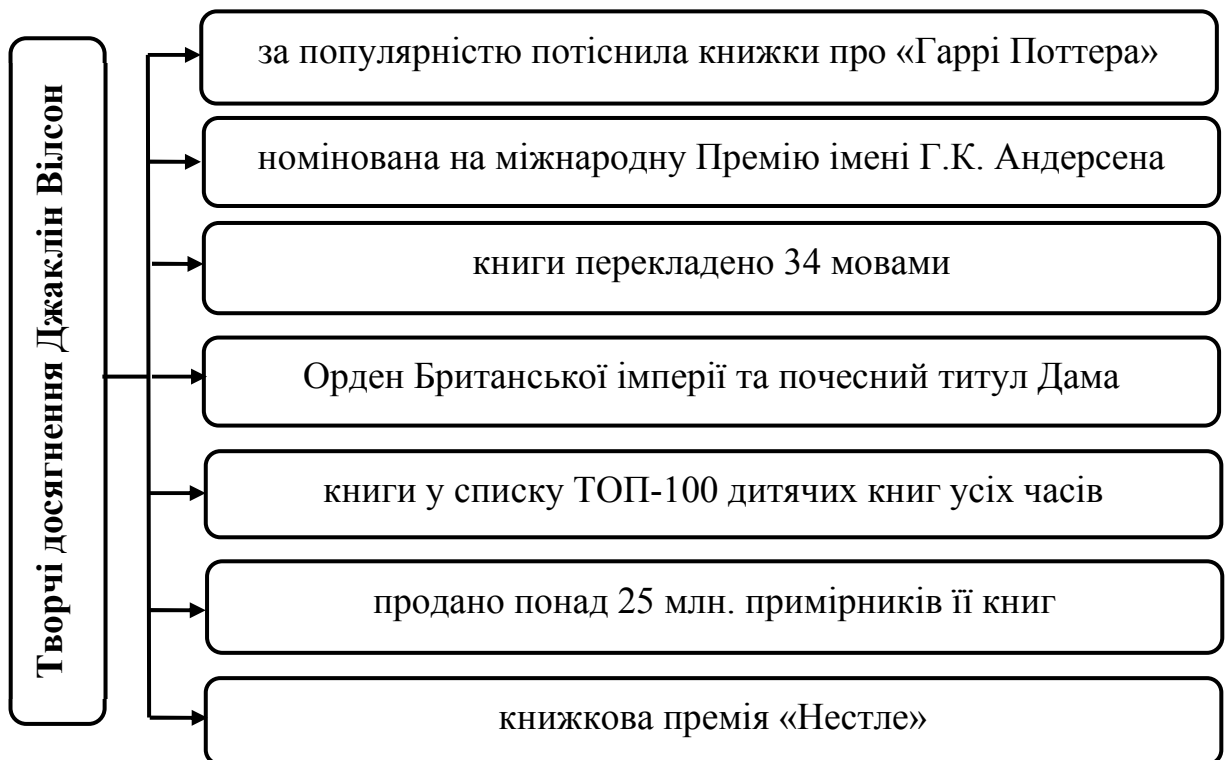
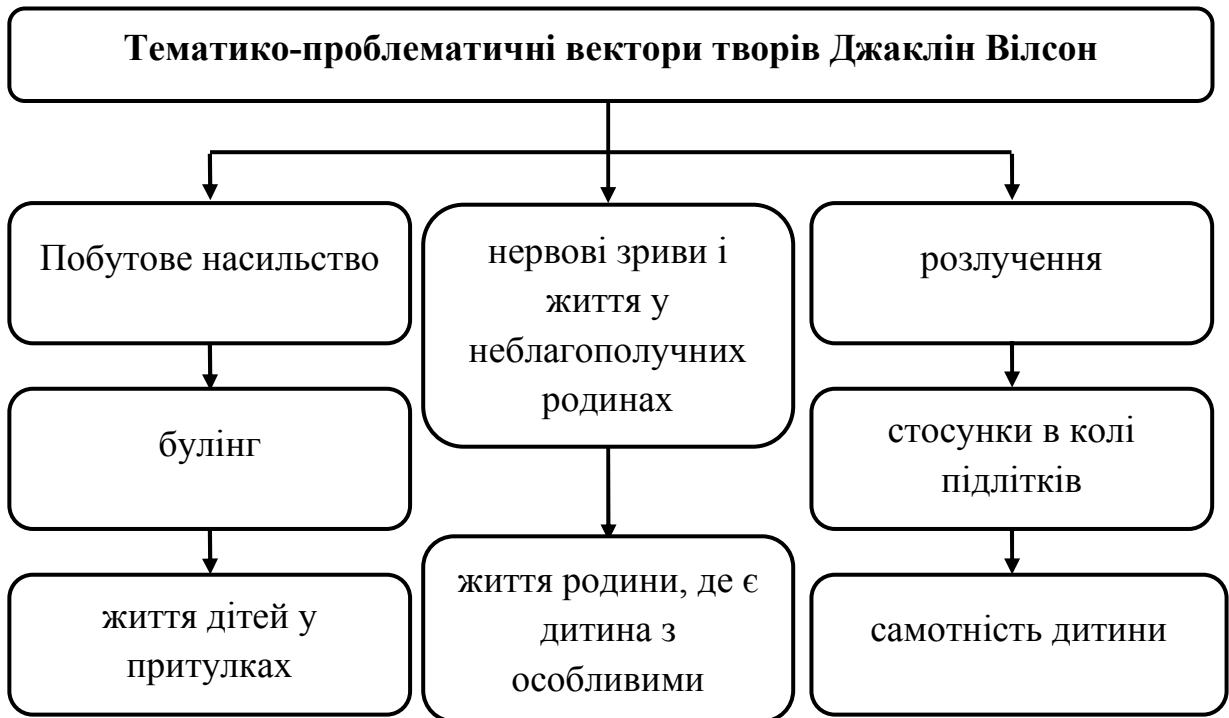
«Дівчата закохані» (1997)
«Дівчата зважуються» (1998)
«Дівчата запізнюються» (1999)
«Дівчата у сльозах» (2002)

Позасерійні твори

«День народження Рікі» (1969)
«Ніхто не ідеальний» (1982)
«Як вижити у літньому таборі» (1985)
«Двійнята» (1995)
«Погані дівчата» (1996)
«Розмальована мама» (1999)
«Вікі-янгол» (2000)
«Вечірка з ночівлею» (2001)
«Дівчинка-знахідка» (2001)
«Секрети» (2002)
«Лола-Троянда» (2003)
«Опівночі» (2004)
«Кращі подруги» (2004)
«Діамантові дівчата» (2004)
«Новий старт» (2005)
«Уроки любові» (2005)
«Зіронька моя!» (2007)
«Моя сестра Джоди» (2009)

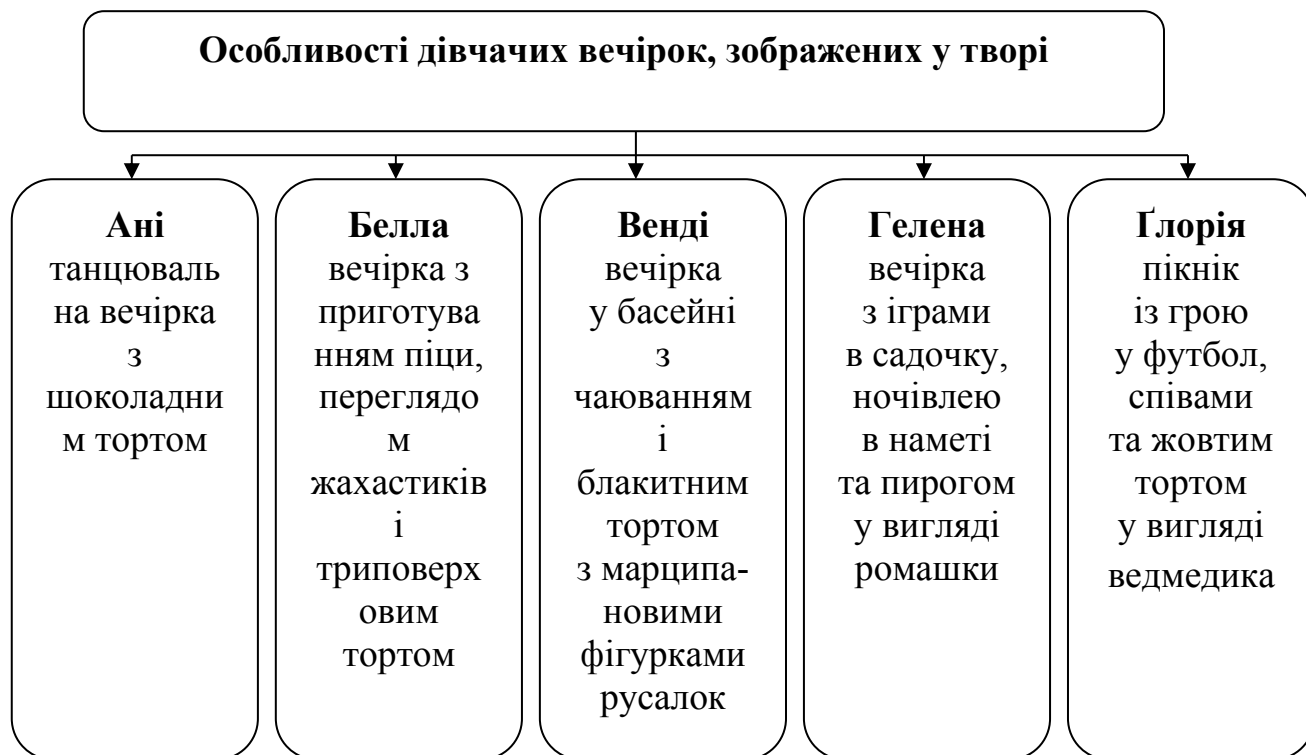
Схемографіка творчості Джеклін Вілсон

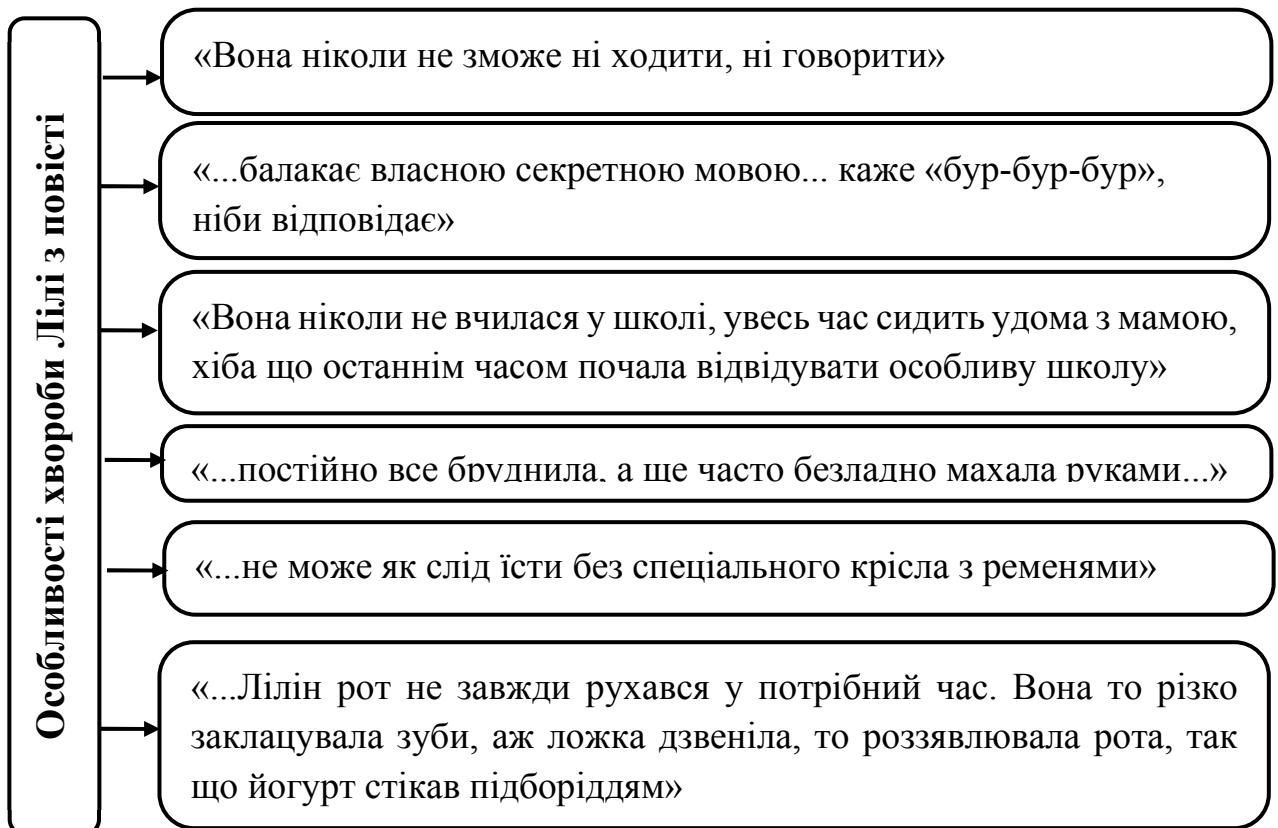
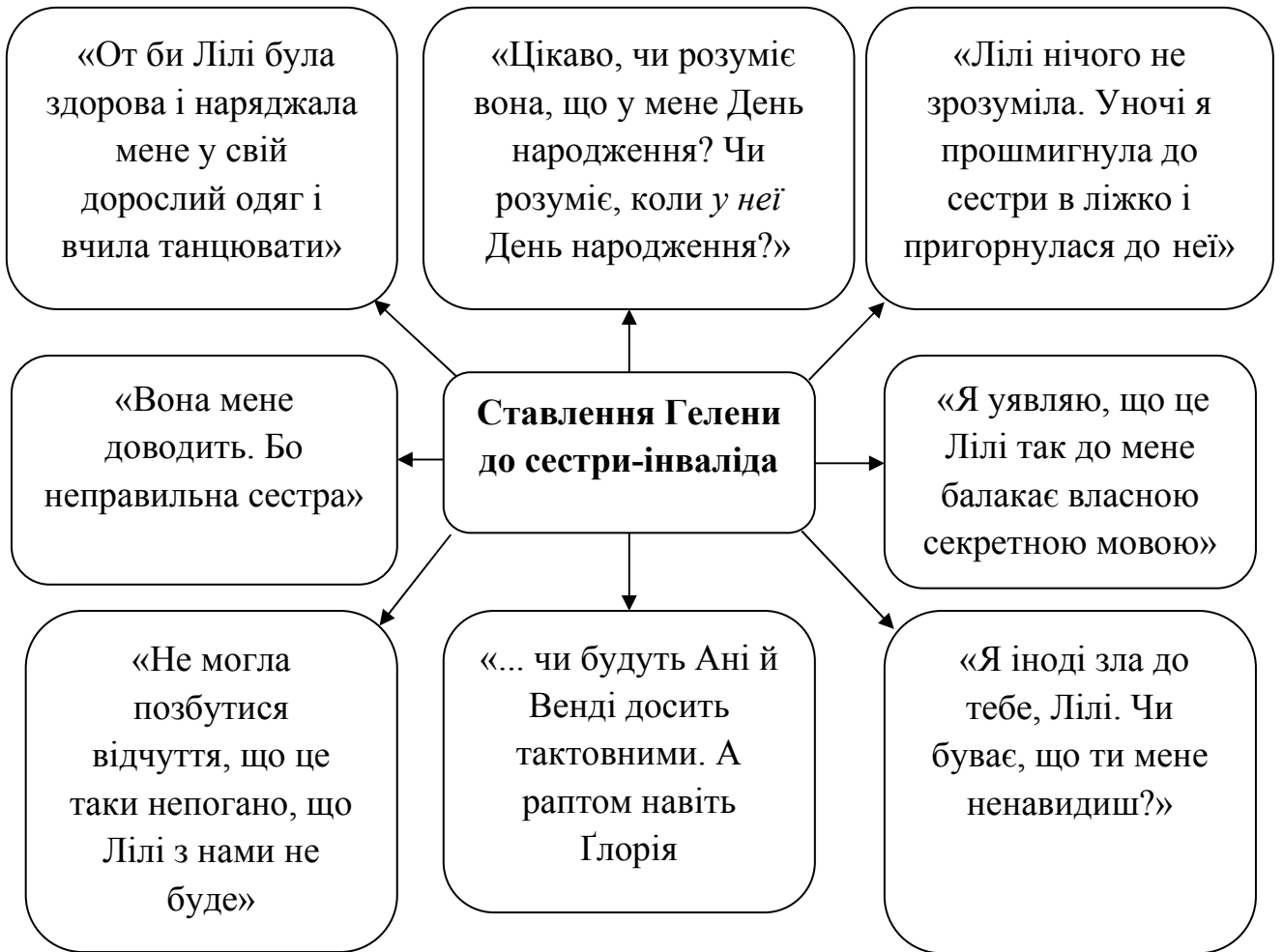

Ілюстрація Г. Осадко

Булінг з боку Белли

«Із Беллою треба триматися назирці.

Це ж вона у нас всім розказує, що робити, вона у нас бос»

вербальний

змушувала Гелену влаштувати вечірку, при всіх їй цим докоряла

постійно дражнила Венді, яка любила поїсти

будь-які розваги й веселощі, які вигадували інші, припиняла, псувала

постійно дражнила Гелену, що не запросить на свою вечірку, а тоді її обзивала

говорила брудні речі про сестру Гелени Лілі

лякала дівчат уночі страшними історіями про привидів, хоч ті просили її припинити

фізичний

змусила Гелену спати на розкладачці, хоч на матраці було вдосталь місця

коли виходили на вечірці з машини, штовхнула Гелену... й роздерла до крові коліна

змушувала дівчат дивитися з нею страшні фільми

зіпсувала на вечірці Гелені піцу, поклавши на неї повно шпратів

у школі при всіх перекривлювала Лілі, імітуючи її стан

на вечірці Гелени намагалася її стукнути за першої ж нагоди

Результат: *дівчата дали Беллі відсіч і пригрозили всім розповісти її таємницю, якщо вона не припинить поливати їх брудом*

Тестові завдання за творчістю Джаклін Вілсон

1. У школі в майбутньої письменниці було прізвисько:
 - а) Джекі-Горобець;
 - б) Джекі-Перо;
 - в) Джекі-Сльоза;
 - г) Джекі-Мрія

2. Яка книга зробила письменницю знаменитою?
 - а) «Діамантові дівчата»;
 - б) «Історія Трейсі Бікер»;
 - в) «Вечірка з ночівлею»;
 - г) «Дівчата в пошуках кохання».

3. Яку найпочеснішу нагороду отримала Дж. Вілсон?
 - а) Орден Британської імперії;
 - б) Книга десятиліття за версією ВВС;
 - в) Нобелівську премію;
 - г) Пулітцерівську премію.

4. Твір «Вечірка з ночівлею» належить до серії книг Дж. Вілсон:
 - а) «Трейсі Бікер»;
 - б) «Дівчата»;
 - в) позасерійний;
 - г) «Хетті Фізер»

5. Коли було написано твір «Вечірка з ночівлею»?
 - а) у 2001 р.;
 - б) у 2005 р.;
 - в) у 2010 р.;
 - г) у 2012 р.

6. Яку назву мав секретний клуб, який утворили подружки з повісті «Вечірка з ночівлею»?

- а) шпигунський;
- б) ведмежатковий;
- в) абетковий;
- г) вечірковий.

7. Якої вечірки не було у дівчат із твору?

- а) піратської;
- б) в басейні;
- в) пікніка;
- г) з танцями.

8. Чому з Беллою було важко дружити?

- а) вона з бідної родини;
- б) вона всіх ображає;
- в) вона дуже закрита від інших;
- г) батьки їй не дозволяють спілкуватися з однолітками.

9. Який торт мати приготувала Гелені на вечірку:

- а) у вигляді русалки;
- б) шоколадний;
- в) триповерховий;
- г) у вигляді ромашки.

10. Чому Гелена соромилася запросити подруг на вечірку:

- а) через бідність;
- б) через сварливих батьків;
- в) через неохайний дім;
- г) через хвору сестру.

11. Яка хвороба була у сестри Гелени Лілі?

- а) синдром Дауна;
- б) важка форма ДЦП;
- в) аутизм;
- г) глухота.

12. Хто допоміг дівчатам подолати злу Беллу?

- а) тато Гелени;
- б) мама Гелени;
- в) ведмедик;
- г) Лілі.

13. Чому Белла припинила булінг подруг із секретного клубу?

- а) вони погрожували розкрити її таємницю;
- б) вони її побили;
- в) вони від неї відкупилися грошима;
- г) вони їй догоджали.

14. Чому вечірка Гелени пройшла чудово:

- а) дівчата гралися і з її сестрою також;
- б) Лілі проспала всю вечірку;
- в) Белла не прийшла на вечірку;
- г) вечірку Гелени влаштували не в неї вдома.

15. Якої з проблем не порушує авторка у творі «Вечірка з ночівлею»?

- а) ставлення до людини з особливими потребами;
- б) дружби;
- в) дитячого булінгу;
- г) відчуття героїнею власної неповноцінності.

Контрольні питання

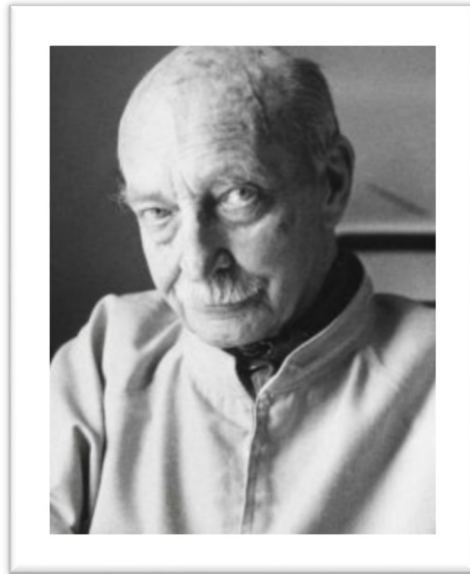
1. Як Ви гадаєте, що саме дозволило письменниці стати однією з найпопулярніших серед підлітків?
2. Як би Ви охарактеризували письменницю? Чи можна визначити її особисті риси за творами?
3. Яких тем і проблем торкається вона у своїх художніх текстах?
4. Чим вирізняється книга «Вечірка з ночівлею»? Який ідейний зміст твору?
5. Чому для головної героїні твору вечірка стала проблемою? Чи намагається вона пояснити це подругам? Чому?
6. Як авторка вибудовує образ дитини-інваліда у творі? Чи наповнює вона оповідь трагізмом? Чому?
7. Як представлена у творі тема булінгу серед дітей? Чи письменниця подає варіанти вирішення проблеми?
8. Якою має бути дружба відповідно до книги «Вечірка з ночівлею»? Що означає поняття «найкраща подруга» у дитячому віці?
9. Розкрийте художні особливості твору? Чи вони впливають на його сприйняття?

Література

1. Вілсон Дж. Вечірка з ночівлею: повість : для мол. і серед. шк. віку / пер. з англ. В. Чернишенка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 136 с.
2. Джаклін Вілсон. URL : <https://www.bohdan-digital.com/authors/dzhaklin-vilson/>
3. Землянська А.В. Розваги з глибоким сенсом. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2021. №4. С. 193–197.
4. Київська М. Історії Джаклін Вілсон: повчання – батькам, магію – дітям. URL: <https://bokmal.com.ua/books/istoriyi-dzhaklin-vilson-povchannya-batkam-magiyu-dityam/>.
5. Кузьменко Д. Дівчатка Джаклін Вілсон українською. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2011/08/07/101704.html>.
6. Осадко Г. Про гуманність, вечірки з ночівлями та заборонені теми [Рец. на: Джаклін Вілсон. Вечірка з ночівлею / Пер. з англ. В. Чернишенка. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2013/09/17/123017.html>.
7. Савченко Т. «Дівчача» література Джаклін Вілсон – читати чи ховати якнайдалі? URL : <http://litakcent.com/2012/06/21/divchacha-literatura-dzhaklin-vilson-chytaty-chy-hovaty-jaknajdali/>.
8. Jacqueline Wilson. URL: <https://www.davidhigham.co.uk/authors-dh/jacqueline-wilson/>.
9. Jacqueline Wilson, Sleepovers Reviews. URL: <https://www.reviewcentre.com/reviews28365.html>.
10. Kellaway K. «My inner age is between 10 and 40». URL: <https://www.theguardian.com/books/2005/may/29/booksforchildrenandteenagers.jacquelinewilson>.

Алан Маршалл
(1902–1984)

Алан Маршалл – австралійський письменник, який багато подорожував країною і у своїх художніх і публіцистичних працях описував її культурно-історичні особливості, насамперед – людей, що її населяють. Його книги мають високе гуманістичне звучання, а також життєствердний пафос.

Народився митець 2 травня 1902 р. в поселенні Нурат у Австралії в родині простих трудівників. У шість років він захворів на поліомієліт, внаслідок чого залишився інвалідом. Він з дитинства хотів стати письменником, але довгі роки редактори відкидали його публіцистичні й художні тексти, оскільки він торкався гострих тем сучасності, зокрема критикував державну політику стосовно бідного населення. Через інвалідність А. Маршаллу було важко знайти роботу, тож він змінив багато професій, перш ніж знайшов себе в літературі й журналістиці: він був муніципальним клерком, нічним сторожем, кореспондентом у фронтовій газеті, працював у галантерейному магазині, ритуальному бюро, бухгалтером на взуттєвій фабриці тощо. Біографія митця, як визначають критики, – це «історія людини з чесним, мужнім поглядом на дійсність і відчуттям радості буття».

Художня трилогія автора, що складається з повістей «Я вмію стрибати через калюжі» (1955), «Це трава, що вона скрізь росте» (1962) та

«В серці моєму» (1963), є автобіографічною і відображає складний шлях формування особистості головного героя Алана, який став у дитинстві калікою, від усвідомлення своєї неповносправності й випробування власних можливостей до самоствердження в житті. Історія протагоніста майже повністю відтворює життєвий шлях самого письменника, який у шість років захворів на поліомієліт і залишився інвалідом на все життя; мав батька, який був об'їждчиком коней і який, при всій суровості характеру, виявився дуже гарною підтримкою своєму синові в його випробуваннях, справжнім наставником; мріяв стати письменником, і для цього багато працював над собою, тощо. При цьому автор наголошує у передмові до повісті «Я вмю стрибати через калюжі», що ставить собі за мету створити свого роду літературний «пам'ятник» не собі як митцю чи особистості, а радше тим людям, що його оточували і мали вплив на цей процес його становлення: «мій намір був набагато ширший: змалювати добу, що вже відійшла в минуле. Чоловіки й жінки, про яких тут ідеться, належали до тієї доби, й вони теж відходять у минуле. Умови, за яких гартувались їхні незалежні, щирі й чуйні вдачі, поступилися місцем умовам, що формують аж ніяк не гірші людські якості, але горно вже не те і метал інший». Названа частина трилогії якнайкраще виконує озвучене завдання письменника, оскільки дві інші уже більше сконцентровані на викритті соціальних протиріч, вад суспільства, жорстокості тощо.

Повість «Я вмю стрибати через калюжі» уперше вийшла друком українською в 1979 р., і лише у 2016 р. була перевидана у тому ж перекладі М. Пінчевського. Але обидва рази вона не отримала належної уваги ні з боку читачів, ні від літературних критиків. Про неї не так давно заговорили якраз у контексті інклюзивної літератури, про що свідчать згадки про видання й короткі анотації з визначенням ідейного задуму письменника в оглядах книжок цього спрямування психологами, педагогами, які працюють з дітьми з особливими потребами, та ін. Таким чином, було чітко розставлено акценти: в основі сюжету – життя хлопчика-інваліда, і основний зміст книги – це процес подолання ним своєї фізичної неповноцінності та утвердження сили духа, що веде до перемоги.

Так, можна виокремити кілька основних етапів у житті головного героя, які вплинули на його внутрішній світ. Насамперед, це сама хвороба. Хлопчик, на якого батько покладав надії як на майбутнього наїзника, мисливця й бігуна, захворів на дитячий параліч. Оскільки він був єдиним у окрузі, хто заразився на поліомієліт, люди почали відсторонюватись, і навіть стверджували, що це – кара, яку наслав на Алана та його родину Всевишній. Алан спокійно розповідає про цей факт у своєму творі, уже через багато років, розуміючи, що таке ставлення – продукт недосвідченості тамтешнього населення тих часів, недосконалості медицини, яка не могла пояснити походження й особливостей багатьох хвороб (в принципі, лікарі в цьому й не відчували потреби), а відтак – і запропонувати відповідні методи лікування. З легкою іронією автор говорить: *«Тоді вважалося, що параліч – це те саме, що й недоумство, і не раз який-небудь фермер, спинивши бідку посеред шляху, щоб перемовитися словом із давнім приятелем, питав, перехиляючись над колесом: «А розум йому зовсім відібрало?»»*.

Забобонність і обмеженість місцевих жителів різко контрастують із характером батьків головного персонажа. Ми дізнаємося історію його роду, де предки були сміливі й завзяті, легко адаптувались на нових землях і долали будь-які труднощі – і такі ж гени від тата й мами передалися й Аланові. Крім того, незважаючи на відсутність освіти у його батька (лише кілька місяців занять із вчителем-п'яничкою), той був набагато прогресивнішим за сусідів: вірив у медицину, ніколи не жалівся на свою важку долю й завжди в усьому підтримував сина.

Письменник досить спокійно, без надмірного натуралізму чи підкресленої сентиментальності описує й ті зміни, що відбувалися на цьому етапі з тілом хлопця: *«Незабаром по тому, як мене паралізувало, м'язи на моїх ногах почали зсихатися, а спина, раніше рівна й сильна, викривилася. Сухожилля в ногах напнулися і, поступово скорочуючись, зігнули їх у колінах»*. При цьому хлопчик не відчуває себе потворою, не виказує страху, не плаче від болі – всі негативні моменти свого становища він переживає стійко. А творча уява, сформована під впливом оточення й батькового роду

занять, дозволяє йому ототожнити себе з переляканими конями з картини, на яку щодня дивився на кухні: *«Щоранку я разом з ними тікав од нестерпного болю. Мій страх і страх, що гнав цих коней, зливалися водно, роблячи нас товаришами по нещастю»*. У такий спосіб він ніби розпорошував свій біль, полегшував, відчуючи себе вже не самотнім у подібному стані.

Наступним, переломним етапом у житті протагоніста, є перебування в лікарні й операція. Оскільки окремих дитячих шпиталів на той час у Австралії не було, то хлопець опинився разом із дорослими людьми. І випробування хворобою він переживав тут з ними на рівних, не виказуючи свою слабкість. Автор, знову ж таки, не акцентує увагу на важкому внутрішньому стані свого героя, не ставить його перед екзистенційним вибором, що сповнювало б оповідь трагічним пафосом, надавало б їй драматизму. Алан досить раціональний у своїх судженнях про світ і своє становище, завжди стримує свої емоційні пориви і почуття: *«Я не вважав свою хворобу серйозною, думав про неї як про тимчасову незручність. Згодом кожен приступ болю викликав у мене злість, яка швидко переходила у відчай, коли біль посилювався, та тільки-но напад минав, я забував про нього»*.

Тут уперше письменник проводить контраст між дорослим та дитячим сприйняттям каліцтва. Сусіди Алана по палаті, вперше стикаючись із дитячим паралічем, спостерігаючи, як хлопець мучиться, але все терпить, називали його хоробрим, підбадьорювали, але, як помічає протагоніст, після цього часто змахували сльозу з обличчя. Він також відзначає, що деякі відвідувачі хворих, проходячи повз його ліжко, сумно на нього дивилися, ніби промовляли: *«Яке страшне лихо...»*.

Сам же Алан мав подвійні відчуття стосовно такого ставлення до себе. З одного боку, хлопцеві лестила така увага до своєї персони, що всі з ним обговорювали серйозні важливі речі (про Бога, хвороби, майбутнє й т.п.) на рівних, вважали його хоробрим і мужнім, розпитували, як справи. З іншого – він аж ніяк не співвідносив ці характеристики зі своєю хворобою, боячись, що колись викаже свою слабкість, адже багато чого в житті

лякається (наприклад, мишей). Тим більше йому важко зрозуміти, чому вони говорять, що він ніколи не ходитиме, завжди сподіваючись на краще: *«Тільки йолопові може спасти на думку, що я вже ніколи не ходитиму. Скаже ж таке. Та я ще об'їжджати диких коней, і кричатиму: «Вйо! Вйо!», і махатиму крилатим капелюхом, а до того ж я напишу книжку на зразок «Коралового острова».* Подальші події в житті хлопця лише доводять думку: те, що дорослим здається неможливим, легко вкладається в дитяче сприйняття світу, а за бажанням і завдяки силі волі – стає реальністю.

Через ряд причин медичного характеру навіть після операції головний герой повісті залишається калікою на все життя. При цьому автор демонструє, що він не озлоблюється на світ, а його твердий характер вдало поєднується із чуйним серцем. Значна заслуга в цьому – те виховання, яке дали батьки, їх особистий приклад. Для протагоніста образ його тата органічно зливається із уявленнями про Божого Сина. Якщо сам Бог ввижався йому суворим *«здоровенним дядьком, загорнутим, як араб, у біле простирадло»*, то Ісус Христос був у його розумінні *«такий добрий, як мій тато, тільки ніколи не лається»*. Ясно, що ці уявлення були досить наївними, тож цей фрагмент оповіді сповнений теплого гумору, адже Алан був навіть упевнений, що Ісус ходить у м'яких черевиках фірми «Гіллеспі», бо колись його батько, розносивши нарешті такі, назвав це *«райською насолодою»*. Такими ж наївними є й молитви хлопця до Бога, у яких він не лише просить за себе як каліку, пожаліти його й допомогти одужати, а й за своїх близьких, знайомих, і навіть за тварин і пташок, щоб ті були на волі, нагодовані, напоєні, щоб їх не ображали. У цьому дитина виявилася набагато менш егоїстичною, ніж більшість дорослих, що нібито усвідомлено приходять до релігії, і молитви зокрема.

Власне, образ батька й сформував у Алана уявлення про те, що означає «бути дорослим». Автор змальовує справді «межову ситуацію» за всіма літературними канонами: люди на межі життя і смерті перебувають в обмеженому просторі. Кожен із сусідів хлопця по палаті у такій ситуації поводить себе по-різному, що викликає в нього нерозуміння: *«Біль*

позбавляє їх чогось дуже важливого – чогось такого, що я дуже цінував, але назвати не міг. Дехто з хворих уночі волав до бога, й мені це не подобалося. Як на мене, вони не повинні були б цього робити. Я не міг, не хотів вірити, що й дорослі можуть боятися». На його думку, доросла людина, як його батько, не має боятися або вагатися в чомусь – завжди треба вірити у свої сили, бути мужнім і йти до кінця.

Найбільше різниця у ставленні до каліцтва Алана відчутна після його повернення додому. Це наступне випробування героя, який мав звикнутися із думкою, що він тепер не такий, як усі, але вперто це заперечував. Автор підкреслює: переважна більшість дорослих вважали, що хлопцеві потрібне співчуття, запевнення, що він не один, а фактично виходило, що цим вони лише постійно нагадували йому про його інвалідність: *«Слово «каліка» в моїй уяві стосувалося до інших людей, але аж ніяк не до мене. Дорослі, щоправда, весь час називали мене калікою, і врешті-решт я змушений був визнати, що, мабуть, заслуговую на таке назвисько»*. Так, у одній із небагатьох рецензій на твір наголошується: *«Слово «інвалід» тут же викликає у них (дорослих) асоціації з безпорадними людьми, назавжди позбавленими нормального життя, що є до неподобства помилковою думкою»*. Саме тому автор відгуку рекомендує читати цю повість, насамперед, дорослим. У повісті А. Маршалл відштовхується від того, як сприймає світ і свій стан дитина-інвалід, а з цього вже стає зрозуміло, чому дорослі лише калічать душу головного героя, а не підтримують, як мало би бути, знову ж таки, за виключенням батьків. Серед подібних визначень дитячого ставлення в тексті твору можна виділити такі:

- дитина-каліка не усвідомлює, яких труднощів можуть завдати її нерухомі ноги, а тому живе на повну;

- дитина помічає своє каліцтво, лише коли їй нагадують про нього;

- здорові діти з оточення також не помічають різниці між однолітком-інвалідом та іншими товаришами, тож вимоги, завдання, жарти тощо до всіх однакові;

- діти з особливими потребами не відчують сорому за свою неповноцінність і прагнуть уникати тих, хто їх переконує в іншому: *«Здорові, сильні люди не цураються каліки, бо їм і на думку не спадає поставити себе на його місце. Лише ті, кому загрожує немічність, лякаються, коли бачать її в інших»;*

- каліцтво дитини – часто привід для неї відчути свою особливість, неповторність, а для її друзів – пишатися, що товаришують з унікальною людиною.

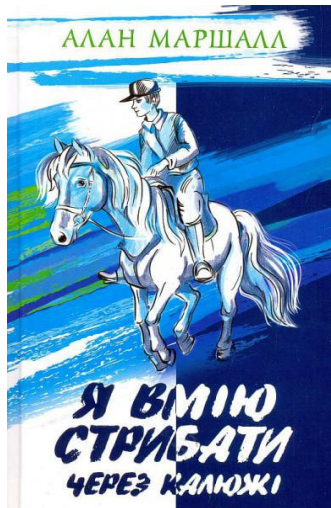
Подібних сентенцій у повісті багато, але всі вони доводять, що діти набагато легше сприймають цей світ, для них немає нічого неможливого, треба їх лише в цьому підтримати. Зрештою, всі подальші етапи формування головного героя повісті «Я вмю стрибати через калюжі» відбуваються саме всупереч, а не завдяки підтримці дорослих: він вчиться дати відсіч супротивнику в бійці, ходить з хлопцями на полювання, рибалку, спускається до кратера потухлого вулкану, вирушає з перевізником колод Пітером Маклеодом у далеку мандрівку до лісу, зрештою – втілює свою мрію перестрибувати калюжі верхи на поні, у що не міг повірити навіть його батько. Хлопчик зізнається, що теж інколи піддавався митям слабкості, важко боровся з болем, але його багата уява одразу переносила його у світ мрій, де він випробовував свій гарт. Таке собі співіснування у двох світах – дійсному та уявному – гармонізувало внутрішній світ Алана, заспокоювало його, а згодом давало наснагу втілити свої плани й бажання в реальність.

Далека мандрівка з Пітером і спілкування з мужніми, сильними чоловіками-лісорубами були визначальними в остаточному становленні Алана як мужньої, витривалої особистості. Коли ніхто з оточення не зважав на його каліцтво й не допомагав йому сісти ближче до вогнища чи залізити у фургончик, це дещо роздратовувало хлопця й навіть ображало, але змушувало настійливо самотійно все це робити, як усі, бути не гіршим за них. Але коли лісоруби заговорили про його каліцтво і те, що він не зможе ходити, Алан не міг прийняти цього, хоча почав усвідомлювати, що вони праві. Важливу роль тут зіграв Пітер як охоронець і заступник хлопця,

присоромивши товаришів та зауваживши: *«якби у ваших чобіт подошви були такі міцні, як у цього хлопця вдача, їм не було б зносу»*, відзначаючи його внутрішні якості й демонструючи, що возиться з ним із почуття поваги, а не необхідності. *«Пітер підніс мене до рівня цих людей, – пояснює свої відчуття хлопець, – більше того, він викликав у них повагу до мене. А саме цього я й потребував»*.

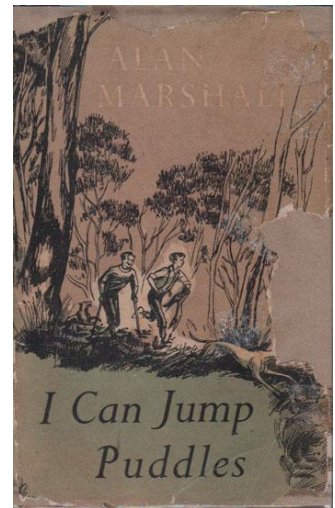
Завдяки таким особистостям, як батько, мати, Пітер Маклеод Алан зміг остаточно повірити в себе й досягнути наступного етапу свого життя – вступити на навчання до Мельбурна. Хлопчик-каліка, який нічим не був примітний у навчанні, раптом склав іспит краще за свого однокласника, вчителевого улюбленця, і отримав шанс реалізувати себе. Можна припустити, що він згодом зможе здійснити й свою дитячу мрію стати письменником, адже А. Маршалл саме так ішов до своєї літературної слави.

Таким чином, історія про хлопчика, який після хвороби залишився калікою, перетворилася на гімн людському духові, силі волі, небажанню дитини миритися з обставинами і прийняти свою неповноцінність. Письменник доводить, що стереотипи і негативні прояви у ставленні до людей з особливими потребами виникають через необізнаність і недосвідченість тих, хто їх оточує, відсутність культури спілкування із такими індивідами, нерозуміння того, що кожна людина є неповторною особистістю зі своїм характером, принципами, цілями, силою волі. І лише підтримка близьких та друзів надають головному героєві книги наснаги на подвиги і подолання власних меж. При цьому автор демонструє, що значною мірою формування культури спілкування з інвалідами треба починати з дорослих, які вважають, що людині-каліці потрібні жалощі, постійний захист від небезпек і можливих сутичок з іншими, заперечення будь-якої ініціативи і самостійності. Натомість у дитячій свідомості протагоніста твору та його однолітків каліцтво не є перешкодою чи вадою, лише додатковою умовою у досягненні цілей.

Паспорт твору

Алан Маршалл «Я вмію стрибати через калюжі»

Видавництво – «КМ Books»

Рік видання – 2016 (рік першого видання – 1955)

Кількість ст. – 256 с.

Вікова категорія – 9-12 років.

Проблема: внаслідок хвороби на поліомієліт головний герой пересувається на милицях.

Тема: історія хлопчика, який у дитинстві захворів на поліомієліт і залишився інвалідом, але подолав фізичні й моральні обмеження, які висувало його каліцтво.

Ідея: оспівування сили людського духу, яка не дозволяє опускати руки за важких умов та дозволяє гідно пройти усі випробування та подолати будь-які перепони; заклик брати від життя усе найкраще, слідувати за мрією й докладати для цього максимум зусиль.

Проблематика: проблема усвідомлення свого каліцтва; проблема дорослішання та сприйняття світу, що оточує; ставлення до людей з обмеженими фізичними можливостями; проблема батьків і дітей.

Композиція: книга складається з передмови і 32 розділів.

Анотація до твору

А. Маршалла «Я вмю стрибати через калюжі»

Книга є автобіографічною розповіддю про австралійського хлопчика Алана, який захворів на дитячий параліч і залишився калікою на все життя. Автор розповідає про всі випробування, які його герой мав пройти, щоб подолати свою неповноцінність і довести собі й іншим, що його інвалідність – не вирок.

Алан – єдиний в окрузі, хто захворів, тож цей випадок стає предметом бурхливих обговорень з боку місцевих жителів, у переважній більшості недосвідчених і сповнених забобонів. Натомість справжньою підтримкою хлопцеві у важкий час стали його рідні, насамперед батько, який власним прикладом давав синові уроки мужності й людяності.

У творі також розповідається про перебування хлопця в лікарні, невдалу операцію, повернення додому, до звичного життя, але вже у новому стані, пригоди, які Алан переживав із друзями, і ті успіхи, яких він досягав завдяки власній волі, непохитності й неймовірним зусиллям.

Разом із головним героєм читачі намагаються битися, стоячи на милицях, полювати й рибалити, спускатися в кратер вулкана і навіть перестрибувати калюжі, сидячи верхи на поні. І це далеко не всі випробування, з якими зіткнеться головний герой твору, що не дає відірватися від книги і дозволяє читачам пережити цілу гаму емоцій і відчуттів.

Життєпис письменника

Алан Маршалл

2 травня 1902 р.	народився в поселенні Нурат, на заході штату Вікторія, Австралія
у 6 років	перехворів на поліомієліт, залишився інвалідом
1920	його родина переїжджає до Даймонд-Кріка, передмістя Мельбурна
з 1920 р.	відвідував бухгалтерські курси в бізнес-коледжі Стотта, але не закінчив їх та переїхав до Мельбурна
1923 р.	в журналі «Бюлетень» вперше опубліковано його твір – оповідання «Відплата»
1933 р.	отримав премію Австралійського літературного товариства в номінації «Коротке оповідання»
до 1935 р.	працював на фабриці взуття «Тру-форм»
з 1935 р.	присвячує себе письменницькій діяльності
з 1937 р.	друкувався у низці журналів, вів свою колонку у виданні «Голос робітника», вступив до Ліги австралійських письменників
1937 р.	написав свій перший роман «Які прекрасні твої ноги» (перше видання – 1949 р.)
1938 р.	став головою Ліги австралійських письменників
роки II світової війни	багато мандрував країною, зустрічався із солдатами, що воювали в Європі

1944 р.	вийшла друком збірка оповідань «Це мій народ»
1945–1946 рр.	мандрував північними районами Австралії
1946 р.	вийшли друком збірка оповідань для дітей «Розкажи про індика, Джо»
1948 р.	поява книги «Ми самі дивно пишемо» (перевидана у 1965 р. під назвою «Це мої сородичі»), присвяченої корінному народу Австралії
1952 р.	вийшла друком книга «Люди незапам'ятних часів»
21 січня 1984 р.	помер у м. Мельбурн

Художні твори Алана Маршалла

Автобіографічна трилогія

«Я вмю стрибати через калюжі» (1955)

«Це трава, що вона скрізь росте» (1962)

«В моєму серці» (1963)

Збірки легенд

«Міфи австралійських аборигенів» (1972)

«В темряву пірнаючи» (1949)

Інші твори

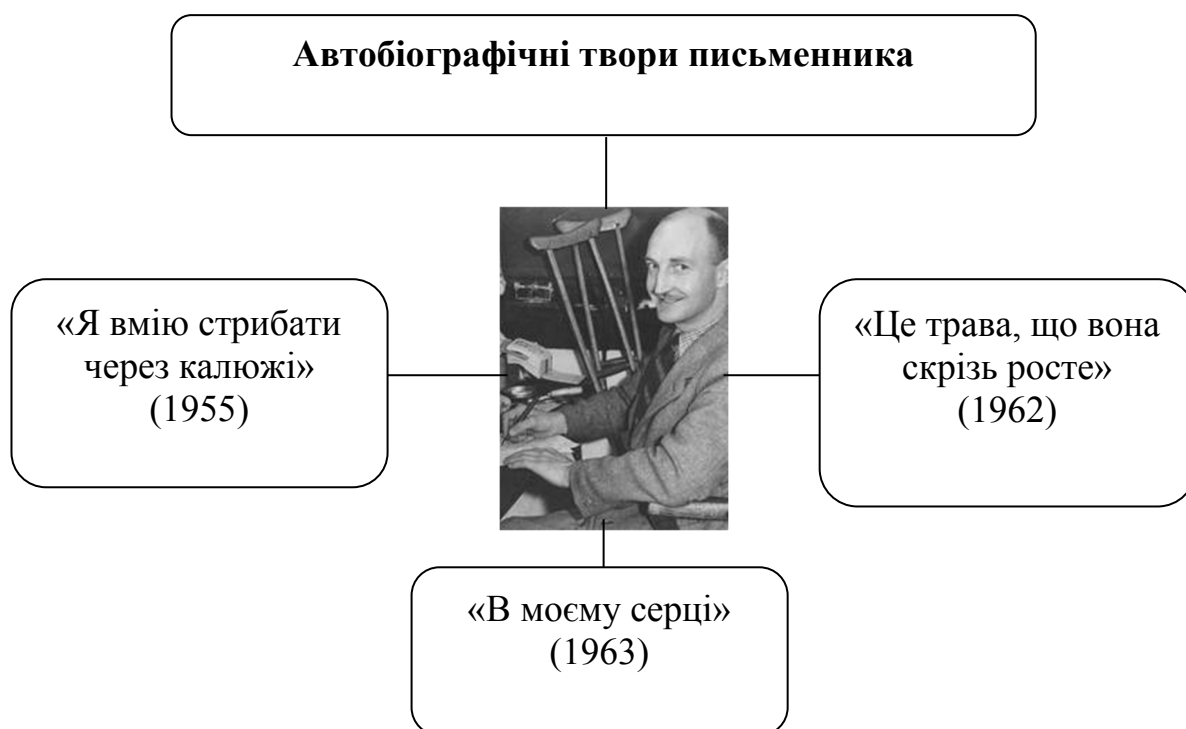
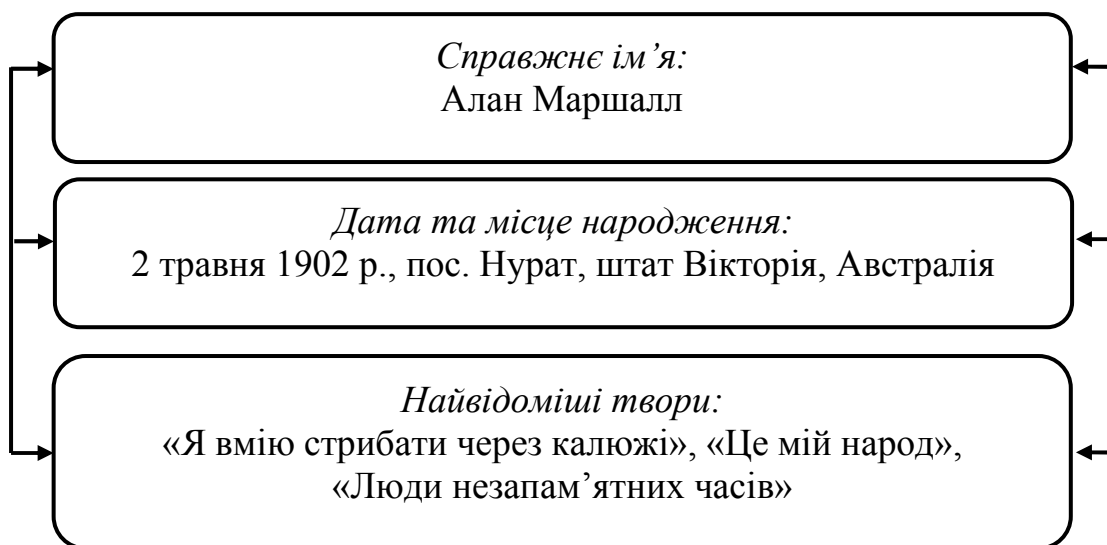
«Це мій народ» (1944)

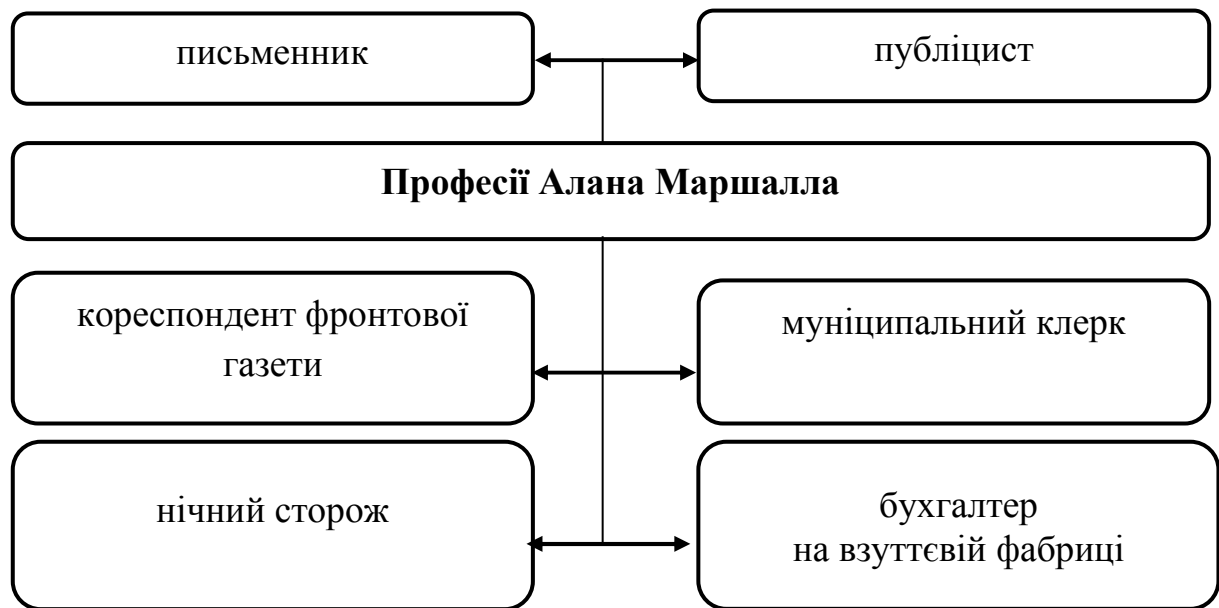
«Ми самі дивно пишемо» (1948)

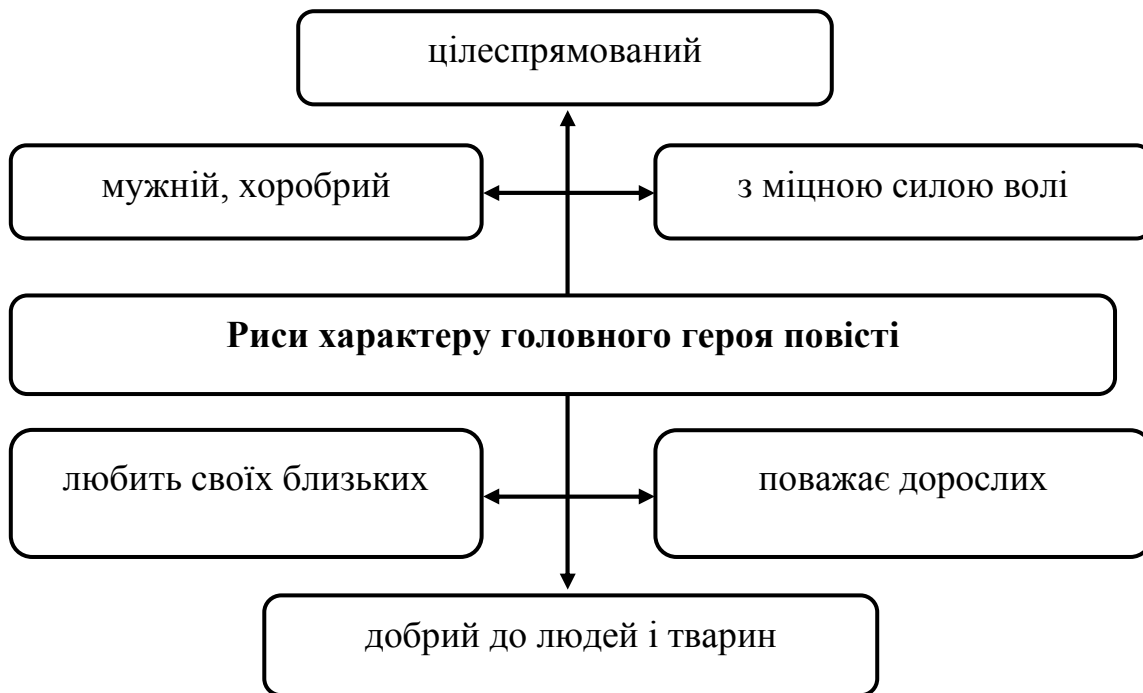
«Які чудові твої ніжки» (1949)

«Шепіт на вітрі» (1969)

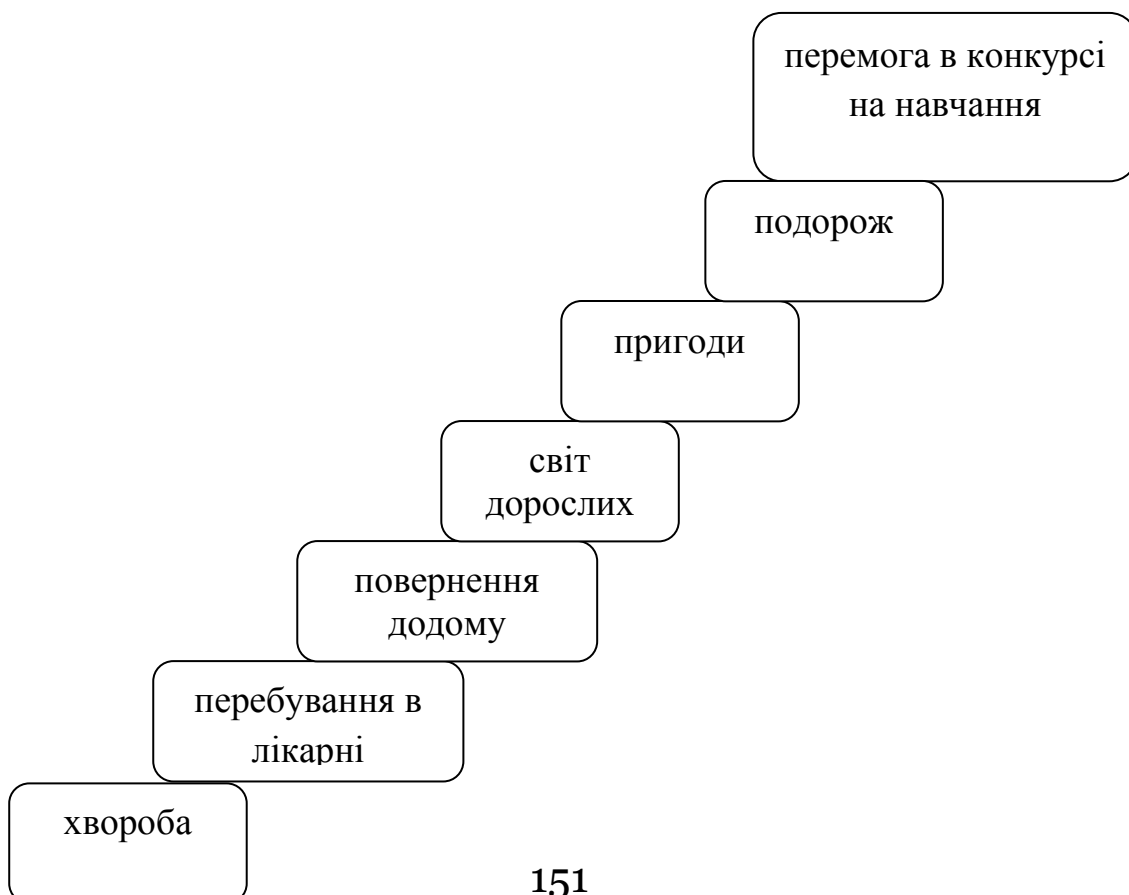
Схемографіка творчості Алана Маршалла

Етапи становлення особистості головного героя повісті «Я вмю стрибати через калюжі»

Тестові завдання за творчістю Алана Маршалла

1. Алан Маршалл є ... письменником:

- а) австрійським;
- б) англійським;
- в) американським;
- г) австралійським.

2. Яку освіту отримав письменник?

- а) вищу;
- б) повну середню;
- в) неповну середню;
- г) навчався лише кілька місяців індивідуально.

3. Результатом знайомства автора з мовою, побутом і звичаями аборигенів Австралії стала книга:

- а) «Люди прадавніх часів»;
- б) «Це мій народ»;
- в) «Австралія Алана Маршалла»;
- г) «В моєму серці».

4. У якому році написано твір «Я вмю стрибати через калюжі»?

- а) 1962;
- б) 1955;
- в) 1976;
- г) 2011.

5. Що стало причиною паралічу головного героя твору?

- а) поліомієліт;
- б) нещасний випадок;
- в) напад на нього;

г) переохолодження.

6. Чим займався батько Алана?

- а) працював на взуттєвій фабриці;
- б) об'їжджав коней;
- в) торгував яйцями;
- г) фермерством.

7. Як головний герой твору ставився до Бога?

- а) фанатично вірив;
- б) вважав себе незалежним від нього;
- в) встановлював із ним домовленості;
- г) відкидав існування Бога.

8. Хто був справжнім взірцем для Алана?

- а) лікар;
- б) сусід у лікарняній палаті;
- в) батько;
- г) мати.

9. Чому Алан поважав дорослих?

- а) вони мали гроші;
- б) вони мали неабияку силу;
- в) вони вільні розпоряджатися своїм життям;
- г) вони є мужніми і здатні долати труднощі.

10. Чому Алан перекинув свій візок, впав і боляче забився, але відчував себе щасливим?

- а) пеегнав суперників у змаганні;
- б) дістав мішечок з льодяниками;
- в) привернув увагу любої нянечки Конрад;
- г) зміг нарешті обійняти батька.

11. Як почував себе Алан після повернення додому у своєму каліцтві:

- а) самотньо;
- б) байдуже;
- в) страждав;
- г) був щасливий.

12. Яке кредо було опорою Аланові в бійках та перегонах?

- а) «Будь собою задоволений»;
- б) «В усьому будь перший»;
- в) «Якщо ти сам не здасися, тебе ніколи не переможуть»;
- г) «Роби, як суперник, – і ти його здолаєш».

13. У яку далеку подорож за мрією відправився хлопчик?

- а) на озеро вчитися плавати;
- б) у саванну полювати;
- в) побачити незайманий ліс;
- г) на яхту до узбережжя океану.

14. Хто з персонажів так охарактеризував Алана: «...якби у ваших чобіт підешви були такі міцні, як у цього хлопця вдача, їм не було б зносу»?

- а) візник Пітер Маклеод;
- б) батько;
- в) лісоруб Тед Вілсон;
- г) лікар Крофорд.

15. Яку справу опанував Алан всупереч батьковим прогнозам?

- а) навчився плавати;
- б) мандрував;
- в) навчився їздити на коні;
- г) навчився рубати ліс.

Контрольні питання

1. Як маленький Алан став інвалідом? Чи можна було запобігти цьому?
2. Чи дійсно можна вважати батька прикладом для Алана? Чому?
3. Чи правильною, на Вашу думку, була поведінка батьків у ставленні до свого сина, що мав інвалідність?
4. Чим відрізнялося ставлення дорослих та дітей до Алана-інваліда?
5. Чому візник Пітер Маклеод заступався за Алана і забороняв своїм приятелям нагадувати тому про каліцтво?
6. Як Ви вважаєте, що рухало Аланом, коли він ставив перед собою цілі (навчитися плавати, залізти у кратер вулкана з хлопцями, навчитися кататися верхи тощо) і досягав їх? Чи це, на Вашу думку, звичайна поведінка людини з інвалідністю?
7. Як батько відреагував на те, що Алан все-таки навчився їздити верхи? Чи змінилося його ставлення до сина?
8. Створіть карту досягнень головного героя твору. Подумайте, чи оточення якось вплинуло на його результати?

Література

1. Алан Маршалл: до 115-річчя від дня народження австралійського прозаїка і публіциста. URL: <http://younglibzp.com.ua/alan-marshall-do-115-richchya-vid-dnya-narodzhennya-avstralijskogo-prozaika-i-publicista/>.
2. Дежуров А. Маршалл, Алан. Біографія, життя і творчість письменника. URL : <https://zarlit.com/biography/marshall.html>.
3. Землянська А.В. Тема інклюзії у повісті Алана Маршалла „Я вмю стрибати через калюжі”. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Філологічні науки. 2021. №7 (345). С. 96–106.
4. Маршалл Алан. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-64119>.
5. Маршалл А. Я вмю стрибати через калюжі: повість / пер. М. Пінчевського. К. : КМ-БУКС, 2016. 256 с. : ілюстр.
6. Маршалл А. Я вмю стрибати через калюжі / пер. М. Пінчевського. К. : Веселка, 1979. URL : <https://coollib.com/b/356933/read>
7. Маршалл А. Я вмю стрибати через калюжі. *Чтиво*: електронна бібліотека. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Marshall_Alan/Ya_vmiyu_strybaty_cherez_kaliuzhi/
8. «Я вмю стрибати через калюжі» – зміст розповіді Маршалла. <https://moyaosvita.com.ua/literatura/ya-vmiyu-strybati-cherez-kalyuzhi-zmist-rozpovid-marshalla/>

А. Аудгільд Сульберг

1975 р.н.

Анна Аудгільд Сульберг увірвалась у світовий літературний процес уже з першим твором про підлітків «Хто проти суперкрутих» (2014). Ця книга була перекладена багатьма мовами: чеською, данською, шведською, французькою, українською та ін. Далі вийшли одна за одною ще три книги про взаємини із суперкрутими, протистояння їм. А коло шанувальників тетралогії поповнили не лише власне підлітки, а й дорослі, які оцінили виховний потенціал творів.

Про саму письменницю широкому загалу відомо дуже мало. Народилась А. Аудгільд Сульберг 12 квітня 1975 р. в містечку Нутодден (Норвегія). Закінчила Університет Осло – найстаріший і найпрестижніший університет Норвегії, отримала ступінь бакалавра Північних країн. Має науковий ступінь кандидата філологічних наук, спеціалізується на скандинавській літературі. Багато років пропрацювала у видавничій галузі редактором, а також в етнографічному музеї Норвегії. Свої тексти пише обома офіційними різновидами норвезької мови (букмол та нюнорск).

За свою відносно недовгу письменницьку кар'єру А. А. Аудгільд Сульберг вже має чотири дитячі книжкові премії, де переможця обирали більшістю голосів саме читачів-підлітків 5-7-х класів, а не поважного

журі із дорослих, виплеканого на «високій» літературі й віддалено дотичного до світу підлітків. Це свідчить про актуальність книг письменниці саме для цієї вікової категорії, коли читачі знаходять у творах знайомі переживання й проблеми, зображення їхнього світу зсередини, очима таких самих неідеальних персонажів, коли надихаються силою волі й упертістю головних героїв, їх перемогами над викликами – і вчаться розв'язувати власні життєві завдання.

У всіх своїх інтерв'ю А. Аудгільд Сульберг підкреслює, що сама не мала особливих проблем у підлітковому віці, зокрема не була жертвою булінгу чи аутсайдером, але багато спостерігала за однолітками, бачила, яким нелегким може бути життя дитини 9-12 років у період її соціалізації, самоусвідомлення й самоутвердження в колективі, наскільки значну роль у цьому відіграють розуміння й підтримка рідних і друзів. Як прихильниця творчості дитячої письменниці Астрід Ліндгрєн, норвезька майстриня слова намагається довести, що діти – це, по суті, маленькі дорослі, які так само мають свої думки, почуття, потреби. Тож і її персонажам часто притаманні глибокі міркування про життя, людей, стосунки, свої почуття. «Потрібно вміти сприймати світ очима підлітка – без цього ніяк. Треба розуміти, що їх хвилює і чому. Для юних читачів можна писати по-різному; особисто я вклала чимало зусиль у те, щоб навчитись писати голосом дванадцятирічної дівчинки – практично вести її щоденник – і, думаю, це посприяло моєму успіху. Мої тексти здаються підлітками щирими і справжніми», – розкриває авторка секрет успіху її книг.

Головний виклик для себе як письменниці А. Аудгільд Сульберг бачила у збереженні правдоподібності розповіді. Але при цьому головна героїня її серії про «суперкрутих» вирізняється з-поміж усіх інших однолітків через свій альбінізм. Авторка навмисне обрала таку рідкісну особливість, як альбінізм. Вислів «біла ворона» тут сприймається і в прямому сенсі, підкреслюючи світлий колір волосся і шкіри Анне Беа, що звертає на себе увагу оточення, і в переносному, адже дівчинка стає

об'єктом насмішок від «лідерок» класу, «суперкрутих». Це вимагає від неї більше зусиль у відстоюванні своїх інтересів.

Автори по-різному підходять до розкриття специфіки існування людей з особливостями, їхніх близьких і друзів. Це й твори для найменших читачів, де головний персонаж постає ледь не супергероєм, особою з надзвичайними здібностями; і художні тексти для підлітків із досить розгалуженою проблематикою: дорослішання й становлення, комунікації з дорослими, соціалізації серед однолітків, підліткового булінгу, реалізації своїх здібностей, збереження свого Я тощо; і твори для дорослої аудиторії, які іноді набувають ще й соціально-політичного контексту, характеризуються значно складнішими схемами стосунків із оточенням.

Науковці і критики розкривають глибоку морально-етичну проблематику таких творів, визначають особливості сюжетної лінії, яка переважно вибудовується від несприйняття / нерозуміння людини з особливими потребами до подолання комунікативного бар'єру, зміни ставлення до неї, часто завдяки наявності надійного родинного «тилу» або справжніх друзів. При цьому поза окремою увагою залишається мовний аспект інклюзивних творів, зокрема функціонування «мови ворожнечі» по відношенню до персонажів з особливими потребами. Важливим тут є аналіз авторського вирішення цієї проблеми, того, як «мова ворожнечі» змінюється під тиском певним обставин та дій об'єкта глузування / критики / образ. Мова ворожнечі – це будь-яка комунікація, яка має агресивний, принизливий чи дискримінаційний характер просто через те, ким є об'єкт. Зазвичай цей термін використовується у сфері журналістики або юриспруденції, але вважаємо доречним звернутись до нього і в процесі вивчення художніх творів інклюзивної тематики на прикладі повісті А. Аудгільд Сульберг «Хто проти суперкрутих», оскільки проблема підліткового булінгу та його подолання домінує у творі.

Такої, насамперед вербальної, дискримінації зазнає головна героїня, Анне Беа, яка, як уже зазначалось, є аутсайдеркою в школі через

свій незвичний зовнішній вигляд: *«Я ніколи не переросту свою потворність. до кінця життя я матиму біле волосся, мертвотно-блїду шкіру, мружитимуся через поганий зір і завертатиму білками очей.*

Я ніколи не стану нормальною!

Та я, власне, і не брешу, кажучи мамі про погане самопочуття, бо мені всюди то болить, то коле. Іноді тіло здається мені замалим для всього, що в ньому відбувається. Ніби серцю, легеням та іншим органам там тісно. Буває, навіть заплакати не можу, так тисне в грудях. І сліз нема. Нічого. Тільки поодинокі судоми...».

Через те, що очі погано реагують на денне світло, вона є дещо незграбною, а через постійне глузування «суперкрутих» дівчат школи на чолі з дуже самовпевненою Теєю відчуває себе справжньою потворою. «Мова ворожнечі» по відношенню до Анне Беа та її кола спілкування, яке складається з таких самих аутсайдерів, виражена у повісті А. Аудгільд Сульберг (і дуже вдало відтворено в україномовному перекладі) на кількох рівнях:

1. Лайливі, образливі слова і фрази, що часто подані англійською мовою та які постійно використовують лїдерка школи Тея та наближені до неї дівчата: *fucking loser, shitface, suckers*, «Агов, ти що, оглухла?!», «хто це в нашому класі слїпий», альбіноска-зараза, «Бачили Альбіноску? – глузують вони взимку. Така блїдюща, просто зливається зі снігом», «Спаскудити собі суботній вечір за картами *with you guys?*» та ін. Навіть перший розділ, у якому ми вперше зустрічаємось із Анне Беа та бачимо суть її проблеми в школі, має назву «Дурепа набита».

2. Зневажання імені головної героїні як неприйняття її особистості в цілому, а відтак його викривлення: *Альбіно, Аннебіно, Альбіноска, Анне Бе-е-е-е-а* тощо. І взагалі, ігнорування справжнього імені чи людини як такої теж виступає свого роду проявом негативного ставлення: *«У сьомих класах є багато дівчат, нижчих за мене. <...> вони ніколи не вітаються. Для них я просто Альбіноска».*

3. Окремо можна виділити суть слів та фраз, їх образливий характер за реакцією на них об'єктів глузування. Анне Беа постійно говорить про

те, як їй боляче від образ суперкрутих: *«Ненавиджу оте гиготіння. Воно – як зашморг на шиї»*; про Тею: *«Її голос не лише протинає стіни, але й пронизує до кісток»*; *«Я відчула, як вивільнений простір, потаємна кімнатка в мені, ось-ось замурується знову. Усе всередині напучнявіло, шлунок підперся аж під горло, і...»* й т.п.

Це змушує дівчину закриватися в собі, ховатись у своїй уяві, у вигаданому Нормальному Світі: *«У Нормальному Світі я ніколи не ляпаюся обличчям в калюжу. <...> Там ніхто не вважає мене сліпою. Ніхто не каже, ніби я маю вигляд старої бабці, ніби мені, такій потворі, ніколи не судилося зустріти в житті кохання. Там не існує Теї, яка обзиває мене *shitface*, *дуреною* або *fucking loser*»*.

Але по мірі того, як героїня дає відсіч суперниці на сцені, у музичному баттлі, риторика в оповіді по відношенню до неї змінюється. Якщо на початку твору про ступінь образи ми дізнавалися за дуже хворобливою реакцією Анне Беа та її друга Нільса, то наприкінці тексту головна героїня зауважує, що хоч «суперкруті» стали ще злішими і гострішими на язик, все ж вона вже досить спокійно реагує на це, відчуваючи підтримку більшості таких самих аутсайдерів, як і вона, які завдяки її силі волі відчули й себе сильнішими: *«Усе дурниці! Я почувалася найщасливішою потворою на світі! І знаєте, що найчудовіше? Це відчуття і досі не минулося!»*.

З проблемою булінгу безпосередньо пов'язані й такі, як проблема віри у власні сили, проблема стосунків батьків і дітей, проблема дружби та ін. Перемога Анне Беа над «суперкрутими» стала можлива лише тому, що вона вчасно оцінила свою перевагу: вона вміє гарно співати, а Тея – ні, тож якщо не може подолати їх у повсякденному житті, то має шанс дати відсіч на конкурсній сцені. Саме це розуміла й тітка Муна, яка доводила мамі Анне Беа, що дівчинці необхідно виступити на конкурсі талантів, адже була впевнена в її перемозі: *«...уяви, як підвищиться її самооцінка! Робити те, до чого вона має талант. Бо дівчинка таки має талант, вона співає! Дівахам позаціплює, коли мала розтулить рота!»*.

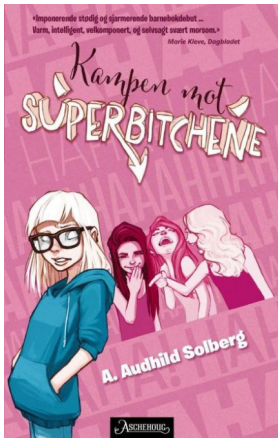
Для дітей підліткового віку стосунки з батьками складаються дуже непросто. Анне Беа згадує, як її мати та бабуся з дідусем насолоджувались тим, як вона співала, будучи ще маленькою, як високо цінували її здібності. Але випадково почута розмова матері з тіткою Муною, в якій перша назвала дочку «неповносправною», усвідомлення того, що найближча людина могла так думати про неї все життя, навіть нахваляючи за успіхи і зізнаючись в любові, підірвали впевненість дівчинки у собі й тому, що вона робить. Не випадково, операцію «Тако» із подолання «суперкрутих» розробила саме тітка Муна, яка вірила в Анне Беа попри всі її невдачі, бачила в ній найкращі риси, вважаючи альбінізм небоги та слабкий зір незначними недоліками, які цілком перекриваються її талантом і добрим серцем.

Непростими є з батьками у найкращого і єдиного друга головної героїні Нільса. Його тато після розлучення з мамою вже має нову дружину, яку хлопець поза очі називає Пуделихою, тож зовсім мало уваги звертає на сина, не цікавиться його інтересами, потребами, переживаннями. Тому Нільс не може йому відверто сказати про свої страхи, зокрема боязнь вогню, не відчуває надійної опори в житті, яку мав би дати батько. Сам хлопець невеличкого зросту, має короткі ноги, тож сам часто стає об'єктом глузувань однолітків, але не очікує захисту від рідних чи навіть Анне Беа, з якою дружить, покладаючись лише на себе. Зберігаючи вірність дівчинці в будь-яких ситуаціях, він до кінця не може відкрити свою прив'язаність до неї, звикши з дитинства тримати свої почуття при собі. Тому лише говорить їй: *«Ну, дружити з тобою – не найгірший варіант»*. І для Анне Беа ці слова – найкраще підтвердження їхньої дружби.

Головна героїня твору «Хто проти суперкрутих» багато разів готова була все покинути через страхи бути осоромленою, залишитись самотньою у своїй боротьбі, але впевненість у власній правоті, а ще віра в неї близьких і друзів, поява, нехай і тимчасових, випадкових, але спільників допомагають не зійти зі шляху.

Авторка до самого кінця історії залишається вірною своєму завданню не виходити за межі правдоподібності. Її героїня наприкінці твору не стає красунею чи такою самою популярною в школі, як «суперкруті», що зазвичай трапляється у схожих сюжетах. І навіть хлопець, який їй подобається, не пропонує зустрічатись і не закохується шалено, як можна було б передбачити. Однак дівчинка стає впевненішою в собі, що видно вже із наступних книжок серії, продовжує займатись улюбленою справою – співом, а Магнус, об'єкт її захоплення, сприймає її як цілком «нормальну» і геть не проти подальшого спілкування. Найголовніше в цій історії – Анне Беа показала всім іншим – зацькованим, ігнорованим, самотнім одноліткам, що разом вони можуть досягти успіху й дати відсіч усім супротивникам.

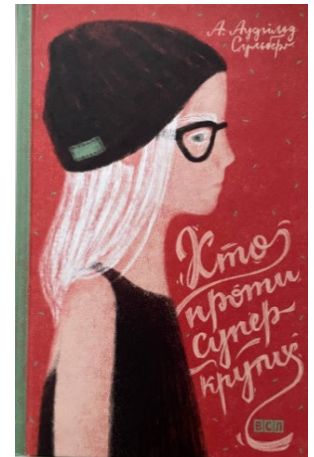
Отже, інклюзивна література дозволяє читачеві поглянути на проблеми людей з фізичними чи психічними відмінностями ніби з іншого ракурсу, зсередини, відчутти на собі весь біль знущань та нерозуміння, або помітити неправильність власної поведінки по відношенню до таких людей, а відтак – скоригувати її, дозволити їм стати повноправними членами суспільства, допомогти подолати «мову ворожнечі» і почати справжню людську комунікацію. Повість А. Аудгільд Сульберг «Хто проти суперкрутих» вдало поєднує і цю глибоку важливу проблематику, і легке, розважальне, а не обтяжливе повчальне, читиво для підліткового віку, яке притягує увагу і викликає бажання дізнатись, що ж іще може трапитись із героїнею і чи можливо перейти з касти «аутсайдерів» до касти «суперкрутих», або й узагалі стерти ці відмінності статусів.

Паспорт твору

А. Аудгільд Сульберг

«Хто проти суперкрутих»

Видавництво – Видавництво Старого Лева

Рік видання – 2016 (рік першого видання – 2014)

Кількість ст. – 208.

Вікова категорія – 9-12 років.

Проблема: у головної героїні альбінізм та слабкий зір.

Тема: розповідь про дівчинку-альбіноску, яка зазнає цькувань від однолітків, але знаходить в собі сили дати їм відсіч.

Ідея: показати, що можна бути крутим, незважаючи на свої відмінності від інших, а також не принижуючи людей навколо, дотримуючись принципів толерантності й поваги до кожного.

Проблематика: ставлення до людей з відмінностями; розуміння поняття «дружба»; віри у свої сили; проблема булінгу та його подолання; переборення страхів справжніх та надуманих; батьків і дітей; першої закоханості та суперництва.

Композиція: книга складається з 29 розділів.

Анотація до твору
А. Аудгільд Сульберг
«Хто проти суперкрутих»

У повісті «Хто проти суперкрутих» розповідається про дванадцятирічну дівчинку Анне Беа, яка має альбінізм, страждає на слабкий зір і косоокість, має досить незграбне тіло та, як усі підлітки, дуже комплексує через це. Перебування в школі ускладнюється ще й тим, що лідерки класу постійно глузують над дівчинкою та іншими однолітками, які мають фізичні вади чи слабші психологічно, так званими «аутсайдерами». Відчуття самотності й своєї неповноцінності змушує головну героїню твору втікати подумки у вигаданий Нормальний Світ, де вона почуває себе «нормальною», а люди навколо не кидаються їй допомагати, вважаючи хворою, не знущаються, де вона не є заручницею свого тіла.

Однак, Анне Беа має значну перевагу над «суперкрутими»: у неї є справжній друг Нільс, готовий піти за нею «і в вогонь, і в воду», а також тітка Муна, здатна вислухати, підтримати, допомогти. До того ж, в неї гарний співочий голос. Тому ця дружна команда вирішує дати відсіч «суперкрутим», подолати в чесній боротьбі на сцені. І такий зухвалий план притягнув на їх бік інших школярів, таких самих невпевнених у своїх силах, зацькованих, самотніх, які намагаються знайти своє місце в соціумі.

Книга нагадує про силу дружби й підтримки рідних, коли віра в тебе навіть однієї людини може окрилювати й надавати сили, а ще вчить не боятись нічого й нікого, адже будь-яка популярність – річ тимчасова й дуже мінлива.

Життєпис письменниці

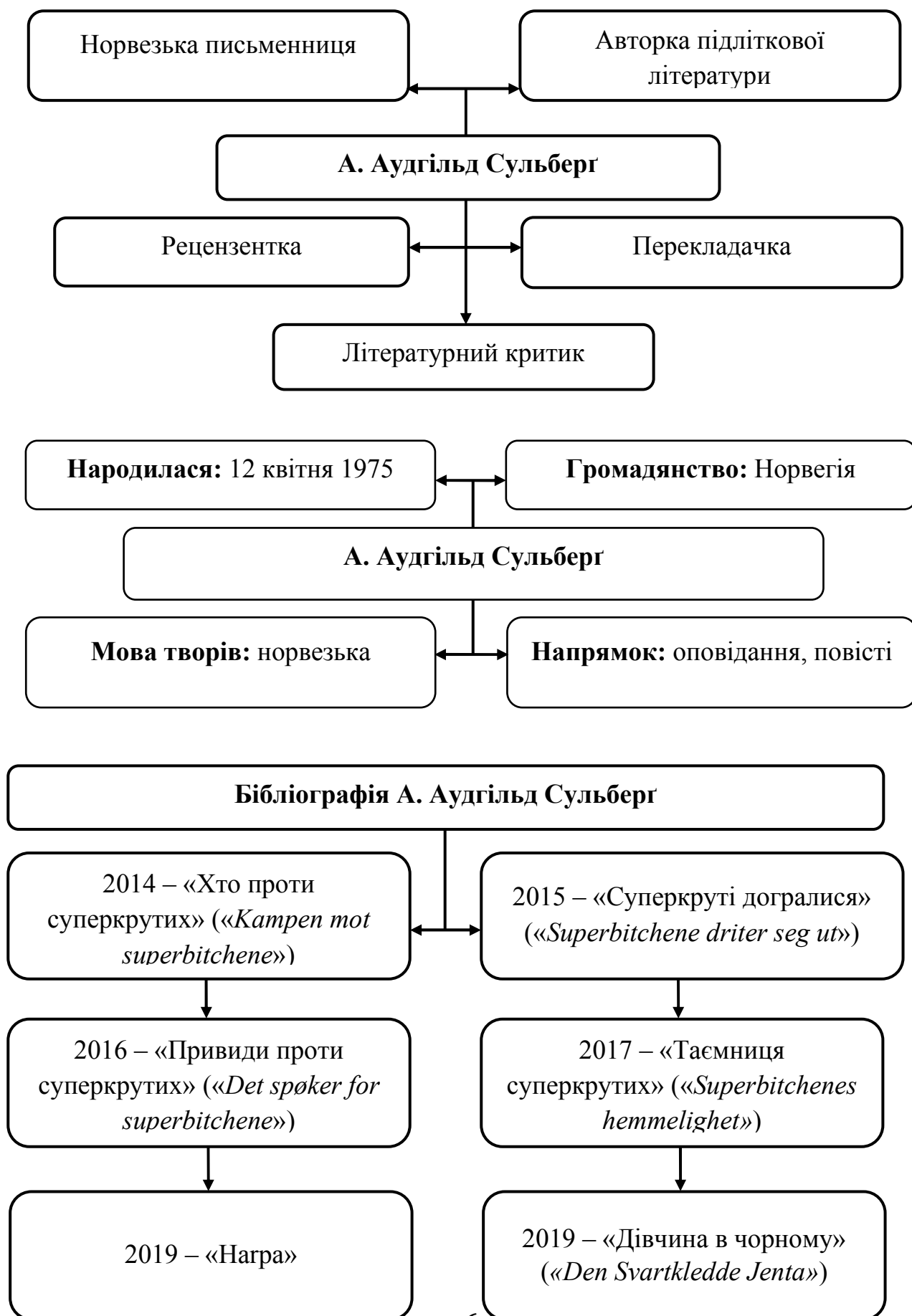
А. Аудгільд Сульберг

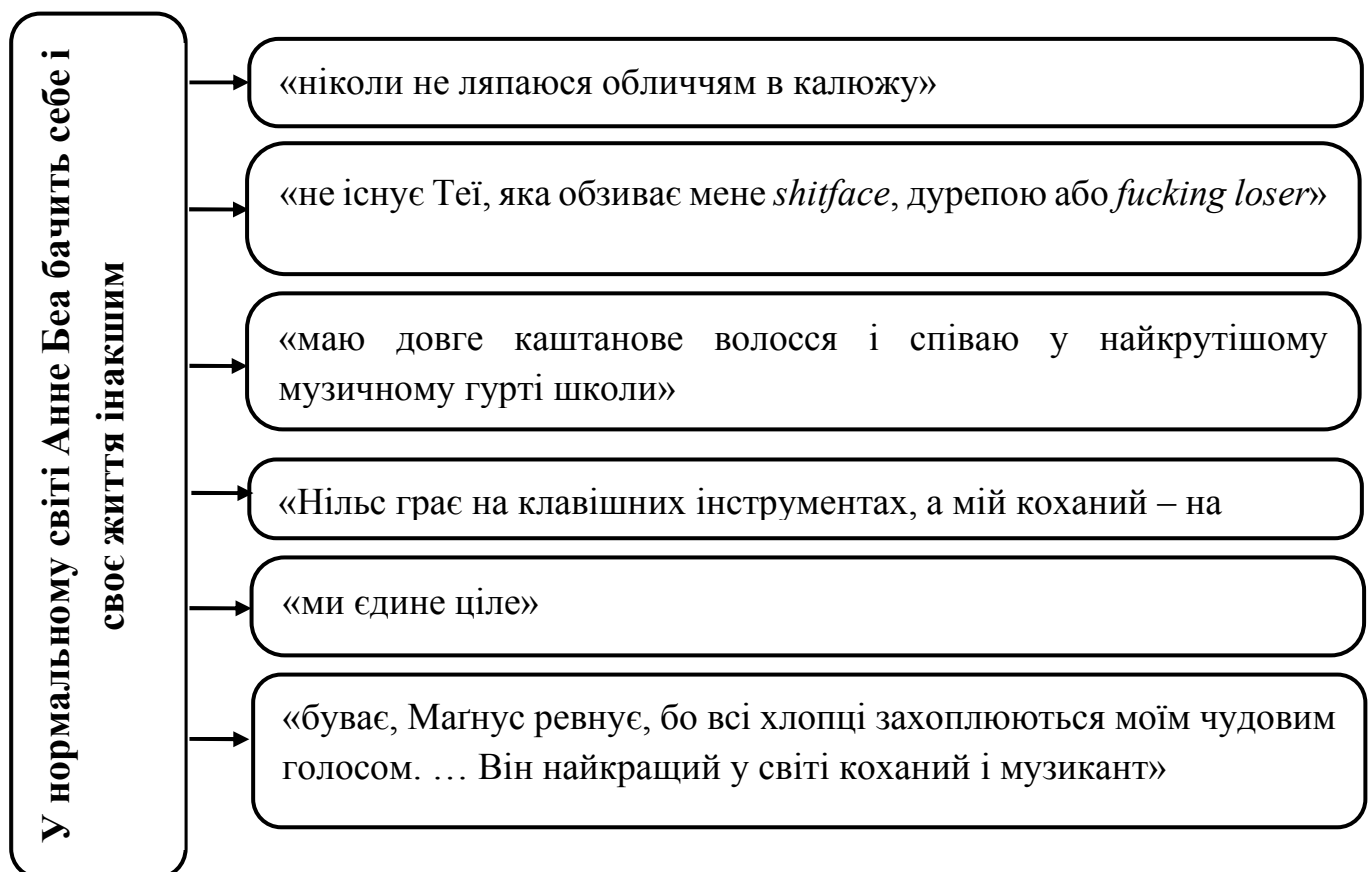
12 квітня 1975 р.	народилася в містечку Нутодден (Норвегія)
	закінчила Університет Осло
	працювала в етнографічному музеї в Норвегії
	багато років працювала у видавництві редактором
2014 р.	у норвезькому видавництві «Aschehoug» вийшла перша книга «Хто проти суперкрутих»
2014 р.	переможець дитячої книжкової премії ARK за книгу «Хто проти суперкрутих»
2015 р.	переможець дитячої книжкової премії BARNAS bokpris за книгу «Хто проти суперкрутих»
2017 р.	відвідала Україну як спеціальний іноземний гість Книжкового Арсеналу
2019 р.	переможець дитячої книжкової премії ARK за книгу «Награ»
2021 р.	отримала нагороду Bokslukerprisen 2021 за книгу «Награ»

Художні твори А. Аудгільд Сульберг

- «Хто проти суперкрутих» (2014)
- «Суперкруті догралися» (2015)
- «Привиди проти суперкрутих» (2016)
- «Таємниця суперкрутих» (2017)
- «Награ» (2019)
- «Дівчина в чорному» (2019)

Схемографіка творчості А. Аудгільд Сульберг

Слова підтримки рідних і друзів Анне Беа

«Ти бомбезно співаєш... Гарно вчишся у школі. Кожен скаже, що моя доня – світла голівонька!» *(мати)*

«...уяви, як підвищиться її самооцінка! Робити те, до чого вона має талант. Бо лівчинка таки має талант – вона співає!» *(тітка Муна)*

«Ти – Анне Беа, найсолодша, найчудовіша, найрозумніша дванадцятирічна дівчинка з-поміж усіх мені відомих!» *(тітка Муна)*

«Вона співатиме на Конкурсі талантів... Можете починати її вітати! Це буде бомбезний виступ!» *(Нільс)*

«Не лише твоя усмішка мила... Ти маєш найгарніші очі. Блакитно-сірі й трішки зелені. Пусте, якщо вони не дуже добре бачать, зате вони гарні! А глянь на своє тіло!» *(тітка Муна)*

«Але ти гарна в шапці також! ... Крутий стиль, до речі... Чорне на білому...», «Ви були супер-суперкласні» *(Магнус)*

Риси характеру головних персонажів твору «Хто проти суперкрутих»

Анне Беа

дуже сором'язлива через свою незграбність та фізіологічні особливості, не любить сторонньої уваги; глибоко переживає через цькування «суперкрутих»; інколи хоче «бути такою, як усі», тоді ховається у своєму Нормальному Світі

Тея

найкрутіша дівчина в 7-х класах; любить, щоб усі з нею погоджувались у всьому; «Як не слухатимешся, попсоє вона тобі крові»; люди пробачають їй усі витівки, «достатньо їй покліпати своїм довгими віями й усміхнутися своєю

Нільс

фізично слабший, ніж більшість однолітків; має щиру посмішку, завжди чесний з Анне Беа спонукає дівчину бути такою якою вона є.

Тітка Муна

на неї можна покластися; завжди знає, що робити в критичній ситуації; вважає Анне Беа «найсолодшою, найчудовішою, найрозумнішою»

Бріттані

не дуже чутлива, не здатна довго образитись непогано ставиться до Анне Беа і Нільса, але вони все ж недостатньо круті для неї

Магнус

«красунчик, крутелік і суперзірка»; не ображає інших однолітків; не користується своєю попу лярністю в школі

Юганна

дівчинка у непримітному одязі, дуже сором'язлива; ненавидить конкурси й надмірну увагу до себе; хоче спілкуватись із тими, з ким їй комфортно; поважає талант Анне Беа і бачить бездарність Теї

Тестові завдання за творчістю А. Аудгільд Сульберг

1. Ким за професією був тато Анне Беа?

- а) будівельник;
- б) клерк;
- в) ветеринар;
- г) водій.

2. Хто з рідних підтримував Анне Беа в її протистоянні суперкрутим?

- а) мама;
- б) тато;
- в) бабуся Мігела;
- г) тітка Муна.

3. Якої з фізичних особливостей немає в Анне Беа?

- а) альбінізм;
- б) дальтонізм;
- в) слабкий зір;
- г) незграбне тіло.

4. Як називав головну героїню твору друг Нільс?

- а) Аннебіно;
- б) Аннабанна;
- в) Ангеліна;
- г) Альбіна.

5. Яку назву дала своєму омріяному світові Анна Беа?

- а) Прекрасний Світ;
- б) Дивний Світ;
- в) Нормальний Світ;
- г) Світ Мрій.

6. Як саме знущались найчастіше «суперкруті» над головною героїнею?

- а) били її;
- б) влаштовували образливі розіграші;
- в) ображали словами;
- г) підставляли перед учителями.

7. Коли Анне Беа дізналася, що вміє співати?

- а) у школі;
- б) на вечірці в тата;
- в) на уроках в музичній школі;
- г) в садочку.

8. Яку назву мала операція Анне Беа проти суперкрутих?

- а) «Тако»;
- б) «Паніні»;
- в) «Буріто»;
- г) «Рататуй».

9. Що мала зробити Анне Беа, щоб подолати суперкрутих?

- а) побити їх;
- б) викласти в інтернет їхні фото;
- в) заспівати;
- г) станцювати.

10. Про що мріяла Анне Беа з дитинства?

- а) побувати на Ейфелевій вежі в Парижі й скуштувати круасан;
- б) покататись на американських гірках в Діснейленді;
- в) стати найпопулярнішою дівчинкою в школі;
- г) мандрувати світом різними видами транспорту.

11. Яку перевагу мала Анне Беа, щоб перемогти суперкрутих?

- а) гарний голос;

- б) підтримку справжніх друзів;
- в) силу волі;
- г) вміння бути непримітною.

12. Яку назву обрав для себе музичний гурт Анне Беа?

- а) «Нормальний Світ»;
- б) «Супердіти»;
- в) «Темна конячка»;
- г) «Білі лицарі».

13. Хто не входив до музичного гурту Анне Беа?

- а) Нільс;
- б) Юганна;
- в) Магнус;
- г) Бріттані.

14. Якою ми бачимо головну героїню наприкінці твору?

- а) «Перемогла суперкрутих – подолаю кожного!»;
- б) «Хотіла б я знову стати невидимкою!»;
- в) «Я почуваюся найщасливішою потворою на світі!»;
- г) «Я здобула перемогу в конкурсі, а краще б – кохання Магнуса».

15. Якої частини історії про суперкрутих не існує в доробку А.

Сульберг?

- а) «Суперкруті догралися»;
- б) «Реванш суперкрутих»;
- в) «Привиди проти суперкрутих»;
- г) «Таємниця суперкрутих».

Контрольні питання

1. Чи можна сказати, що письменниця розуміється на житті підлітків і тих проблемах, з якими вони стикаються?
2. Скільки частин в історії про Анне Беа та «суперкрутих»? Як Ви вважаєте, що робить ці книги популярними?
3. У одній з рецензій на повість «Хто проти суперкрутих» Анне Беа названо лідеркою серед найнещасніших персонажів, які «викликають найбільше жалощів» (Д. Шульга). Чи погоджуєтесь Ви з такою характеристикою героїні? Чому?
4. Визначте ознаки дружби Анне Беа та Нільса. Чи можна погодитись з авторкою, що Нільс – це друг-мрія?
5. Чи можна назвати другорядних та епізодичних персонажів твору «безликими»? Обґрунтуйте свою думку, спираючись на текст твору.
6. Чи у Вашій школі існує така умовна «кастова» система, як змальована у творі? Що або хто, на Вашу думку, може вплинути на її подолання?
7. Які прояви «мови ворожнечі» можна побачити у творі? Чи вдається головним героям її позбутися?
8. Які стосунки були у персонажів твору із батьками? Як вони впливали на їх самопочуття і самостворення?
9. Якби Ви писали Анне Беа лист підтримки, щоб Ви написали?
10. Якби можна було замовити авторці тему наступного твору, то яку б Ви запропонували? Чому?

Література

1. Аудгільд А. Сульберг: «Моя мета – показати дітям, що світ – набагато більший, ніж вони собі уявляють». URL: <https://starylev.com.ua/news/audgild-sulberg-moya-meta-pokazaty-dityam-shcho-svit-nabagato-bilshyy-nizh-vony-sobi-uyavlyayut>
2. Аудгільд Сульберг: «Зовсім не ОК – цькувати інших» [розмову вела О. Луцевська]. *Читомо*. URL: <https://archive.chytomo.com/interview/audgild-sulberg-zovsim-ne-ok-ckuvati-inshix>
3. Аудгільд Сульберг: «У дитячих книжках мусить бути конфлікт». URL: <https://starylev.com.ua/news/audgild-sulberg-u-dytyachyh-knyzhkah-musyt-buty-konflikt>
4. Аудгільд Сульберг: «Хорошої книжки не може бути без гумору, любові та емпатії». URL: <https://starylev.com.ua/news/audgild-sulberg-horoshoyi-knyzhky-ne-mozhe-buty-bez-gumoru-lyubovi-ta-empatiyi>
5. Деркачова О., Ушневич С. Література та інклюзія. Брустурів : Дискурс, 2020. С. 128–136.
6. Запитай у автора. Аудгільд Сульберг. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=209961750433203>
7. Землянська А.В., Землянський А.М. Подолання «мови ворожнечі» в інклюзивній художній літературі (на матеріалі твору Аудгільд Сульберг «Хто проти суперкрутих»). *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2022. №5. С. 57–62.
8. Київська М. «Хто проти суперкрутих»: білі ворони завдають удару у відповідь. URL: <https://bokmal.com.ua/books/hto-proty-superkrutyh/>
9. Опис книги А. Аудгільд «Хто проти суперкрутих». URL: <https://book24.ua/blog/serii-prigodnitskikh-knig-2/>
10. Рецензії на книгу Аудгільд А. Сульберг «Хто проти суперкрутих». URL: <https://www.yakaboo.ua/hto-proty-superkrutih.html#tab-reviews>
11. Сульберг А. Аудгільд. Хто проти суперкрутих : повість : [для середнього шкільного віку] / пер. з норв. Н. Іваничук ; худож.-оформ. А. Стефурак. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 208 с.
12. Сульберг А. Аудгільд. Хто проти суперкрутих (фрагмент). URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=10604>.

13. Хом'як О. Дванадцятилітня альбіноска проти суперкрутих. URL : https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/45742/.
14. Хто проти суперкрутих (скорочено). За Аудгільд Сульберг. <https://www.youtube.com/watch?v=2n6it3gH0Rc>.
15. Шульга Д. Краса по-норвезьки. Підліткове читиво. URL : <http://kirovograd24.com/culture/2016/04/08/krasa-po-norvezki-pidlitkove-chtivo.htm>
16. Kysliak K.O. Bullying prevention in the educational environment through literature (based on the story by A. Audhild Solberg «Who is against the supercool»). *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2023. № 7. С. 143–148.

Словник термінів

Адаптація – це пристосування середовища: доступність, інтенсивність освітлення, зменшення рівня шуму в класі, приміщення для усамітнення, інше; психолого-педагогічна адаптація: збільшення часу на виконання завдань, чергування видів діяльності, виконання завдань за зразком, вид та частота релаксації, використання засобів концентрації уваги, інше.

Алергія – це імунна реакція організму на алерген.

Аутизм – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування.

Аутизм (розлади аутистичного спектру (РАС)) – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування.

Безбар'єрне середовище – середовище, яке пристосоване для вільного пересування людей з функціональними обмеженнями через медичні, вікові, інші причини.

Виховання – система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Вміння – готовність людини ефективно виконувати дії(або діяльність)відповідно до мети і умов, за яких необхідно діяти; основою вмінь є знання; розрізняють розумові, практичні, часкові, загальні та узагальнені вміння.

Гіперактивність – стан, при якому активність і збудливість людини перевищує норму. У випадку, якщо подібна поведінка є проблемою для інших, гіперактивність трактується як психічний розлад. Гіперактивність частіше зустрічається у дітей і підлітків.

Групи ризику – це категорії дітей, чий соціальний стан за тими або іншими ознаками не має стабільності, які практично не можуть поодиноці перебороти труднощі, що виникли в їхньому житті; все це в результаті

може призвести до втрати ними соціальної значущості, духовності, морального образу, біологічної загибелі.

Діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з порушеннями 9 психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти-біженці, працюючі діти, діти-мігранти, діти – представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші).

Додаткова підтримка в освітньому процесі – це комплекс додаткових постійних чи тимчасових послуг для осіб з особливими освітніми потребами в освітньому процесі, в тому числі психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги, послуги асистента вчителя, асистента дитини, забезпечення спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку тощо, що відповідають індивідуальним потребам здобувача освіти.

Здібності – індивідуально-психологічні особливості як суб'єктивна умова успішного виконання визначеного типу діяльності. Здібності не зводяться до знань, умінь та навичок індивіда, їх проявами є швидкість, глибина, легкість і міцність оволодіння засобами та прийомами діяльності, формуються на основі задатків.

Злодій або крадій – людина, яка систематично здійснює крадіжки, тобто забирає майно чи послуги іншої особи без її згоди.

Знання – це відображення дійсності, сукупність відомостей про неї, форма духовного оволодіння дійсністю, інформація.

Знуцання – це повторюване, систематичне переслідування та агресивні дії, спрямовані на інших. Акти знущання можуть чинити як окремі особи, так і групи. Знуцання може включати багато видів поведінки, наприклад: словесні насмішки, обзивання та приниження; погрози й залякування; вимагання та крадіжки грошей і особистих речей; ізолювання від групи, недопущення до товаришів.

Ілюзія – викривлене, хибне сприймання дійсності.

Інвалід – особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою(її наслідками) або вродженими розладами розумового чи фізичного розвитку, що призводить до обмеження життєдіяльності.

Інвалідність – передбачає втрату або дефіцит фізичної чи розумової спроможності.

Інвалідність — соціальна недостатність внаслідок обмеження життєдіяльності людини, яка викликана порушенням здоров'я зі стійким розладом функцій організму, що призводить до необхідності соціального захисту і допомоги.

Індивідуалізація – підтримка та розвиток одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу особистості. Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності.

Індивідуальна програма реабілітації – комплекс оптимальних видів, форм, обсягів, термінів реабілітаційних заходів з визначенням порядку і місця їх проведення, спрямованих на відновлення та компенсацію порушених або втрачених функцій організму і здібностей конкретної особи до виконання видів діяльності, визначених у рекомендаціях медико-соціальної експертної комісії.

Індивідуальна програма розвитку – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальний навчальний план (ІНП) – письмовий план, який розробляється командою педагогів і містить короткотермінові та довготермінові цілі, що відображають і враховують попередньо оцінені потреби і здібності дитини.

Індивідуальні відмінності – це перш за все відмінності у фізіологічних задатках, які виражаються особливостями вищої нервової

системи, на основі яких складається психологічне життя особистості з її індивідуальними психічними процесами.

Інклюзивний – це той, що включає всіх або все.

Інклюзивність – це включення всіх в певну систему (наприклад, освіти) незалежно від їх фізичних, фізіологічних або інших особливостей.

Інклюзія – це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. І насамперед тих, що мають фізичні чи ментальні порушення. Він передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті.

Інклюзія (від англ. inclusion – включення, залучення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Потребу збільшення участі відчувають насамперед ті, що мають фізичні чи ментальні порушення.

Компенсація – відновлення недорозвинутих чи порушених психофізичних функцій шляхом використання збережених чи перебудови частково порушених функцій.

Корекція – це система заходів, спрямована на виправлення недоліків психології або поведінки людини з допомогою спеціальних засобів психологічного впливу; психокорекційні впливи, спрямовані на зміну поведінки і розвиток особистості.

Максима – правила про найважливіші речі.

Матеріальний добробут – наявність матеріальних ресурсів і, зокрема, фінансової підтримки соціальних програм.

Опіки – це різновид травми тканин тіла, яку спричинює дія тепла, електричного струму, хімічних речовин та випромінювання.

Особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади.

Парадокс Монті Голла – одна з відомих задач теорії ймовірностей, розв'язок якої, на перший погляд, суперечить здоровому глузду. Задача формулюється як опис гіпотетичної гри, заснованої на американському телешоу «Let's Make a Deal».

Порушення інтелектуального розвитку – це стійке, явно виражене зниження пізнавальної діяльності, що виникло на основі органічного ураження центральної нервової системи.

Природа – органічний і неорганічний матеріальний світ, Всесвіт, у всій сукупності і зв'язках його форм, що є об'єктом людської діяльності і пізнання, основний предмет вивчення науки, зокрема з тим, що створене діяльністю людини.

Причетність та участь – наявність підтримки у прийнятті рішень, що стосуються кожного особисто в питаннях сім'ї та життя у суспільстві. Це означає, що молоді люди приймають рішення самостійно, можуть контролювати послуги, які їм надаються; батьки беруть участь у прийнятті рішень щодо вибору навчального закладу та у вирішенні інших питань, що впливають на життя їхніх дітей; громадяни залучаються до участі й прийнятті рішень щодо політики та участі у політичному житті суспільства.

Психологія – наука, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) та поведінку людини, пояснення якої знаходимо в цих явищах.

Психологія – наука, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) та поведінку людини, пояснення якої знаходимо в цих явищах.

Психологія сім'ї – розділ психологічної науки, який вивчає сутність та еволюцію подружньо-сімейних відносин, особливості їх виникнення, становлення, стабілізацію і розпад, що описує характеристики сім'ї в історичному, соціально-психологічному та індивідуально-психологічному контекстах, розглядаючи емоційну і функціональну специфіку стосунків між членами сім'ї.

Психолого-педагогічний супровід – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку учнів, передбачена індивідуальною програмою розвитку. Психолого-педагогічний супровід

включає в себе надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг.

Психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладу освіти.

Реабілітаційна установа – заклад чи відділення, структурні підрозділи, незалежно від форм власності, що здійснюють реабілітацію інвалідів і дітей–інвалідів відповідно до державних соціальних нормативів у сфері реабілітації.

Реабілітаційні послуги – послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство.

Реабілітація – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму, усуненні обмежень їх життєдіяльності для досягнення і підтримання соціальної і матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство.

Розвивальне предметно-ігрове середовище – це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку.

Розвиток людини – надання можливостей для навчання та розвитку, творчого інтелектуального зростання особистості, вибору дітьми і дорослими жити значущим для них життям, яке заслуговує на підтримку.

Розумово відсталі діти – це діти, у яких в результаті органічних уражень головного мозку спостерігається порушення нормального розвитку психічних, особливо вищих пізнавальних, процесів, труднощів формування інтересів і соціальної мотивації діяльності. У багатьох розумово відсталих дітей спостерігаються порушення у фізичному розвитку: дисплазії, деформації форми черепа і розмірів кінцівок,

порушення загальної, дрібної і артикуляційної моторики, труднощі формування рухових автоматизмів.

Роман – літературний формат, великий за обсягом, складний за будовою епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Саккади – швидкі, суворо узгоджені рухи очей, що відбуваються одночасно і в одному напрямку. На електроокулограмі мають вигляд вертикальних прямих тонких ліній.

Синдром Аспергера – порушення психічного розвитку, що характеризується серйозними труднощами в соціальній взаємодії, а також обмеженим, стереотипним, повторюваним репертуаром інтересів і занять.

Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (скорочено СДУГ) – неврологічно-поведінковий розлад розвитку, що починається в дитячому віці. Проявляється такими симптомами, як труднощі концентрації уваги, гіперактивність погано керована імпульсивність.

Синдром Трічера Коллінза – це вроджене порушення розвитку черепно-лицьової області, яке характеризується двосторонньою симетричною ото-нижньощелепний дисплазією без аномалій кінцівок, і пов'язаний з рядом дефектів голови і шиї.

Сім'я або родина – соціальна група, яка складається з людей, які зазвичай перебувають у шлюбі, їхніх дітей та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів, і здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей.

Соціалізація – процес становлення особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально значимих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини із суспільством.

Соціальна інклюзія – це доступ кожного до освіти, медичних послуг, можливостей працевлаштування, житла, безпеки тощо. всередині суспільства.

Соціальна інклюзія – це процес змін у політичній, економічній, соціальній сферах, спрямований на утвердження соціальної рівності.

Соціальне залучення – це процес, що забезпечує для тих, хто має ризик бідності та соціального відторгнення, можливості та ресурси, необхідні для того, щоб повною мірою брати участь в економічному, соціальному та культурному житті, досягти рівня життя та добробуту.

Спеціальна освіта – дошкільна, загальна, середня, професійно-технічна та вища освіта, для отримання якої особам з особливими психофізичними розвитку створюють спеціальні умови.

Спеціальний навчальний підрозділ – структурний підрозділ загальноосвітнього навчального закладу, створений для навчання осіб з фізичними та /або розумовими порушеннями, з метою надання спеціальних освітніх послуг, у закладах за місцем проживання осіб.

Спеціальні навчальний заклад – навчальний заклад, створений для навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку (школа, школа-інтернат, спеціальний навчально-виховний комплекс, об'єднання, навчально-реабілітаційний центр).

Спеціальні умови для отримання освіти – умови навчання, в тому числі спеціальні програми та методи освіти, індивідуальні технічні навчальні засоби, підручники, навчальні посібники, а також педагогічні, медичні, соціальні та інші послуги, без яких неможливо або ускладнено засвоєння загальноосвітніх та професійних навчальних програм особам з особливостями психофізичного розвитку.

Сприятливі умови життєдіяльності людини – стан середовища життєдіяльності, при якому відсутній будь-який шкідливий вплив його факторів на здоров'я людини і є можливості для забезпечення нормальних і відновлення порушених функцій організму.

Стигмаліон – назва тюрми (хвороби), в якій живе дівчина з рідкою формою алергії.

Територіальна близькість – це спільне користування фізичним і соціальним простором, як наприклад, громадськими місцями – бібліотеками, театрами, парками тощо.

Убивство (вбивство) – умисне або з необережності заподіяння смерті іншій людині, тобто насильницьке позбавлення її життя.

Фактори середовища – сукупність усіх чинників середовища (температура, вологість, світло, гравітація, субстрат, живі організми тощо), що діють на живий організм або надорганізмову систему (моноцен, демоцен, плейоцен, біом, біосфера).

Хвороба або захворювання – патологічний процес, який проявляється порушеннями морфології (анатомічної, гістологічної будови), обміну речовин чи / та функціонування організму (його частин) у людини / тварини.

Художній вимисел – народжена творчою уявою письменника, художньо видозмінена дійсність.

Церебральний параліч (ЦП) – це група незворотних непрогресуючих розладів рухів і постави, що приводять до обмеження самостійного переміщення тіла, і виникли внаслідок пошкодження головного мозку плода або новонародженого.

Minecraft (від англ. mine craft – досл. «шахтарське ремесло») – відеогра від незалежної студії Mojang 2011 року жанру «пісочниця» у відкритому світі з виглядом від першої/третьої особи. Гра започаткувала однойменну серію, для всіх творів якої характерний мінімалістичний кубічний дизайн.

Післямова

Інклюзія в літературі – це процес створення та публікації літературних творів, які відображають різноманітність соціальних, культурних, етнічних та гендерних груп у суспільстві. У світовому контексті інклюзія в літературі виявляється через відображення різних культурних традицій, мовних спільнот, історичного досвіду та особистих ідентичностей у літературних творах.

Усвідомлюємо, що література відіграє ключову роль у формуванні уявлень про різноманітність та природу людських ідентичностей. Інклюзивна література допомагає розширювати кругозір читачів і створювати атмосферу взаєморозуміння та толерантності. Інклюзивна література відображає не лише голоси та досвід основних груп суспільства, але й включає в себе творчість та думки тих, хто традиційно може бути маргіналізованим або недооціненим.

Важливою частиною інклюзії в літературі є усвідомлення політики представлення – тобто того, які групи та які голоси відображаються у літературі. Це вимагає активної участі письменників, видавців та читачів у впливі на літературні тренди та настанови. У світовому масштабі інклюзія в літературі вимагає уваги до різних культурних, етнічних та мовних груп, які складають світове суспільство. Це означає не лише розуміння та взаємодію між різними літературними традиціями, а й сприяння розвитку міжкультурного діалогу.

Інклюзивна література важлива не лише для тих, чий голос вона відображає, але і для всього суспільства. Кожен читач може відчувати свою важливість та розуміти різноманітність людського досвіду. Інклюзія в літературі – це процес, що сприяє побудові відкритого та співчутливого суспільства шляхом відображення різних голосів та ідентичностей у літературних творах. Це вимагає від кожної людини уваги до різноманітності, толерантності та бажання розширювати горизонти читачів і письменників.

Навчальне видання

ТЕТЯНА ШАРОВА, АЛІНА ЗЕМЛЯНСЬКА

Інклюзія в літературі: світовий вектор

Частина 1